

MEDICINAR

MEDICAL STUDENT GLASNIK STUDENATA SVEUČILIŠTA U ZAGREBU MEDICINSKOG FAKULTETA

INTERVIEW:
prof. dr. sc. Predrag Sikirić

TEMA BROJA:
BIOLOŠKI
RAT

NASTAVNI TEKST:
Metode pomognute
oplodnje
Razvoj mezenterija

IZDAVAČSveučilište u Zagrebu
Medicinski fakultet
Šalata 3b, 10 000 Zagreb, Hrvatska/ Croatia
Tel/fax +385 01 4566 720**Adresa uredništva**Šalata 3b, 10 000 Zagreb, Hrvatska
za uredništvo glasnika MEDICINAR
e-mail: medicinar@mef.hr
http:// medicinar.mef.hr**Glavni i odgovorni urednik**
Davor Franičević**Zamjenica glavnog urednika**
Đana Vanjak**Urednički odbor:**Ana Đanić - Studentska zbivanja
Nikolina Radaković - Znanost
Lea Rukavina, Sonja Krstić - Kultura
Ozren Polašek, Hrvoje Vražić - Informatika
Martina Ljubić, Ana Lončar - Sport
Goran Krakar, Sonja Krstić - Fotografija
Edvina Maras - karikatura**Tajnica**

Ana Jurin

Lektura

Uredništvo

Fotografija s naslovnice

Petar Milić

Stalni suradniciAna Lončar, Robert Mikulčić, Irzal
Hadžibegović, Kristijan Makaruha, dr. med.
Tomislav Maček, dr. med. Tihomir Bradić,
dr. med. Mario Ćuk, Petar Boljević, Marcel
Marjanović, Krešimir Radić, Kristijan
Makaruha, Pavao Vlahek, Tamara Richtar,
Aleksandar Košutić**Gosti suradnici**Doc. dr. sc. Sanja Kupešić, prim. Dr. Asja
Stipić - Marković, Iva Popović, Maša
Gnjidić, Ivana Kolčić, Tomislav Madžar,
Goran Kuzmac**Grafičko oblikovanje i kompjutorski prelom**
ZRINSKI d.d., Čakovec**Tisak**

ZRINSKI d.d., Čakovec

Sadržaj

Uvodnik	4
Per aspera ad astra: prof. dr. sc. Predrag Sikirić	5

STUDENTSKA ZBIVANJA

Kontrapunkt: Izbor znanstvenih novaka	8
ZIMS	12
Nobel i anti-Nobel	12
Kako to rade Englezi?	14
Studij na engleskom	16
Goli medicinski osmerac	17
Student voice: Can we get more global?	17
Tien-an-men na hrvatski način - pohani oslić i blitva, zelje salata ...	19
Vrijeme za promjene - online učenje acidobazne ravnoteže	20
Izučavajte mozak, poštedite lisnicu	20
Studentski donorski projekt	21
I drugi fakulteti svoje časopise za trku imaju	22
Iz studentskog zbora: Što je dosad učinjeno	24
Projekt podučavanja djece o reproduktivnoj fiziologiji, spolno prenosivim bolestima i kontracepciji	25

ZNANOST

Tema broja: Biološki rat - uvod	26
Antraks	27
Kuga - Hoće li nam netko prikačiti zihericu?	29
Velike boginje - Neprijatelj uzvraća udarac?	30
Zabrinjavajuća demografska kretanja u Europi i Hrvatskoj	32
Kada će doći kraj antibiotske ere?	34
Aspirinska astma	35
Otkrivanje mina i neeksplodiranih sredstava pomoću bakterija - Sitne, ali dinamične	37
Pentadekapeptid BPC 157 - revolucija s domaćom adresom	38
Nastavni tekst: Metode pomognute oplodnje	40
Razvoj mezenterija	43

KULTURA

Uvod	45
Dubai - grad zlata	45
Voulez - vous	46

Predstave:

Mala Floramye	47
Nemoćnik u pameti	47
Brat Magarac	48
Veliki meštar svih hulja	48
Kultura u predgrađu	49
Woyzeck	49
Mjesec dana na selu	49
Pljuska	50
Mačak u vreći	50
Anđeli i vragovi	50
Intervju: Anja Šovagović - Despot: Top dama hrvatske scene	51
Week report	53
Štetnost pušenja: I onda je svizac zamotao cigaretu	57
Recenzije: Oxford handbook of clinical medicine	59
Vodiči kroz kazališni repertoar	47,48,49

SPORT

Uvod	60
ABC Humanijada 2001	60
Pet godina veslanja na medicini	63
Intervju: Tome i Koraljko	65
Maratonci trče počasne krugove	69
Ekstremni sportovi	70
Samo za starije od osamnaest	72
Intervju: Neven Bertičević, novinar SN-a: Goran i Jack Daniels	73

INFORMATIKA

GPRS - Mobini Internet	76
Pohvale našoj web stranici	77
KEO - Živjeti nakon 50 000 godina	78
On-line liječnik je <i>in</i>	79
Vijesti: Liječenje preko interneta	79

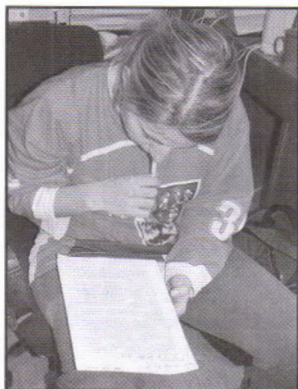
ZANIMLJIVOSTI

Nobelova nagrada	81
Anti-Nobelova nagrada	82

Uvod

Davor Franičević

Hm, što napisati, kad su prethodni glavni urednici iscrpili svaku moguću varijaciju na temu (o)zbiljnosti postojanja, tradicije djelovanja ili pak nas kao studentske institucije Medicinskog fakulteta? Sada bih (ukoliko želim ispasti propisno pametan glavni urednik koji ovaj posebni dio "Medicinara" uređuje prvi i zadnji put u životu) trebao mudro zaključiti kako nam eto, jedna generacija dolazi, a jedna druga odlazi - puno im sreće; onima u sredini iskrcati znoj, suze and "...shall never surrender"; pa zatim, onako usput, spomenuti kako se ubismo s pripremom ovog broja; pri kraju se zahvaliti svima poimence koji su nam pomogli; a na samome kraju-kraju, malo o pčelama i cvijeću... evo, kao da jesam.

Nešto novo u tom tonu? Pa, ništa - osim da smo na ovogodišnjem Student voice neslužbeno proglašeni za najbolji studentski časopis u zemlji. Studenti i profesori - novinari sa fakulteta kojima je istraživanje & pisanje u habitusu s neskrivenim oduševljenjem opisivali su nam svoje dojmove o "Medicinaru". Ispalo je kako ga prate već dulje vrijeme. Jedna je profesorica sa Fakulteta političkih znanosti čak rekla kako ga redovito ima običaj kupovati u auli faksa i potom ga pokazivati studentima novinarstva kako treba izgledati studentski časopis. Smrzli smo se. To je kao da osnujete amaterski nogometni klub i krenete igrati u prvoj ligi. I krenete, onako, iz gušta. I pri kraju sezone, vodite na ljestvici. Onako, bez neke megalomanske računice. Kako?

Prije svega zbog dobre atmosfere. Suprotno uvriježenim mišljenjima, na našem fakultetu postoji znakovit broj osoba čiji "kreativni nered" samo čeka da bude aktiviran. A kada se na relativno malom prostoru smjeste čak tri generatora kreativne atmosfere - "Medicinar", CroMSIC i podružnica Studentskog zbora - čiji se članovi družu doslovce 24 sata na dan, uspjeh je zajamčen. Osjećate li se takvim, spustite se u "Komu". Pred kraj bih izdvojio citat iz knjige The Hitchhikers Guide Through Galaxy, Douglasa Adamsa. Veli: "Never let your school stands between your education". Čovjek je potpuno u pravu.

Za sam kraj, imam jedan mali poklon za vas - pjesmu koju je za vas napisao eks-glavni urednik, Tomislav Maček. Ne, nikakav sumanutli lirski ispad, već svojevrsna razglednica iz budućnosti, poslana od osobe koja je sve što nas i veseli, i grize na Šalati 3b okusila. I nije joj žao. I sad je negdje drugdje.

Sadašnjost postojanja

Mi smo sada sve ono

što smo nekad bili.

Naše riječi šaputale su se stoljećima.

Znamo li da smo tu?

U neredu, u idili.

Naše ponosne muke su nezamjenjive

i nepotrebne.

Naše snage skrivene u nemoćima.

Istina vreba u plahoj nedorečenosti usana.

U raskoši dimenzija, zar je vrijeme samo linija?

Sadašnjost je isprepletana.

Mi smo sada

samo ako smo bili,

i ako ljubimo biti.

Jedno oko, jedna ideja i nekoliko klamica

Per aspera ad astra: prof. dr. sc. Predrag Sikirić

Davor Franičević

Sigurno nam se svima dogodilo da smo pri susretu s nekom osobom imali predosjećaj kako ono što nam ona ostavlja ni izbliza nije sve. I fakultetski djelatnici su (ipak) samo ljudi, pa svatko od nas ima takav predosjećaj zaostao nakon druženja s nekima od njih. Zato smo u uredništvu i napravili ovaj zasebni dio: portret takvih ljudi. Profesor Sikirić je po mišljenju mnogih, ne samo studenata, jedna od tih idealnih skica za portretiranje. Svojim originalnim načinom na koji prenosi svoje znanje, a poglavito još originalnijim kojim ga provjerava, zaintrigirao je mnoge. Ako se tome doda još i višegodišnji rad na svojem kontroverznom projektu, počinili bismo pravi vitium artis naše istraživačke djelatnosti da ga ne seciramo. Sui podaci glase: rođen je 1954. u Zagrebu, a fakultet upisuje 1973., od 1978. je stažist. Magistrira 1982. Titulu doktora znanosti dobiva 1987., a docentom postaje 1990. Izvanredni je profesor od 1997. godine. O vremenu između brojeva pročitajte dalje...

Zašto ste upisali Medicinski fakultet?

To je teško elaborirati. Mi smo kao učenici klasične gimnazije vrlo lako dolazili u doticaj s određenim idejama, čiji su nositelji bili studenti. U to je vrijeme komunikacija studenata i srednoškolaca bila puno intenzivnija. To je bilo vrijeme "Hrvatskog proljeća" i njegovog brutalnog slamanja, kada su i studenti, i profesori, i intelektualci bili zatvarani te su gubili pravo na posao ili studij. Te su ideje unatoč svemu opstale, a neke od njih su imale karizmatičnu snagu. Jedna od tih "karizmatičkih ideja" bila je kako se izborom studija za buduće zanimanje treba pomoći narodu. Doslovce tim riječima. Malo je komplicirano dočarati atmosferu koja je tada vladala u među nama ... pokušajte zamisliti sustav "velikog oka", vlasti koja ne bira sredstva represije i ponajviše, konstantnog nezadovoljstva velikog dijela populacije svim, ali baš svim potezima vlasti. To "veliko oko" nama nije bio samo zamišljen sustav, već često vrlo, vrlo stvaran. Na takvim su osnovama takve "karizmatičke ideje" posebno dobivale na težini...

...Vi ste se odlučili za medicinu, premda ste pohađali klasičnu gimnaziju. Jeste li i prije pokazivali sklonosti za ovaj studij, ili je to bila "trenutna inspiracija?" Zašto niste upisali neke društvene znanosti?

Mnogi medicinari su klasičari. Logika, to jest način razmišljanja koji stječemo u klasičnoj gimnaziji temelj su našeg kasnijeg znanstvenog rada i profesionalnih dostignuća. Klasična gimnazija nije smetnja, upravo obratno - ona je velik poticaj i osnova. U skladu s time, moj je maturalni rad imao naslov "Stjepan Radić i HSS do atentata u Skupštini". Bio sam se upisao i na Pravni fakultet, ali sam pokupio dokumente sa Prava i prihvatio Medicinu. Naime, u to se vrijeme trebalo misliti i na aspekt "kamo nakon fakulteta". Primjerice pravnici, kao pravnici, mogu raditi samo u zemlji

u kojoj su izučili pravo. Ako bi ste slučajno upali u neprilike, kao pravniku bi vam država vrlo lako ograničila, odnosno ukinula djelovanje. Liječnici međutim, mogu djelovati praktično po cijelome svijetu. To, i ona "karizmatička ideja", presudile su u korist mog odlaska na Medicinu. Mislim kako nitko ne zaboravlja onu jezivu atmosferu prijemnog ispita. Psihička izdržljivost igra ogromnu ulogu; primjerice, u prvoj polovici vremena dobro sam se nosio s tim, ali sam u drugoj bio u potpunom "knock-downu". A onda još nije bilo kompjutera, pa su se prijamni pregledavali ručno. I to više puta. A to je znalo uzeti vremena. Pa onda, u slučaju da ste "prošli crtu", poseban je doživljaj bio čekati da vam stigne dopisnica od faksa. Naime, u to se vrijeme bez obzira na izvještene rezultate ispita, čekalo se da vam poštar donese specijalnu dopisnicu od strane fakulteta, na kojoj bi pisalo da ste zadovoljili na prijamnom skupa s datumom i satom kada vas očekuju u referadi. To smo zbilja doživljavali sudbinski - naime, moglo se dogoditi da je pošalju krivu adresu ili krivo ime pa vam je susjed zgužva i baci, ili da ona uopće ne stigne jer se zagubila u nekoj pošti. A dopisnica je bila kao ulaznica - bez nje ste u nevolji! Dakle, bilo je moguće baš sve - od rezultata

prijamnih, pa do pitanja te vražje dopisnice. Prošao sam prijamni, dobio sam dopisnicu i pomislio da je sve gotovo; ali ne - čovjek na referadi veli da nisam upisan. "Žalim, Pikirić se nije upisao." - odgovori mi on. Trebala mi je vječnost da ga uvjerim da ja nisam Pikirić, nego Sikirić. No, bilo je i gorih neprilika. Moj prijatelj s fakulteta, sada ugledni i vrsni neurolog i doktor znanosti, Marović, u potpunosti nestao s popisa za upis. Ispostavilo se da je "prekršten" u Maras. No to je ipak neponovljiva prošlost - od sredine osamdesetih prijemni izgleda slično kao sad.

Kako ste doživjeli studij na početku?

Uvodno je predavanje bilo na katedri iz Kemije. Rečeno nam je " - Neka svaki drugi digne ruku!", a kad ih se digao dovoljan broj, nastavio je: "E, vidite, tih pola neće završiti fakultet." Brucoša se to primi. A kasnije smo primili i da se više na nas, i da nas se ruši na kolokvijima ... no moram priznati kako nam je anatomija protekla vrlo ugodno. Sadašnji prof. dr. sc. Miklič i prof. dr. sc. Paladino su tada na anatomiji bili asistenti. A bilo je zbilja nedoličnih situacija, primjerice, na ispitu iz Kemije. E, sad - u to vrijeme ste po Statutu fakulteta mogli promijeniti jedno pitanje, uz ocjenu manje. "Htio bih novo pitanje." rekao sam profesorici, koja je sada već odavno u mirovini. "Ne možete, kolega..." glasio je odgovor "...ne možete, jer su to vezana pitanja." "Pa, s čime su vezana?!" upitah je. "Sa klamicom, kolega, sa klamicom". To baš i nije bilo fer. Ili recimo, moj ispitivač iz ginekologije. Bio je u studentskim krugovima na negativan način poznat po tome što mu ispit traje nekoliko sati. Ja sam sa kolegama otkrio jednu još goru stvar: da se kod njega odgovara uglavnom hodajući. I tako smo mi hodali tih pet-šest sati s kata na kat, u podrum, pa na vrh, izmjenjujući hodanje s čekanjem. Na nogama, naravno. On je jednostavno obavljao svoj posao ginekologa i ispitivača u isto vrijeme. Gledano s akademske strane, imao je neoboriv argument: "Ja sam Sokratova škola - propitujem hodajući!" - znao je reći. No vremena se mijenjaju, pa tako sada ispit iz farmakologije i kod mene dugo traje. Evo, to su vam neke od priča iz stare škole o profesorima koji su imali, nazovimo to, "originalan odnos" prema studentima. No taj "originalan odnos" nije nužno značio i neugodnosti. On je jednostavno slika nekadašnjeg vremena - ispiti na višim godinama bili su pravi intelektualni dvoboji. Ne samo ispiti - predavanja, seminari, vježbe, demonstrature, znanstveni radovi - svi su oni iziskivali "salonske sposobnosti" debate i apstraktnog mišljenja. Primjerice, ja sam sa profesorom Gamulinom s patofiziologije imao "originalan odnos" baziran na činjenici da sam bio prvi student koji mu je na ispitu dobio peticu. Kasnije smo surađivali u okviru studentske izdavačke djelatnosti, bio je vrlo zainteresiran da se tiskaju skripte i određena poglavlja za studente. Gledano na dulji rok, profesori ko-

ji primjenjuju silu kada su u prilici za to, u sjajnoj su prilici da im se to kasnije vrati. Mi smo vrlo zatvoreno zanimanje, i pridjev "biti stariji u službi" je vrlo relativan pojam. Zbog toga je čak nekadašnja uprava fakulteta zamolila nekolicinu docenata po kliničkim bolnicama da budu na usluzi umirovljenim liječnicima iz tih istih bolnica, kada im zatreba skrb. Jednostavno zato što ih se nitko više nije sjećao.

Zbog čega ste se počeli baviti izdavačkom djelatnošću na faksu?

Ono što je nekad bila "realnost traženja skripata i knjiga" danas je nezamislivo: niti ih je bilo dovoljno, niti ste ih bili u mogućnosti kopirati. Jednostavno zato što fotokopirni aparati nisu postojali. Možete li se zamisliti u situaciji da trebate izići na ispit a literature jednostavno - nema?! Ne znam kako bih vam mogao predočiti tu napetu atmosferu bez knjiga, sa sveprisutnim crnim burzama knjiga i skripata. Bio sam na četvrtoj godini kada smo preuzeli izdavački odbor Medicinskog fakulteta kao studentski predstavnici. Tada je u prostorijama sadašnje "Kome" bio smješten šapirograf. Nakon nekog vremena mi smo nekako nabavili još dva i započeli s tiskanjem regularnih skripata, pisanih od strane profesora. Izdavanje literature za studente je funkcioniralo na principu "samorada" a plaćala se samo cijena papira. Naš je rad bio potpuno volonterski, a znali smo dolje ostati po cijele noći. Tiskali smo Mikrobiologiju, Dermatologiju, Patofiziologiju, Kemiju ... neke su od tih knjiga i skripata prije našeg tiskanja datirale od neposredno iza drugog Svjetskog rata. Uspjeli smo suzbiti nestašicu većeg dijela literature. Kasnije su do nas došli fotokopirni aparati, i perspektiva je postala bitno lakša. Općenito su profesori bili vrlo zainteresirani da im se skripte tiskaju. To je meni bio najbolji dokaz kako stvar savršeno ide kada se studenti organiziraju. Posebna je zanimljivost bila što je svaki student sam zaklamao stranice svojih skripata. Velika mi je satisfakcija i to što smo uspostavom tiskanja na faksu iza zvali pravi pomor crne burze.

Kako Vam je protekao kraj faksa? Jeste li nešto određeno željeli specijalizirati?

Osim što smo tiskali literaturu i igrali se znanstvenog rada, ništa osobito. Zadnji mi je ispit bio iz Oftalmologije. Usput, imati zadnji ispit bio je puno svečaniji trenutak nego danas, jer onda nije bilo završnog ispita, pa se s upisom posljednje ocjene u indeks automatski stjecala doktorska titula. Uz lijepe želje i koji komentar ispitivača. Dakle, oftalmologija, a ispitivač mi je bio prof. dr. Pavelić, koji je bio poznati radićevac; a ja sam znao kako je Stjepan Radić je bio kratkovidan. I tu mi je odlično došao onaj moj maturalni rad s početka priče - profesor me pitao o kratkovidnosti, na što sam ja

onako usput spomenuo Radića, na što se on oduševio i nakon još nekoliko sitnih-reda-radi-pitanja postao sam liječnik. Kulisu ovog svečanog i emotivnog događaja dodatno je upotpunila činjenica kako je cijela jedna grupa studenata kod njega neposredno prije mene bila srušena. "Kolega, vi na praksu, a ja u mirovinu." - rekao je. Ispalo je kako sam mu posljednji ispitni student. "Što će te raditi?" - upitao me je. "Ne znam." "E, pa vidite, ne znam ni ja što ću sad raditi!" odgovori mi. Baš mi je taj razgovor s njim ostao urezan u sjećanju, jer mi je u toj jednoj jedinjoj rečenici pokazao koliko ni jedan ni drugi nismo znali što dalje. Mislim da sam na najbolji mogući način doživio onu situaciju koja se obično pokušava opisati - kad čovjek dođe do kraja faksa, a u međuvremenu je postao nešto pametniji, zreliji, stvari su mu jasnije - i što onda? Između ostalog, čini mu se kako ne zna ništa. Inače, logična asocijacija jest da vam se čini kako znate stvari koje ste na fakultetu vježbali, vidjeli, radili; ali u tom trenutku takvih logičnih asocijacija nema na pomolu. No anegdota je lijepa i zbog toga što su mi oba ključna trenutka jednog studija - ulaz i izlaz - bila vrlo emotivna.

Što ste htjeli raditi?

Tada sam htio raditi u općoj praksi. Vidite, ideali su vam čisto emotivna asocijacija, pa smo svi krenuli u izvode-nje onoga na čemu smo sazrijevali. Onda sam krenuo tražiti staž. I tako sam se i ja suočio s "realnošću traženja staža". Pa sam ubrzo otkrio kako je u HLZ-u nekoliko godina prije postojala sekcija liječnika-pripravnika. Zapravo, postojao je formiran pravilnik i sve što treba, jedino nije nikoga bilo u njoj, jer su nekadašnji pripravnici, koji su u njoj djelovali, prestali biti pripravnici. Pa smo se, u skladu s našim starijim običajem, počeli igrati demokracije, htjeli smo je aktivirati na nama neobjašnjivi užas ondašnje uprave ... No ubrzo nam je stavljeno do znanja kako bi bilo lijepo da se ne igramo demokracije. Tada nas je od gnjeva uprave spasio pokojni prof. dr. Bagović.

Pazite, sadašnja pozicija i ondašnja pozicija su vam posve različite. Ondašnji je sustav bio perfektно organiziran na temelju opće neorganiziranosti. Neorganiziranost je bila imperativ, koga su se svi na pozicijama morali držati. Čim postoji bilo kakva organizirana grupa, opća neorganiziranost pada i nastaju nepravilike.

S kojim ste prosjekom završili studij?

Uglavnom sam bio dosta dobar student, prosjek mi je bio preko 4. Za ondašnje je pojmove to je bio visok prosjek. Da se nisam bavio izdavačkim odborom, bio bi još i viši. Prosjek je međutim, vrlo relativan; primjerice, sadašnji predstojnici odjela imali su vrlo skroman prosjek kao studenti. Ovaj fakultet po svom habitusu okuplja najbolje od najboljeg što ova zemlja ima, a zbilja nije mala razlika između jednih koji imaju potpuno osigurani status i onih koji moraju raditi kako bi sebi i svom studiju osigurali egzistenciju. I onda se takvi izuzetno vrijedni i motivirani studenti na kraju naprosto sudare sa "prosjek-fetišom", koji je u nas novijeg datuma. Mora se iznaći način kako bi se ta velika želja i upornost, a prije svega zainteresiranost poštivala! U protivnom se kvota 3,5 svodi na rezime života u dvadesetima.

I onda ste se suočili sa "realnošću traženja staža"...

Ne, nakon fakulteta sam odmah upisao postdiplomski. Javno zdravstvo - smjer epidemiologija. Doslovno odmah nakon fakulteta, da ne bih gubio vrijeme. Staž sam dobio na vrlo bizaran način - kako u zagrebačkim bolnicama naravno nije bilo mjesta, namjeravao sam ga potražiti po zagorskim; no kako sam išao na Črnomerec uzeti neki autobus za Zagorje, na predzadnjoj sam stanici spazio dva prometna znaka - prema lijevo je pokazivao "Institut za tumore" a na desno "Bolnica Kajfež" (sada "Sv. Duh"). Zašto ne pokušati? Otišao sam na Sv. Duh i dobio staž na licu mjesta. Dio sam staža odradio tamo, a dio u Zlataru. Nakon staža posao sam dobio u domu zdravlja u Kutini. Bilo nam je doista "krvavo", ali smo zato ispekli zanat. Naime, u te tri godine rada na terenu Kutina je bila veliko gradilište, pa nam je skoro svakog dana dolazio netko traumatiziran, ili bismo sami obavljali jednostavne porode.

Zbog velikog broja radnika mjesto je bilo kao stvoreno za proučavanje zaraznih bolesti. Tamo sam ostao do 1982., kada sam se javio na natječaj za znanstvene novake Katedre za farmakologiju.

I to bi uglavnom bilo sve iz predznanstvene biografije profesora Sikirića. Osim, naravno (uvijek se mora pojaviti neko "osim") što sam ostao uskraćen za priču o ne-suđenoj diplomi iz teologije, priči o slikanju te o vama možda najzanimljivijih 1800 minuta njegovog izbornog predmeta. Ali (naravno, uvijek i neko "ali") to otkrijte sami.

Izbor znanstvenih novaka

Svemir i ljudska glupost

Dana Vanjak

Ove godine uprava fakulteta donijela je odluku o izboru znanstvenih novaka za katedre na fakultetu (ukupno petnaest mjesta, pet na katedrama bazičnih znanosti i deset na kliničkim znanostima). Poziv za natječaj dobilo je 10% najboljih studenata prošle akademske godine koji su diplomirali u roku (od 1. 6. 2001. do 1. 10. 2001.). Ideja da se najbolji studenti zadrže na fakultetu kao znanstveni novaci, a potom i kao specijalizanti na istim katedrama, svakako je pohvalna; dosad se za najbolje studente nije brinuo ama baš nitko. Namjera je, dakle, stvarno najbolja. Ali znate šta kažu o putu za pakao.

Kriteriji natječaja prvotno nisu uvjetovali diplomiranje unutar određenog datuma, tako da su se na natječaj javili i oni koji su diplomirali godinu ranije, odradili staž i položili državni ispit, kao i oni koji su diplomirali iza zadanog roka. To je, naravno, napravilo gužvu, pa je navedeni kriterij dodan naknadno, a nadopuna natječaja, prema našim informacijama, objavljena je samo na webu (!).

Bodovanje uvjeta je posebna priča. Jer, što reći o upravi koja više cijeni sudjelovanje na Olimpijadi od objavljenog znanstvenog rada u CC-u? Šta biramo? Znanstvenog novaka ili sportaša godine? I rad se boduje samo ako se nalazite među prva tri autora, s maksimalno deset autora na radu. Nadajte se, u nadi je spas. Jedino ako otkrijete lijek protiv raka, a ni onda nije sigurno. Sva vannastavna aktivnost na fakultetu je maksimalno podcijenjena, da ne kažemo ponižena. Demonstrature - anatomija koja se odvija dva puta tjedno po četiri - pet sati, nakon čega jedino možete otići na fizikalnu terapiju i slistiti jedan dobar analgetik. Za glavu (formalin) i kralježnicu (seciranje). Unatoč obnovljenoj knjižnici, krasnoj vitrini za tro-

feje, napokon dobivenoj garderobi, upravo je ovo najbolji pokazatelj koliko fakultet cijeni - sam sebe.

Službene nagrade - dekanova, rektorova i sve ostale - maksimalno pet bodova, isto kao i član reprezentacije, u bilo kojem sportu. Može softball? Ne kažemo da vrhunske rezultate ne treba nagraditi, ali ovako? Smoljanoviću bi više pomogao novi čamac ili vesla, donacije u obliku konkretnih novčanica. Osim toga, kojim pravom je sport tako privilegiran? Zašto se ne bi bodovala i umjetnost, ples, pjevanje, gluma, slikanje? To bi, naravno, otvorilo nove probleme. Na koji način procijeniti nečiji umjetnički doprinos, kako razlikovati prave od lažnih, ja sam se, znate, prije dva tjedna upisala u Klince s Ribnjaka...Dakle, pustite knjigu i primite se - lopte, reketa, palice, peraja, ronilačkih boca, čega već. Probajte dobiti i potvrdu kuglane u Importanne centru, nikad se zna. Kuglate i postanete znanstveni novak, divota. Nema više labosa, štakora, miševa, zečeva, prestrašivanja MedLinea, mučnog pisanja znanstvenog rada, seciranja leševa, ponavljanja anatomije, histologije, patofiziologije...

Argument da se i u inozemstvu pri izboru za slične funkcije uvijek uzimaju u obzir i rezultati iz drugih područja apsolutno stoji, ali nisam primjetili da je netko Jordana proglasio ravnateljem bolnice. Osim toga, sistem je bitno drugačiji, kad kao dobar sportaš dobijete stipendiju, očekuje se da tom sveučilištu donesete naslov prvaka, ne Nobelovu nagradu. Dobijete li stipendiju na temelju krasnih ocjena, neće vam je oduzeti jer niste dobili desetku na gredi.

Poznavanje stranih jezika je u istoj situaciji. Jednom riječju, sve intelektualne vještine se moraju do poda pokloniti - sportu. Sjetite se, studira-

te medicinu. I razumno je očekivati da će netko na kraju studija pravilno vrednovati ulaganje u znanje. Da ste, kojim slučajem, diplomirali na FFK i tamo šelite postati novak, vjerojatno bi najviše bodova nosili - znanstveni radovi.

Lijepo je nagraditi svestranost, i treba je nagraditi, to nije sporno. Sporno je - kako? I smi-

je li svestranost, sport, umjetnost ili nešto treće, zaista više vrijediti od pokazanog interesa u određenom znanstvenom području?

Samo su dvije stvari beskonačne. Svemir i ljudska glupost, a za ovo prvo nisam baš siguran. Einstein. Ali on kod nas nikad ne bi postao novak.

TABLICA BODOVANJA ZA IZBOR ZNANSTVENOG NOVAKA

I. Uvidom u priložene isprave kandidata o ispunjavanju općih uvjeta, stručno povjerenstvo utvrđuje sljedeće:

Državljanstvo Republike Hrvatske	Da	Ne
Aktivno znanje engleskog jezika	Da	Ne
Aktivno znanje rada sa računalom	Da	Ne
Završeni studij medicine	Da	Ne
Prosječna ocjena od najmanje 4,0	Da	Ne
Pozitivni rezultati testa motiviranosti za rad u odabranom specijalističkom području	Da	Ne
Pisane preporuke najmanje dva nastavnika Fakulteta	Da	Ne

II. Prema mjerilima posebnih uvjeta kandidat za znanstvenog novaka boduje se na sljedeći način:

MJERILO	Pojedinačni broj bodova	Maksimalni broj bodova	Ukupni broj bodova
Prosječna ocjena na dodiplomskom studiju od 4,1 - 4,5 za svaku decimalu	2	10	
Prosječna ocjena na dodiplomskom studiju od 4,6 - 5,0 za svaku decimalu	3	15	
Trajanje studija od 6,5 - 7 god.	-5	-5	
Trajanje studija od 7-7,5 god	-10	-10	
Trajanje studija od 7,5-8 god	-15	-15	
Trajanje studija 8 ili više godina	-20	-20	
Demonstratura (najmanje dvije godine)	1	2	
Službena nagrada Jedna (2 boda) Dvije (4 boda) Tri (5 bodova)		5	
Rad u časopisima referiranim u CC-u, po radu*	6	6	

MJERILO	Pojedinačni broj bodova	Maksimalni broj bodova	Ukupni broj bodova
Rad u časopisu referiranim u Indeks Medicus, Excerpta Medica, Biological Abstract, Chemical Abstract, Clin PCYC-PSYC (3 boda)*	3	3	
Objavljeni rad u drugim publikacijama (2 boda za svaki rad)*	2		
Rad u uredništvu časopisa MEDICINAR	1	1	
Aktivni rad u studentskim udrugama registriranih za stručni i znanstveni rad	1	1	
Aktivno sudjelovanje u prvoligaškim i sličnim natjecanjima vrednuje se sa 3 boda**	3	3	
Sportaš član reprezentativne vrste boduje se sa 5 bodova**	5	5	
Sportaš član olimpijske vrste boduje se sa 8 bodova	8	8	
Aktivno znanje drugog svjetskog jezika	5	5	
Aktivno znanje svakog sljedećeg svjetskog jezika	2		
Mišljenje stručnog povjerenstva (na temelju razgovora)		10	

* Vrednuje se isključivo rad u kojem je maksimalni broj od 10 autora i u kojem je kandidat među prvih tri autora

** Kandidatima sportašima ne kumuliraju se pojedinačni bodovi po pojedinim stavkama

O svemiru, sportu i svemu ostalom

Martina Ljubić

Našla sam se u nezahvalnoj situaciji da simuliram repliku, no teška vremena zahtijevaju i drastične mjere pa hajdemo razjasniti tko je tu lud, a tko zbunjen, te što rade međusobno.

Tupimo li ga i tupimo na sve strane kako su medicinari/ke one track minds (u manje blažoj varijanti sintagma glasi fachidioti), kako ništa drugo ne rade nego što uče, kako imaju velike i debele naočale, loš ten i dobre akne, pate od pomanjkanja socijalnog aspekta života...No u trenutku kada Božjom providnošću i srećom ekvivalentnoj zgoditku na 7 od 39, Fakultet konačno odluči beneficirati svestranost - onda se netko nađe kritizirati sistem. Jer im se kockice nisu posložile kako treba.

Onima koji su se naivno bavili sportom u studentskim razmjerima bez obzira na katastrofalne uvjete, nedostatak opreme i manjak novaca, potrebno je refundirati slobodno vrijeme. Treninzi, utakmice, regate, traženje sponzora, nabavka dresova, silne potvrde i predračuni, propisi i zapisi...i još k tome daj uči, idi na faks i položi ispite! Mnogima nije jasno kako sport nije prešetavanje nabildanih tjelesa pred paparazzima, već da je realitet studentskog sporta - jad i bijeda. I ovisi o nekolicini entuzijasta još uvijek nedefiniranih motiva. Takvi su npr. osnovali OK Medicinar, naš odbojkaški klub u 2. hrvatskoj ligi koji još uvijek kao službenu klupsku mrežu posjeduju onu koju mu je OK Mladost donirala prije 5 godina. A

tu karitativnu gestu možemo zahvaliti činjenici kako mreža nije po propisima Internacionalne odbojkaške federacije. Ali dečki i dalje entuzijastički igraju, smashiraju i serviraju preko te mreže, jer OKM ne bi postojao da ti isti entuzijasti nisu bili i bivši reprezentativci, aktivni odbojkaši i ...studenti Medicinskog fakulteta.

Natječaj za znanstvenog novaka do sada je nezabilježen podatak u fakultetskoj anamnezi jer crno na bijelo prezentira kako se Fakultet brine o svojoj dječici. I to na polju oko kojeg svi zapomažemo i kukulećemo od dana kada smo dali drugi kolokvij iz anatomije - posla nema, gdje li ću stažirati, hoće li mi platiti, zar se zaista dijeli tako malo specijalizacija?

Osnovnu stvar koju kandidat ili kandidatkinja mora zadovoljiti jest da mu/joj prosjek bude minimalno 4,00. Tu počinje cijela priča i to je osnovni eliminacijski kriterij - tko ga ne zadovoljava, može do besvijesti kukati na zadanu temu. Znači, oni koji su ostali u kategoriji iznad 4,00 i još k tome imaju status sportaša, ne otičaju kruh onima koji su se prijavili s 103 demonstrature kompenzirajući prosjek ispod traženog. Prvo bi prosjek - sport je stvoren negdje oko šestog dana.

Dalje: studenti/ce koji su u, recimo, prvoj ligi, potroše znatno više vremena na svoje treninge i utakmice, putovanja i gostovanja od demosa iz anatomije ili fiziologije. I tako svaki dan! A tek pripreme za veća natjecanja? Nije niti čudo da isti dobivaju status manjeg božanstva uz čije se ime veže uglavnom ista rečenica koja glasi otprilike "On/ona ti je sportaš, a još i medicinu studira!"

Pritom naglašavamo da je ključna stavka u natječaju za znanstvenog novaka, da osoba koja se prijavi mora diplomirati na MEDICINSKOM FAKULTETU što znači da se Natječajem ne beneficiraju dugoprugaši iz Mozambika već studentice i studenti Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. No da li je sport jedino što se nagrađuje? Ne - gleda se znanje rada na računalu, nagrađuju se strani jezici, demonstrature, nagrade (Rektorova, Dekanova, Drage Perovića...), rad u časopisima referiranim po CC-u, objavljen rad, aktivnost u fakultetskim udrugama (CROMsic, SSHLZ, EMSA- Zagreb...), pisanje za Medicinar. Zapr-

vo, aktivno znanje drugog svjetskog jezika donosi isto bodova kao i članstvo u reprezentativnoj vrsti. Toliko o podređivanju intelektualnih vještina sportu. Samo, drugi svjetski jezik, kao i sport - treba znati. Napokon da se cijeni svestranost jednog budućeg liječnika i nagrađuje ga se za sve što je u bilo kojem obliku dao Medicinskom fakultetu - te da je percepcija doktora kao osobe koja ne vidi ništa drugo osim svog mikroskopa i stetoscopa, nestala u rotarnici među ostalim neefikasnim proizvodima.

Mislite li da bi nam veslanje na faksu tako naglo procvjetalo da nismo imali jednog Tomislava Smoljanovića? Elitnu odbojku da nije bilo zlatne generacije 1995./'96.? Ili da Fakultet Tomislavu Smoljanoviću jednostavno kaže: "Pa dobro sine, bio si na Olimpijadi, osvojio medalju, ali slušaj, da imaš još jednu demonstraturu, recimo iz prve pomoći ..." ?

Sportaši obično zaobiđu medicinu prilikom traženja željenog studija jer misle da time dolazi i terminalna faza njihove karijere (pa izaberu neki lakši fakultet i onda nije čudno da je najjači sveučilišni osmerac onaj prometni!), a oni koji se uhvate u koštac s medicinom i sportom, znači da su od starta svjesni koliko će vremena i energije morati žrtvovati. Pritom svatko od njih zna da je za znanstveni prosperitet potrebno obaviti i demonstraturu i znanstveni rad i učlaniti se u jednu od Udruga, ali uz sve to, oni su još i - sportaši! Ljudi koji već godinama žive na relaciji trening-faks-natjecanje-ispit i zato zaslužuju sve te bodove. Pritom je faks pažljivo birao kriterije, jer ne nagrađuje nogomet s dečkima iz kvarta subotom i intenzivni step-aerobic prije ljeta, već OLIMPIJADU!

Ovaj osvrt ovdje stoji da bismo pokazali kako uredništvo časopisa Medicinar nije frustrirano činjenicom što će sportaši dobiti specijalizaciju i svojim tekstualnim doprinosom cijeni inicijativu Fakulteta za sređivanje redova jedne velike zbrke kao što su Natječaj za znanstvenog novaka, osnivanje sportske sekcije "SportMEF", beneficirani staž sportašima i kupovanje univerzalnih dresova fakultetskim ekipama. Jer samo oni koji od početka prate sportsku priču, znaju koliko ovo znači sportu na medicini.

ZIMS

Nikolina Radaković

U prostorijama Hrvatskog Liječničkog Zbora, od 26. do 28. listopada 2001., održan je prvi međunarodni medicinski kongres za studente i mlade liječnike - ZIMS (Zagreb International Medical Summit). Svi oni koji nisu sudjelovali na kongresu mogu slobodno žaliti, a svi oni koji su osjetili dio te atmosfere već se sada vide i na slijedećem kongresu ZIMS 2002.

Kongres su zajedničkim snagama organizirali EMSA i SSHLZ, koji su na kongresu okupili 94 sudionika (od kojih je 15 bilo iz inozem-

stva). Prezentirana su 32 originalna znanstvena rada, a moja malenkost s kolegicom Leom Rukavinom, osvojila je nagradu za najbolji znanstveni rad uz svesrdnu moralnu i finansijsku pomoć naše mentorice prof. Aide Salihagić, kojoj se i ovom prilikom zahvaljujemo.

Program ZIMS-a obuhvaćao je radne sjednice - predavanja (prezentacije znanstvenih radova i postera), party u diskoteci "Saloon" u subotu navečer, te nedjeljni izlet u dvorac Trakošćan uz obilat ručak. Kad smo kod hrane, niti tu organizacija nije podbacila, što je bilo vidljivo na zadovoljnim izrazima lica sudionika. Valja naglasiti da je službeni jezik kongresa bio engleski i da su organizatori i za ovu činjenicu dobili sve pohvale.

I na kraju, još jedna činjenica. Ovaj cijeli i značajan projekt u potpunosti je sam izveo organizacijski odbor ZIMS-a kojeg su činili studenti našeg fakulteta, a predvodila ih je mlada doktorica Anamarija Šimunčić. Ipak, čitavu organizaciju uvelike su pomogli, kako moralno tako i materijalno, Il capo di tutti cappi i Uprava fakulteta.

Studenti na ZIMS-u u ozbiljnoj i odgovornoj ulozi . . .

... i u onoj manje ozbiljnoj. Najbolja reklama da se i vi uključite!

Kako to rade Englezi

Ivana Kolčić i Ozren Polašek

Biti student medicine istovremeno je i prekrasno iskustvo i najgora noćna mora, blagoslov i prokletstvo. Biti student medicine u stranoj zemlji je ...

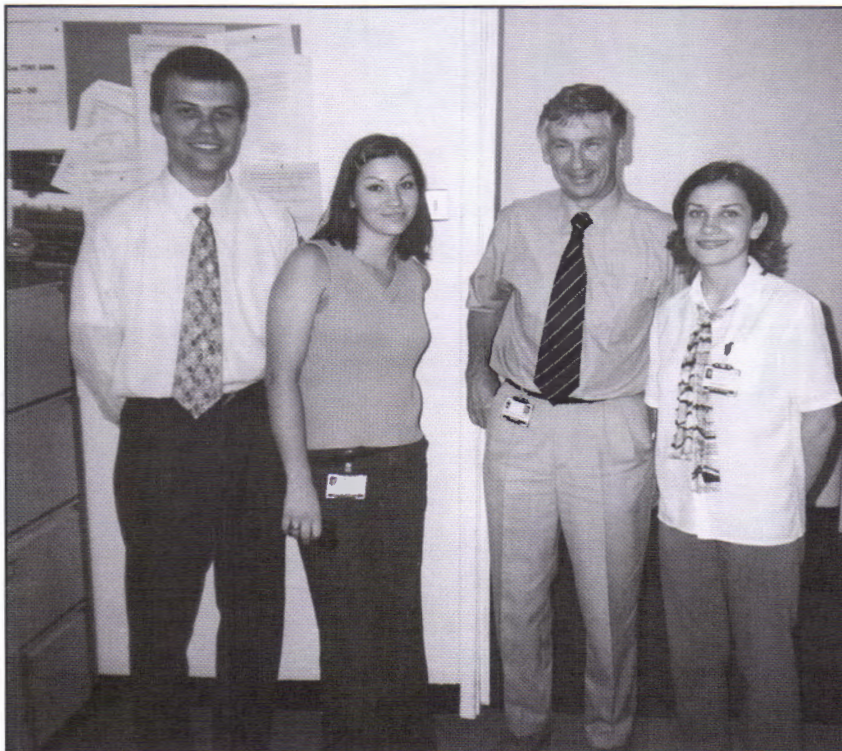
Radni dan počinje u 09:00 sati. Ulazimo u bolnicu na glavni ulaz, under cover, iliti, bez bijele kute. Takav je običaj. Ali, obveza je istaknuti pločicu s imenom i funkcijom koju osoba obavlja u bolnici.

Puni entuzijazma na oglasnoj ploči tražimo odjel na kojem ćemo sresti "domaće" studente. Imena odjela su: Jenner, Ashwell, Patients, Nightingale,...Hm, kako tu naći endokrinologiju, kardiologiju, nefrologiju...? Nakon malo traženja i puno sreće pronašli smo kolege koji govore savršen britanski engleski i koji su iznimno ljubazni i nadasve puni

razumijevanja i tolerancije prema našem nesavršenom govoru na engleskom jeziku i prema gomili pitanja kojima ih zasipavamo. Njih četvero, Emma, Jenny, Ed i Elmina, studenti pete, završne godine, sada imaju seminar iz radiologije na koji smo i mi pozvani (sva sreća da smo nedavno položili radiologiju). Bolnički hodnici kojima smo ubrzo krenuli pravi su pravcati labirint. Opća bolnica, Nottingham City Hospital, nekad je bila infektivna bolnica. Nalazi se na ogromnoj površini i pojedine zgrade (sa samo po jednim katom) dosta

su udaljene jedna od druge. Ali su povezane hodnicima; dugačkim, razgranatim hodnicima u kojima sigurno negdje živi Kentaur, samo ga nitko nikad nije uspio vidjeti.

Preživjeli smo seminar iz radiologije, čak posve zadovoljni sami sa sobom; uglavnom smo vladali problematikom. Slijedi pauza za ručak i još malo slobodnog vremena da riješimo administrativna pitanja oko smještaja i rasporeda budućih obaveza. A što se smještaja tiče, nas troje, Maja, Ozren i ja, nismo mogli vjerovati kad smo vidjeli naše sobe i našu kuhinju sa svom potrebnom opremom, i više (npr. mikrovalna). Bili smo smješteni u posebnom bloku zgrada koji je naknadno pridodan bolničkom kompleksu, sa stanovima za studente i mlade liječnike. Slobodno možemo reći da smo uživali u komforu o kojem studenti u zagrebačkim studentskim domovima mogu samo sanjati. Uživali smo i u preobilnom gostoprimstvu profesora koji je bio naš voditelj za vrijeme boravka i rada u Nottinghamskoj bolnici, kao i svesrdnoj pomoći (nećete vjerovati) administracije i studenata samih.

Sigurno vas zanima kako studiraju studenti u Engleskoj. Studij traje 5 godina. Dvije godine traje pretklinička edukacija koja uključuje predmete slične našima. Nakon toga počinje klinika i to na taj način

da se pojedini kolegiji ponavljaju, npr. patologija se sluša na jednoj godini, a na slijedećoj se sluša ponovno, opširnije, s naglaskom na kliničko značenje pojedinih entiteta.

Ono što me se od svega najviše dojmilo je činjenica da studenti u Engleskoj vrlo veliku pažnju poklanjaju bolesnicima. Oni su početak i kraj svake akcije, studenti (i liječnici) su tu zbog svojih pacijenata i u skladu s tim se i ponašaju. Središte njihovog razmišljanja i djelovanja je pacijent, njegova bolest, poteškoće i potrebe. Učenje teoretskih sadržaja u potpunosti je podređeno jednoj jedinoj svrsi, naučiti kako prepoznati, dijagnosticirati i liječiti konkretnu osobu s konkretnom bolesti. Bitno je napomenuti da oni uče kazuistiku s kojom će se svakodnevno susretati; pneumonija, infarkt miokarda... Studenti su tamo da bi naučili ono što će im u kasnijem radu biti potrebno. Oni uče zbog sebe i svoje budućnosti, ne zbog ispita. Druga bitna napomena je orijentacija prema sebi i svojim sposobnostima. Npr. ultrazvuk, kao visoko specijalizirana pretraga dolazi tek na kraju dijagnostičkog algoritma. Prije toga treba pacijenta još jednom ispitati, pregledati, na njemu isprobati sve testove koji su ikada izmišljeni (npr. niste ispitali ascites kada pacijent leži na strani), te tek onda, ako još uvijek niste sigurni, poslati ga na ultrazvuk. Zanimljiva stvar u vezi sa studentima je činjenica da nigdje nema prozivanja. Želite li doći, dobro. Ne želite doći, tim gore za vas. Nećete naučiti. Mislite li i vi da je to za naše prilike samo daleki ideal?!

Radni dan traje do oko 15 sati, ovisno o rasporedu

za pojedini dan. Svako pojedino predavanje, seminar ili vježba traje najviše jedan sat. Pauza između obaveza ima i više nego dovoljno. A vježbe su im najbolja stvar od svega. Grupa od 4 studenta s profesorom radi na način da studenti odaberu problematiku koju bi htjeli obraditi. Tada profesor odabere pacijente koji imaju zanimljivu kliničku sliku. Studenti dobiju zadatke; razgovarati s pacijentom, palpirati, auskultirati..., svaki nešto drugo. Na kraju slijedi diskusija o dijagnostičkim metodama i terapiji za pojedinog bolesnika; zašto, kada i kako. Ima li boljeg načina za učenje?!

Da ne bi bilo zabune, mjesec dana koji smo nas troje proveli u Engleskoj nije protekao samo u radu. Dobro smo upoznali grad Robina Hooda, Nottingham, i njegovu bližu i dalju okolicu, Nottinghamshire. Bili smo u Londonu, ali i u Škotskoj. Kad bi ovdje pisali o dojmovima trebao bi nam cijeli jedan *supplement* Medicinara. Ah, da, skoro smo zaboravili. Što se dogodi kada vam u srcu Engleske, u mjestu zvanom Lincoln, u 19:00 otkažu vlak? Naravno, ubace vas u taksi koji vas vozi sat vremena nazad u Nottingham. Da, besplatno. Možemo samo reći, trebate otići i vidjeti kako ljudi u svijetu žive!

I na kraju, jedno VELIKO hvala profesoru Mirku Koršiću i njegovom prijatelju iz Nottinghama, profesoru Davidu Hoskingu na svemu što su učinili za nas i što su nam omogućili ovo prekrasno i jedinstveno iskustvo.

A za naše kolege, nemojte biti žalosni, možda nam uspije organizacija pravih studentskih razmjena između Engleske i Hrvatske.

Studij medicine na engleskom jeziku

Ana Danić

Radi se o inicijativi za osnivanje Medicinskog fakulteta na kojem bi se nastava održavala na engleskom jeziku. Skicu projekta prezentirao je 19.11. 2001. u staroj vjećnici doc. dr. Ježek sijelu nastavnika. Naša fakultetska vlast napokon je uočila da uz svu svoju bogatu povijest i tradiciju Medicinski fakultet u Zagrebu ipak kaska za zemljama srednje i istočne Europe (da se ne uspoređujemo sa zapadom). I naši najbliži susjedi Slovenci, Mađari pa čak i Jugoslaveni su korak ispred nas. Ono što je pomalo razočaravajuće, jest da je taj studij namijenjen isključivo našoj dijaspori i stranim državljanima. Sveučilište ne dozvoljava studij hrvatskim državljanima. Sigurno se pitate tko bi došao studirati u Hrvatsku, no zanimljivo je da su se već raspitivali sa sveučilišta North Colorada, Arizone pa čak i Indije. Pretpostavka je da će većina mladih koji bi pristupili prijemnom ispitu biti oni koji nisu uspjeli upisati fakultete u svojim državama, ali bi se uporabom prijemnih ispita po uzoru na američke standarde dobilo na kvaliteti, čime bi se zajamčio kredibilitet ovog fakulteta u svijetu. Prijemni ispit sastojao bi se od pitanja s područja biologije, kemije, fizike i naravno engleskog jezika te možda i testa kojim bi se izradio psihološki profil kandidata. Nastavu bi pohađalo 30 do 50 studenata kojima bi trebalo organizirati smještaj (privatno ili u domovima), prehranu (što uz X-icu nije problem), posebnu studentsku referadu te u dogovoru s Ministarstvom unutarnjih poslova uvjete boravka u našoj zemlji. Studenti bi sami snosili sve troškove studija. To bi moglo privući i sve one koji si ne mogu priuštiti studiranje u domovini. Studij medicine u Americi košta od 60 000 do 120 000 USD, studij na engleskom na Karlovom sveučilištu u Pra-

gu košta 10 000 USD, u Mađarskoj 7 300 - 8000 USD, a u Ukrajini svega 2000 USD. U našem slučaju potrebno je prvo napraviti simulaciju troškova, ali prve cifre se kreću oko 10 000 USD. Studij bi trajao 6 godina, a nastavu bi držali naši, ali i strani nastavnici. Otvoreno pitanje je bi li se naši nastavnici dobrovoljno uključili ili bi to bila radna obveza. Gradivo bi se tumačilo po međunarodno priznatim udžbenicima. U tradicionalni curriculum bi se pokušale unijeti i neke inovacije kao što je usmjerena nastava, zatim obvezne konsultacije kojima bi se osigurao individualni pristup studentu. Više bi se pažnje poklonilo praktičnom radu. Nastava bi bila organizirana kroz semestre u obliku predavanja, seminara i vježbi. Svaki od predmeta bio bi kreditiran po ECTS-u što bi omogućilo studentima upis sljedeće godine i na drugim fakultetima. Ova ideja polako se uvodi i na našem fakultetu. Studenti prve dvije godine uz bazične predmete uče i hrvatski jezik kako bi kasnije uspješno komunicirali s pacijentima. Predmeti koje bi trebalo istaknuti su tropska medicina na trećoj godini i hitna medicina na petoj. Šesta godina namijenjena je javnozdravstvenim problemima (gerijatrija, ovisnosti...), ali i tzv. "back to basis" što se odnosi na ponovnu integraciju bazičnih znanosti, klinike i javnog zdravstva. Studenti također moraju odslušati i 15 izbornih predmeta. Studij na engleskom zaista bi bio korak naprijed, a ovo je tek prijedlog projekta koji mora proći sito i rešeto prije nego dobije završni oblik, a završni oblik mora dobiti odobrenje od fakultetskog vijeća preko Nacionalnog vijeća za visoku naobrazbu do Ministarstva znanosti i tehnologije te Ministarstva zdravstva. Dug je to put i koliko će trebati za realizaciju ovog projekta samo Bog zna.

Goli medicinski osmerac

Martina Ljubić

Ovo se zove efekt naslova izvučenog iz konteksta, klasična pojava u žutom tisku. No, Medicinar je ipak samo visokotiražni, renomirani časopis koji je popratio tulum veslača matičnog fakulteta u Cab Clubu. Osmerac se vratio iz Dubrovnika sa srebrom, dobili su nove trenere, imaju posadu za TOP 3 na Sveučilišnoj regati i klasika - nemaju novaca. Tako da dečki već tradicionalno rade tulum po simpatičnoj cijeni ulaznice (15 KN) i od skupljene love ne plaćaju striptizete već trenere. A skidaju se sami. Izbor za najbolji veslački torzo odgođen je za slijedeći tulum i to zbog nedostatka tehničke potpore u Cabu (kao mikrofon nije radio. Mogli su reći i da je u kuhinji požar), no da 200 ljudi (DVJESTO!) u Cabu ne bi ostalo

uskraćeno za gola muška tjelesa, performanace svlačenja ipak se dogodio.

Veslački tulum postoji zadnjih 5 godina, koliko je i veslanja na fakultetu, a narasli su od internog seoskog veselja do općenarodne pomame, paralelno s razvojem popularnosti i kvalitete veslanja na MEF-u. Osim veslačkih faca našeg fakulteta, mogli ste naletjeti na interfakultetsku kremu i dio olimpijskog osmerca, a na vrhuncu tulumu i spremiti papirnatu novčanicu u veslačke dekoltee (pl.) koji su se ritmično bacakali na improviziranoj pozornici. (Halki mi još uvijek duguje 10 kuna. Tješim se da je to ipak išlo u humanitarne - za - trenera - svrhe).

Idući tulum planiraju u veljači i odmah ga reklamiramo! Dođiteeee....

Can we get more global Student voice

Ana Lončar

Peta po redu konferencija studentskih glasila održala se ove godine na Hvaru, od 3. do 7. listopada s trendy nazivom How global can we get? Ekipe s Fakulteta političkih znanosti i iz redova Studentskog zbora znalački je organizirala čitavu stvar, naravno uz blagoslov dobrih sponzora meka srca. Boje vašeg omiljenog časopisa branila je tročlana reprezentacija u sastavu Ljubić-Franičević-Lončar, koja se hrabro zaputila na Hvar usred

hladnog listopada širiti ideju o dobroj volji i razumijevanju među studentskim časopisima. A ne pobjeći na kupanje preko vikenda kako sugeriraju okorjeli cinici. Ostatak misionara činili su uglavnom studenti novinarstva, novinari te nešto predstavnika drugih struka u trgovima.

Novinarski leteći cirkus smješten je u hotel Amfora, prilično *hoch* mjesto, uz samu obalu. Da vam bolje dočaramo oduševljenje

smještajem - ženski je dio reprezentacije pro-veo većinu popodneva diveći se kvadraturi ku-paonice, dizajnu namještaja te finoći zavjesa. A tek velika kada i tuš s masažom ... Kad smo se uspjeli sabrati, dešifrirati princip rada brave na vratima i aktivno uključiti u život seminara shvatili smo da su predavači pravi maheri u svom poslu. Ljudi koji zbilja imaju što reći.

Počeli smo definiranjem pojmova. Pa evo, ako vas netko nekad upita, da ne gledate posramljeno u pod... Globalizacija - transformacija društva obilježena jačanjem nadteritorijalnog povezivanja među ljudima (u nešto slobodnijem prijevodu).

Profesor Sunić, objašnjavao je porijeklo globalizacije i korijene koji sežu do renesanse, da bi stvar kulminirala posljednjeg desetljeća s brojnim utjecajima na ljude i njihovu samopercepciju. Tu se mogu naći i moguća objašnjenja za hipohondriju, patološku želju za uspjehom i slične bolesti koje sve češće spopadaju psihološko zdravlje modernog čovjeka. Bilo je tu sociologije, psihologije, politologije, svega. Tip predavača kojeg slušate u nevjerici i s upitnikom iznad glave jer pokušavate do-kućiti otkud, dovraga, zna baš sve?!

Majda Tafra-Vlahović, glavna za odnose s javnošću Coca-Cole u Hrvata imala je posao đavoljeg odvjetnika - osvjetlati obraz tvrtke koju većina antiglobalista doživljava kao samog nečastivog u igri koncentracije novca i moći u korporacijama. Navodila nam je primjere o socijalno odgovornom ponašanju Coca-Cole, o poslovnoj etici, brizi za okoliš, ljudskim pravima i ostalim dobrim stvarima za koje daju velike novce...Kraj takve prezentacije sam Crveni križ je djelovao kao *cosa nostra*.

Kontra je odmah uslijedila u liku i djelu Dražena Šimleše, sociologa i aktivnog antiglobalista. On je branio zanimljivu tezu o tome kako danas na svijetu postoji prividan sukob Djihada i Mc'Worlda. S jedne strane su fanatici s istoka koji svetim ciljevima islama opravdavaju izolaciju i potpunu kontrolu koju provode. S druge strane kompanije koje imaju kapital i moć koju bespoštedno koriste

da bi stekli još veći kapital. Oni se kunu u sveti cilj - demokraciju. U stvari su dva smrtna neprijatelja međusobno jako slična, oba djeluju po principu ispiranja mozga i negiranja individualnosti. I završavaju nasiljem.

Kad su se jednom uznemirili duhovi, rasprave su postajale sve žešće i zanimljivije.

Krešimir Macan, glasnogovornik HRT-a imao je pravi one-man show o terorističkim napadima na Ameriku, o objektivnosti, nacionalizmu i dvostrukim kriterijima u novinarstvu kad se radi o ratu u vlastitoj zemlji. Gosti iz Sjedinjenih država su prilično emocionalno i s patriotizmom govorili o događajima 11. rujna što je opet izazivalo reakcije sudionika iz Bosne i Hercegovine koji su preživjeli rat i osjećali se revoltirani različitim načinom izvještavanja američkih medija za vrijeme rata na području ex - Jugoslavije i nakon napada. Je li ustvari ljudsko stradavanje relativna stvar? Macan se nije dao smesti već je kao krunu nastupa ispričao par prigodnih viceva o Talibanima, Amerima i Muji. Mislim da mu simultane prevoditeljice dan danas nisu oprostile. Pa probajte vi prevesti :”J... ti ‘vakav aerodrom!”

Mi smo konferencijski bioritam predavanje-coffee break-predavanje razbijali zujanjem po gradu. Bakice iz Engleske koje pjevuje Vela luku i fotografiraju, par pitomih austrijskih ek-skurzija i to je to. Čista idila. Ni traga onoj grozničavoj ljetnoj atmosferi kada u zraku možete opipati namjeru turista da im večer završi među nečijim plahtama. Pa, dobro, i okupali smo se koji put kad smo već bili tamo. Navečer bi nas jedva nagovorili na koje pićence, ali dok smo naručivali bambus pred očima bi nam redovito sjevnuo problem koncentracije moći u koncernima tipa Coca-Cole. Pa bi nastavili s čistim vinom. Da umirimo savjest. Tu bi se našle i gitare, ali ne bi stigli otpjevati ni retrospektivu Yu hitova od '55 na ovamo, a već bi svanulo.

Uglavnom, pet dana je prošlo standardnom brzinom kojom prolaze sve dobre stvari u životu. Još da nas na povratku obazrivi vozač autobusa nije ostavio u Korenici...

TIEN-AN-MEN na Hrvatski način - pohani oslić i blitva, zelje salata

Martina Ljubić

ŠLAGVORT OD PROŠLE GODINE

Nakon što smo u prošlom broju obradili temu studentske nebrige za vlastito Ja, bez puno traženja nametnula se tema i za ovaj broj. Sve mi to smrdi na feljton, ali izazov je prevelik da bismo pustili lava da spava. U čemu je bit ovaj put?

Prošlosezonski apsolutni hit bio je famozni 22.12.2000. Studentice i studenti okupili su se u masu, ne bi li kolege koji su pali godinu podržali u njihovom slabašnom NE. Ne je bio upućen ukidanju prenošenja ispita, pa je automatski novi Dekan, tekući prof. dr. sci. Boris Labar, dočekan na nož i zube. Tema je zapravo već previše puta prožvakana da bi bila zanimljiva, ali šlagvortom je potrebno podsjetiti o čemu se točno radilo. Rezime - do bola je razočarala lijena studentska masa. Na pitanje "Hoćeš doći danas u 12 na faks, idemo se buniti za rokove?" odgovor se mogao svesti u dvije kategorije: "Zašto? Pa nisam ja pao patofizu?" ili "Ne, pa ionak' ne možemo ništa napraviti."

AKTIVNOST PENZIONERSKIH UDRUGA

Dobro. Prošla je skoro pa godina dana i strasti su se stišale jer smo naučili lekciju. Nadam se da ne moram naglašavati kako bitak, što prošlogodišnje, što ovogodišnje priče, nije tema "trebamo li prenositi ispite ili ne", već da je i laiku jasno kako s ovim studentskim svijetom u Hrvatskoj nešto ne štima. Kako su od najbuntovnije građanske kaste uspjeli postati inaktivna masa. I penzioneri su agilniji u svojem traženju većih mirovina, a hvala Bogu, između obje generacije je vremenski period od dva svjetska i jednog domaćeg rata, par atomskih bombi i reumatski bolovi u kralješnici. Gdje su nas krivo zadojili? Černobil?

"VELIKO NE!" ZVUČI DOVOLJNO JAKO DA SE ČOVJEK PREPADNE

Vrhunac zapleta i deus ex machina glasi... Čista laž i objeda da studenti ne zahtijevaju svoja prava! Tko imalo zvjera po faksu ili nekim drugim zagrebačko-studentskim punktovima, uočava plakate iz kojih iskače oštro i opako te nadasve "Veliko ne!". Hm, hm, gdje je onda greška u logičkom kodu? Odakle ta nagla promjena? Studenti su se u kratkom vremenskom roku uspjeli organizirati i svima reći da im je dosta da se njima manipulira, da im je dosta političkih igrice, upucavanja tekućoj vlasti koja god ona bila, da im je pun Karlovac sramežljivog provirivanja u poslove gdje se samo odrasli smiju igrati i na slabašni upit "Mogu i ja s vama?" da dobiju odgovor "Ne, zlato, ti si još mali, odi u pješčanik." No? Sjetili su se onih od prije 30 godina koji su započeli Hrvatsko proljeće? Praških studenata pred ruskim tenkovima? Poginulih na Tien-an-menu? Ma neee, sačuvaj Bože takvih prljavih i patetičnih poslova. "Fuj, bljak, mi bismo nekaj elegantnije, recimo da još stignemo na kavu poslije, a da ipak budemo na telki." Tanananaaaaaaaaaaaaa.....Hrvatskim

studentima, dakle nama, ključna je jedna stvar: menu & dječji doplatak. Dovoljno elegantno. A što ste vi očekivali? Revoluciju na prvoj liniji fronte ili masovno priključivanje Greenpeacu? Vezanje lancima za gelendere saborskih stepenica (dame s početka stoljeća su i to radile. No one su tražile manje bitnu stvar u odnosu na dječji doplatak, tamo neko pravo glasa) "Ma dajte molim vas, to je fuj, bljak."

PO DJEČJI DOPLATAK u 27.

U skladu sa sveopćom recesijom u državi, za glavu se kratesva područja pa tako i sveto studentsko. Menu u menzi mogao bi biti skuplji za 3 kune, a dječji doplatak neće se moći dobivati do prijašnje 27. godine, već će se nedonoščadi ukinuti u 19. Možda je suviše komentirati komičnu scenu u kojoj osoba od 27 godina dolazi preuzeti svoj vlastiti dječji doplatak na šalter banke, no uzme li se u obzir stupanj nezaposlenosti u Hrvata i mizernost plaće istih, to uopće nije loša ideja. Nije dječji doplatak Bog zna kakva lova, ali je nekakva. A poslije to može postati unosan obiteljski posao, oročenje u banci, nekoliko godina kamata i taman fino da se izdrži do invalidske penzije u 38.

Menu od 7 kn jest drastično poskupljenje u odnosu na dosadašnjih 4,40 kn ili kompliciranom matematičkom jednadžbom dolazimo do podatka da se troškovi prehrane studenta ovisnog o menzi: povećavaju za 62%! To je grozno, no još je groznija činjenica da nas se može vidjeti kako vičemo samo kada nam netko uzme papicu. Kao one male musave bebe kojima je netko uzeo bočicu i sada su strašno ljute. Skviče, vrište i bacaju partiklicu, no to što bi one još Čokolina nimalo neće utjecati na režim prehrane: sutra ide špinat i gotovo!

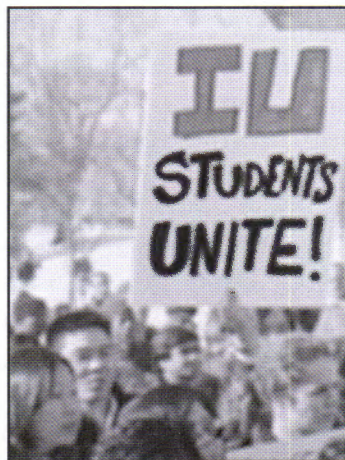
ŠENOIN ŠTUDENT U STUDENTSKOJ MENZI

Studenti su oduvijek bili masa koja se posebno dobro držala na oku. Političari su oprezno postupali s njima i bome se u svakom trenutku znalo sve o studentskim vođama. Barem u našim totalitarnim režimima. Demokratske zemlje vjerojatno nisu imale spremljene brnjice za iste, ali nije da se ikome dalo izazivati gnjev ljudi koji su u tom svom ludom, mladenačkom buntu, mogli napraviti kaos, poljuljati vlast i izbaciti određene stražnjice iz pripadajućih fotelja.

Ovo nije romantična Šenoina predodžba študenta, već slika koja prati tu važnu imenicu. Pratila je da budemo precizni, jer opis odozgo čitatelju može izazvati samo blagi podsmijeh.

I GDJE SMO ONDA?

U čemu je problem? 10 godina rata? Totalitarizam? Tajkunski sinovi? Mafijaški obračuni u centru grada? Sveopći jad od životnog standarda? Razlozi su dovoljno dobri da se čovjek više nikada ne usudi ništa reći. A opet, sve je to žalosno. Pa nismo biljke.

Izučavajte mozak, poštedite lisnicu

Irzal Hadžibegović

Gotovo da ne povjerujete, ali postoji udžbenik “za džabe”. Radi se o web izdanju udžbenika “Temelji neuroznanosti” koji u potpunosti možete pronaći na adresi www.mim.hr/. Posjetili smo stranicu mozgoslovaca i uvjerali se da je udžbenik u potpunosti dostupan, vrlo lako se lista kroz poglavlja te narav-

no možete “skidati” što hoćete i koliko hoćete pa evo sretne vijesti za sve kojima je “papirnat” izdanje preskupo. U odnosu na spomenuto izdanje velikih promjena nema, jedino je nadopisano poglavlje o morfologiji mozga, tako da i nastavni program teče svojim starim tokom. Autorima još jednom hvala i svaka čast.

Online learning acidobazne ravnoteže u čovjeka

Vrijeme za promjene

Krešimir Radić

Iako se na našem fakultetu u posljednje vrijeme ulaže mnogo truda kako bi nam nastava bila moderna i aktualna, a nastavni program donekle usklađen sa svjetskim uzorima, ipak se od svojih rukom pisanih grafo-folija neki predavači teško razdvajaju. Da je rastanak od tih relikata prošlog stoljeća neizbježan, navješćuje trend učenja na daljinu (engl. distance learning) putem Interneta koji se pojavio i na našem fakultetu u vidu modularnog edukacijskog projekta pod pokroviteljstvom CARNeta. Voditeljica tog projekta, doc. dr. sc. Sunčana Kukolja Taradi, sa svojim će suradnicima ove akademske godine u potpunosti za online nastavu prirediti izborni kolegij druge godine studija, “Jesmo li kiseli?”. Za stvaranje edukacijskog web-okoliša koristit će se “WebCT”, jedan od najpopularnijih program za izradu nastavnih online tečajja.

Prvi i, za sada, jedini online kolegij u nas, zamišljen je kao niz od 10 nastavnih jedinica (seminara) na kojima će studenti, uz multimedijalne sadržaje, metodom “vođenog istraživanja” (engl. guided discovery) samostalnim ra-

dom putem weba steći znanja o fiziološkim principima održanja acidobazne ravnoteže u ljudskom organizmu. Treba napomenuti da se radi o složenom homeostatskom mehanizmu čiji su poremećaji vrlo učestali u svakodnevnoj kliničkoj praksi. Stoga se ovaj kolegij na Internetu i ne može doživjeti kao puko ubijanje 30 školskih sati na sasvim novi način. Edukacijski modul vodit će studenta kroz nastavne materijale koji su organizirano predstavljene, omogućit će stalnu komunikaciju između studenata i nastavnika, provjeru znanja samosteziranjem, te praćenje napredovanja. U načelu, svaki student može prisustvovati web-nastavi radeći sa svojim kućnim računalom, što znači da sam može birati mjesto i vrijeme kada će učiti i komunicirati s nastavnikom.

Aktivno učenje, dobro osmišljeni nastavni sadržaji i zanimljiv, nov pristup nastavi bez pisanog udžbenika ili papirnatih materijala, značajke su kolegija koji navješta promjene. Uskoro bi se i anatomija mogla učiti u virtualnoj stvarnosti. Ili je to ipak prerano spominjati...

donorski_projekt@net.hr

Studentski donorski projekt

Livia Puljak i Davor Franičević

Unatrag dvije godine Ministarstvo zdravstva uspjelo je zaokružiti donorsko-transplantacijsku mrežu po cijeloj zemlji, u vidu nacionalnih lista potencijalnih primatelja (tzv. akceptori) prepoznavanja potencijalnih donora (osnovni preduvjet je stanje moždane smrti), razrađenog sustava traženja pozitivnog odgovora od obitelji potencijalnog donora, kvalitetnog održavanja njihovih preostalih životnih funkcija, sustav njihova transporta do adekvatno opremljenih regionalnih centara (donor management), eksplantacijski postupak, uz eventualni transport organa i tkiva do mjesta njihove transplantacije ili čuvanja u tzv. bankama tkiva.

Ova sveobuhvatna koordinacija svih regionalnih zdravstvenih centara postignuta je nakon izrade "Nacionalnog transplantacijskog programa Republike Hrvatske" koji je dovršen prije otprilike dvije godine, uz kontinuirano usavršavanje zdravstvenih djelatnika na tom planu. Moramo priznati kako slika hrvatske transplantacijske medicine sada izgleda puno dorađenije, prvenstveno zahvaljujući organizaciji na nacionalnoj razini te uvođenju sve većeg broja zdravstvenih djelatnika u program.

"Dječja bolest" svake zemlje u kojoj se krenulo u eksplantacijsko-transplantacijske postupke uvijek je bio organizacijski aspekt. Naime, kvalitetna transplantacijska medicina, što zahtijeva ne toliko medicinsku stručnost (jer se podrazumijeva kako već mora biti vrlo visoka), koliko međusobnu koordinaciju i pripravnost regionalnih centara. Stoga je temeljni preduvjet za uspješnu transplantacijsku medicinu općenacionalni pristup. Naime, iskustvo je pokazalo kako se jedino djelujući na relativno velikom području (na primjeru Hrvatske to može biti isključivo cijeli državni teritorij, jer su regije premale) može zaustaviti rast lista čekanja za organe.

Također, jedino nacionalni program može osigurati adekvatnu edukaciju stanovništva i prihvaćanje ideje o donorstvu organa. Najučinkovitiji oblik takve edukacije jest putem tzv. donorskih kartica ili upisom određenih oznaka koje potvrđuju takav stav osobe u javne dokumente (osobna, zdravstvena iskaznica, vozačka dozvola). One ne samo da osiguravaju širenje pozitivnog stava prema donorstvu organa, već i brzo prepoznavanje takve osobe kao potencijalnog donora u slučaju fatalne traume. To je taj drugi bitan preduvjet za ostvarivanje ravnoteže između, nazovimo to, "ponude i potražnje" za organima i tkivima.

U sklopu napora uloženi u transplantacijske zahvate, liječnici o.b. Pula još su 1993. počeli tiskati donorske kar-

tice pod nazivom "Život na dar" ne bi li bar među lokalnim stanovništvom Pule i okolice stvorili preduvjete za bolji prijam ideje o donorstvu organa. Ideja je uskoro urodila plodom: udio pozitivnih odgovora obitelji na upit se sa 20% povećao na 40%. Sada je malo iznad 50%. Uz pomoć pokrovitelja, a kasnije i državnih sredstava za udrugu (prim. Povržanović, idejni začetnik donorske kartice, u međuvremenu je osnovao građansku udrugu za popularizaciju ideje doniranja organa - "Hrvatsku donorsku mrežu") kartice su zaživjele po cijeloj zemlji - uglavnom među liječnicima i studentima medicine. Što, naravno, nije dovoljno.

Prije nepunih godinu dana studenti - članovi CroMSIC-a (Croatian Medical Students' International Committee, podružnica IFMSA za Hrvatsku) iz Splita i Zagreba napravili su projekt pod nazivom "Studentski donorski projekt", čiji je početni cilj bio promicanje ove ideje među studentskom populacijom na području sva četiri Sveučilišta (Zagreb, Split, Osijek i Rijeka) i tri Veleučilišta (Varaždin, Zadar i Dubrovnik). Projekt je u kolovozu ove godine na Svjetskom kongresu studenata medicine u okviru IFMSA (International Federation of Medical Students' Association) proglašen međunarodnim. Želimo proširiti popularizacijsku djelatnost i na ostale društvene skupine putem medija te ostalih mogućnosti javnoga djelovanja. Cilj nam je promijeniti negativan trend rasta lista čekanja, pomoći kroničnim bolesnicima i olakšati bar ovaj dio posla liječnicima koji su uključeni u transplantacijski projekt. Naime, osim samih liječnika, studenti medicine su na području transplantacijske medicine najupućeniji dio populacije. Ali za razliku od liječnika, naše su vrijeme i potrebe daleko fleksibilniji - dakle, upravo u nama leži potencijal koji bi afirmaciju ideje donorstva organa mogao pokrenuti u većem opsegu.

Ono s čime se konkretno probija led jest tribina u "Klubu SC-a" 28.11. uz goste-predavače, projekt prijavljen SZBOR-u za dodjelu financijskih sredstava za tiskanje kartica i promotivnih materijala te odabir jednoga od internet-providera za medijskog pokrovitelja projekta (gdje ćemo biti u prilici raditi on-line istraživanja, ponuditi odgovarajuću afirmativnu literaturu i izvještavati vas o novostima).

Ovaj članak shvatite kao poziv: ukoliko nam se želite priključiti u radu, ili pomoći prijedlogom ili sponzorom, obratite se nekom od dužnosnika CroMSIC-a na faksu.

I drugi fakulteti svoje časopise za trku imaju

Martina Ljubić

Od mnoštva studentskih časopisa koji su prošli kroz naš visokokvalitetni filter (naš, ne Baxterov) kao specijalitet kuhinje nudimo zagorske štrukle iz Davorove mikrovalne. Ovaj, gastro-kutak Glavnog Urednika ide u drugom broju, ovdje pričamo o Grafomaniji - časopisu studentica i studenata Grafičkog fakulteta. Zašto baš nudimo Grafomaniju? Zato što su nas dobro platili, zatim nam

se zaprijetili reketom i još posjeduju kompromitirajuće slike nekih članova našeg Uredništva, eto zato! No, vratimo se u manje sočnu realnost - prezentacija Grafomanije produkt je suradnje ostvarene na Hvaru u sklopu konferencije Student Voice 2001. gdje smo negdje između prvog kupanja i drugog sunčanja odlučili uspostaviti kontakte. I tako je krenulo...

NA KAVI SA ZAGIJEM

Gordan Zagorac je novi GLODUR (glavni i odgovorni urednik) Grafomanije. Uspjeli smo ga uhvatiti kamufliranog i od očiju skrivenog negdje u brdima oko Kabula nakon 5 sati vožnje zavezanih očiju.

MEDICINAR: Zagi, ukratko - studentsko novinarstvo?

ZAGI: Prije svega, potrebno je ujediniti studentske medije i pokrenuti međusobnu suradnju jer studentsko novinarstvo nije borba za prestiž i međusobno klanje, podmetanje noge jedni drugima. Do sada su studentski mediji bili dosta zatvoreni krugovi, tipa "Sorry stari, ali mi imamo čovjeka koji će mi to pisati" i malo koji glavni urednik objavio je nešto tipa tražim novog čovjeka i bilo tko zainteresiran neka se javi. Nama je poanta da tkogod pokaže interes - dobije temu i posao. Ako neće pisati, radit će prije-

lom, ako ga ništa od ponuđenog ne zanima, neka izmisli temu. Tkogod hoće raditi, radit će, bilo da mu članak bude objavljen u prvom ili 25. broju. Zašto bi samo određena grupa ljudi imala privilegije kada ima i drugih zainteresiranih?

MEDICINAR: Lijepo. Imaš li još što za dodati?

ZAGI: Igrao sam dobro, osjećam se fenomenalno, dali smo sve od sebe i nažalost nismo realizirali sve prilike i mislim da rezultat nije realan s obzirom da smo zapucali jednu vrlo izglednu priliku, sjećate se da sam si u prvom poluvremenu pipao puls kod ponovnog izvođenja jedanaesterca...

I NAPOKON - GRAFOMANIJA

by Gordan Zagorac - gladni i neodgovorni Grafomanije

Studentski mediji, pretežno novine ili časopisi te radio postaje, različitih su profila i uglavnom ih se laički voli dijeliti na one za koje se čulo i one anonimne. Kada i kako je dijelom te studentske novinarske obitelji postala i Grafomanija - novine Grafičkog fakulteta - priča je kojoj su posvećeni svi ovi retci...

U svakoj priči potrebno je krenuti ispočetka, a da bi tadašnji početak bio što zornije predočen odlučio sam se služiti citatima iz članka u kojem se Ana Dasović, prva glavna urednica Grafomanije, za jedan od brojeva istih novina (ali nekoliko godina nakon svog mandata) prisjetila partizanskog doba.

Akadske godine 1992./93. nekoliko je studenata krenulo u ostvarenje svoje velike ideje o prvim studentskim novinama na Grafičkom fakultetu. "Zahvaljujući iznimnoj volji, unatoč neiskustvu i teškim uvjetima rada, nešto se počelo događati. Ime časopisu smislila je kolegica Vesna, nakon što smo među studentima raspisali natječaj. Za prijelom se pobrinula Ivančica čiji je tata u

Čakovcu imao tiskaru, a legendarni nulti broj otisnut je na fakultetu. I tako su prve stranice bile ispisane, međutim... Papir na kojem je otisnut bio je jako nekvalitetan, ali prvi arak Grafomanije ipak je počeo curiti iz stroja". No, iako je, priznaje Ana, izgled novina bio dosta smiješan "...na tankom, smeđem papiru nedefiniranih dimenzija (između A4 i B4), četiri stranice, dva-tri teksta i strip" ...svi su se brojevi brzo razdijelili, jer je to bilo stvarno nešto novo.

(Grafo)Manija je nastavljena s još tri nova broja u razdoblju do 1996. i tada se grupica entuzijasta raspala - logičkim tijekom studija, članovi uredništva su diplomirali, a neposrednih nasljednika nije bilo...

Tri godine kasnije, 1999., potpuno neovisno od svih svojih prethodnika i nevezano uz ono što se prije dešavalo, na Grafičkom fakultetu ponovo se pokreće inicijativa o studentskim novinama. Pokretači te generacije bili su Emil Flatz i Darijo Čerepinko - ideja je bila Emilova, a funkciju glavnog urednika preuzeo je Darijo. Drugačiji dizajn logotipa i stranice, druga veličina novine, no ime ostaje isto i time se nekakav trend, što je i bila ideja navedenog dvojca, nastavlja - ime postaje glavnom identifikacijskom oznakom novina. Uvjeti rada su i dalje ostali vrlo slični - problemi raznoraznih karaktera i dimenzija, no i ovaj je put stvar krenula. "Ideja je bila da Grafomanija bude medij u kojem studenti mogu iskušavati svoja znanja i realizirati svoje ideje bez obzira na to radi li se o grafici ili novinarstvu. Bio je to list koji su stvarali studenti za studente."

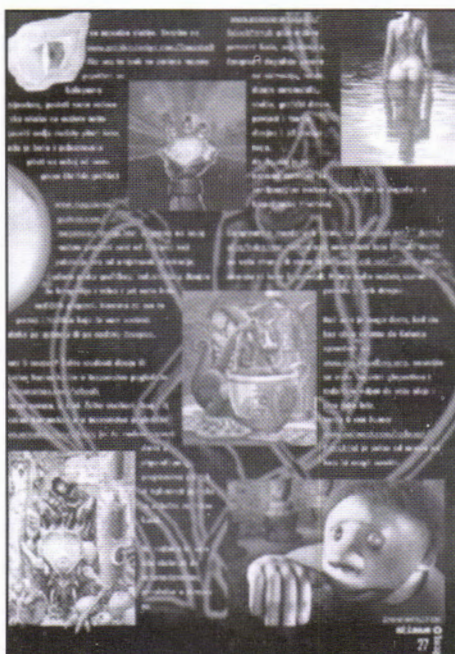
Tako je uredništvo nastavilo 'partizansku' borbu za poboljšanje uvjeta rada i u tome i uspjelo te kao rezultate donijelo prostoriju redakcije novina na fakultetu, kompjutersku opremu, a i dva nova broja Grafomanije. Radilo se i nakon izlaska tih brojeva. "Postoji dvobroj Grafomanije koji nikad nije izašao zbog tehničkih problema. Cijeli broj bio je posvećen studiranju u inozemstvu i na njemu je surađivalo 15-ak europskih i američkih kolega."

Nakon pokretanja Grafomanije uspostavljeni su kontakti sa studentskim medijima u Hrvatskoj, Europi, a stigli smo i do Sjeverne Amerike - članovi smo američke studentske press agencije U-WIRE. Imamo i vrlo dobre kontakte u FEJS-u (Forum Of

European Journalism Students).

Mnogi od onih koji su stvarali Grafomaniju, onu prvobitnu i onu oživljenu te mnogi koji su surađivali (mnogo ljudi i van Grafičkog fakulteta), posljednjih su se godina profilirali kao traženi stručnjaci i profesionalci u svojim domenama - Ana Dasović je danas novinarka Jutarnjeg lista, dečki koji su u nultom i slijedeća tri broja crtali stripove, danas su poznatiji kao članovi Novog Hrvatskog Podzemlja, tj. autori strip-revije 'Bruh' (koja medijske minute ima i na Radiju 101). Iz nove generacije Grafomanije tu su: DJ Ivan Komlinović, Lunar, Crone, Gorjan Agačević (ekološka udruga Tera, Bug) i mnogi drugi također itekako zaslužni za egzistenciju Grafomanije. Mnogima je ona bila prva stepenica u karijeri.

U listopadu 2001. godine krenula je nova generacija - povijest novina studenata Grafičkog fakulteta nastavlja ispisivati stranice. Novi ljudi i ideje, a primarni cilj je svakome tko je zainteresiran pružiti priliku za stjecanje iskustva kroz ovaj studentski projekt. Distribucija novina dosada je isključivo bila vezana uz studente Grafičkog fakulteta, a nova redakcija namjerava se lagano okrenuti i ostatku studentske populacije, jer zbilja ne mislimo biti zatvoreni prema ikome pa makar primali i najžešće kritike. Tematski ćemo i dalje biti vezani uz zbivanja i tehnologiju grafičke djelatnosti, a pozornost će biti usmjerena i afirmaciji studentskih umjetničkih aktivnosti (fotografska radionica, scena crtača stripova, kazališna scena...) na Grafičkom fakultetu i šire. Bivši glavni urednik Darijo Čerepinko će reći: "Zasitio sam se

studentskih projekata koji ne donose novce, godina volonterskog rada i odlučio sam pronaći pravi posao. Pronašao sam dovoljan broj dobrih, kvalitetnih mladih ljudi čiji entuzijizam je dovoljno velik da se uhvate u koštac sa svim ljepotama i čarima studentskog novinarstva - bar za neko vrijeme."

Plodovi našeg rada trebali bi biti otisnuti sredinom siječnja 2002. godine, a nešto prije na Internetu će osvanuti i Web-stranica. Nadamo se da će naše konfuzne ideje biti jasno izvedene svakom čitatelju i da ćemo u nekim segmentima naše djelatnosti uspjeti afirmirati onaj dio studentske novinarske scene koji tone u lagani san.

Iz Studentskog zbora

Što je dosad učinjeno

Tomislav Madžar i Goran Kuzmac

Članovi podružnice Studentskog zbora Medicinskog fakulteta, od stupanja na svoju dužnost početkom godine, napravili su veliki napredak u funkcioniranju Studentskog zbora kao krovne i jedine studentske organizacije koja skrbi o svakom studentu našeg fakulteta. Na prvoj sjednici zbora su formirani odbori (npr. odbor za sport; kulturu i etiku; financije; statistiku i informatiku; studentski standard; međunarodnu aktivnost) koji su specijalizirani za uže područje djelovanja Studentskog zbora.

SZ je dosada uspio osigurati djelomični povratak prostora koji su studenti nekad koristili (tzv. "KOMA"). Svečano otvaranje toga prostora će biti 5. prosinca na kojem će se organizirati prigodni domjenak za djelatnike fakulteta i brojne studente.

Kada je u pitanju natječaj Ministarstva znanosti i tehnologije za studentske programe podružnica je osigurala dosad najveća sredstva za naše studente (više od 55000 kuna), a u tijeku je i novi natječaj koji se ove godine otvara ranije i traje dulje da bi se studenti i studentske udruge koje su zainteresirane za te projekte mogli što bolje pripremiti.

Brucošijada pod motom "Budi zvijezda svoje večeri" održana 28. svibnja u zagrebačkoj diskoteci "The Best" polučila je odličan rezultat među studentskom populacijom, tako da se Studentski zbor odlučio na sličan scenarij i ovaj put. Naime, brucošijada će se ove akademske godine održati 6. prosinca na blagdan Sv. Nikole u suradnji s kolegama sa srodnih fakulteta: Farmacije, Veterine i Stomatologije. Nadamo se da će se ovaj put odazvati veći broj osoba iz profesorskog miljea kako s našeg, tako i s ostalih fakulteta.

S obzirom na to da su sveučilišna prvenstva u

nogometu, košarci, rukometu, odbojci krenula početkom studenog, povjerenik za sport je 13. listopada organizirao nogometni turnir pod nazivom "Medicina 2001". Na turniru su sudjelovali svi igrači koji imaju ambicija da uđu u fakultetsku nogometnu ekipu, a pobjednik turnira bila je ekipa "TNT"-a koja i čini srž naše nogometne vrste. Turnir je inače prošao u duhu druženja i zajedništva što je i bila osnovna ideja ovog projekta.

Svi znamo da je ove godine Dekanski kolegij izglasao odluku kojom su dokinuta nepisana pravila o prenošenju ispita i dekanskim rokovima. Nakon brojnih pokušaja od strane studentskih predstavnika da se ta odluka još jednom preispita Studentski zbor je proveo peticiju za produženje jesenskog ispitnog roka do 15. listopada. Na peticiji se skupilo više od 800 potpisa u svega nekoliko dana. No dekan, unatoč riječima nade koje je uputio u privatnim razgovorima s nekim studentima i na javnim tribinama, nije želio uvažiti očite i konkretne argumente koji su mu bili predloženi. Sukladno novonastalim uvjetima studentski predstavnici na pojedinim godinama ostvarili su velik uspjeh premještanjem ionako prebukiranog rasporeda ispita u termine koji su bliži željama studenata na pojedinim godinama. Time su izravno pridonijeli višem postotku upisanih studenata u višu godinu studija.

I na kraju ćemo spomenuti peticiju "VELIKO NE" koja se potpisivala na razini Sveučilišta, pa tako i na našem fakultetu, a koja se ticala restriktivnih mjera Ministarstva znanosti i tehnologije u pogledu, prije svega studentske prehrane kao elementarnog aspekta ljudske egzistencije. Peticija je unatoč vandalskim postupcima nekolicine kolega koji su takve plakate uništavali polučila odličan rezultat za koji će nadamo se biti uvažen od strane viših instanci.

Projekt podučavanja djece o reproduktivnoj fiziologiji, spolno prenosivim bolestima i kontracepciji

Maša Gnjiđić

Uspjeh bilo kojeg programa podučavanja je direktno povezan sa znanjem, pristupačnošću i voljom predavača, a to se pogotovo odnosi na poduku djece školske dobi (Oladepo, Akintayo²). Mellanby, Rees, i Tripp¹ u svojoj studiji ukazuju na potrebu tzv. peer-led programa edukacije gdje je pristupačnost na najvišoj razini te se najbolji rezultati postižu baš pri predavanju o temama kao što je seksualnost. Naš projekt nastao je po uzoru na projekt koji sam započela u Baltimoru, SAD, gdje je tim studenata podučavao djecu iz osnovnih škola poznatih po visokoj stopi trudnoća, zloupotrebe droga i spolno prenosivih bolesti. Iskustvo je pokazalo da je najbolja metoda poduke prvo procjena trenutnog znanja putem ankete, a potom odgovaranje na anonimna pitanja koja postavljaju đaci i razgovor o temama koje su najslabije znali odgovoriti u anketama.

Sastavljene su dvije ankete po deset pitanja s multiple odgovorima. Prva anketa sastojala se od pitanja specifično postavljenim prema nastavnom programu za pete i šeste razrede osnovne škole. Pitali smo što je to menstruacija, kada se pojavljuje, kako se zovu muške spolne žlezde, što je ejakulacija, što je mutiranje, kod koga prije nastupa pubertet, što je polucija, može li se djevojka tuširati za vrijeme menstruacije i gdje se razvija dijete. Druga anketa sastojala se od pitanja na razini znanja sedmih i osmih razreda osnovne škole. Pitali smo što je kontracepcija, da li kondomi štite od spolno prenosivih bolesti, kako se prenosi SIDA, kako se računa prvi dan menstrualnog ciklusa, što je prekinuti snošaj, što su oralni kontraceptivi, što je ovulacija, može li djevojka ostati trudna pri prvom spolnom činu, i može li se spolna bolest prenijeti poljupcem.

Rezultate prve ankete dobili smo od 209 đaka petih i šestih razreda. Njihovo znanje pokazalo se vrlo dobrim osim u dva područja, a to je definicija ejakulacije koju je znalo samo 36% đaka, i da li se djevojka smije tuširati za vrijeme menstruacije gdje 37% đaka nije znalo točan odgovor. Za razliku od prve ankete, drugu anketu ispunilo je 237 đaka sedmih i osmih razreda. Njihovo znanje bilo je lošije, što je zabrinjavajuće jer je to doba po-

četka eksperimentiranja s drogama i seksualnošću. Naši rezultati su pokazali da je samo 60% prepoznalo gonoreju kao spolno prenosivu bolest, a samo 55% je znalo što je to prekinuti snošaj. Za oralne kontraceptive znalo je samo 24,3%, a da li se spolno prenosiva bolest može prenijeti poljupcem znalo je 56%. Također 11% nije znalo da li djevojka može ostati trudna nakon prvog seksualnog odnosa, a imali smo slučaj djevojčice u osmom razredu koja je već imala dijete! Najbolje reakcije i zainteresiranost postigli smo odgovaranjem na anonimno postavljena pitanja đaka. Pitanja su se bazirala na pubertetskim promjenama tijela i psihe, zatim menstruaciji, poluciji, i trudnoći. U višim razredima dodatno su se interesirali o kontracepciji, i spolno prenosivim bolestima.

U doba kad se većina informacija dobiva s interneta, raznih časopisa, i kroz razgovor s prijateljima, većina djece gubi se u mnoštvu polutočnih informacija koje mogu rezultirati rizičnim ponašanjem i ozbiljnim posljedicama. Ovaj projekt ukazuje na potrebu za dopunskim obrazovanjem đaka i prevencijom spolno prenosivih bolesti i neželjenih trudnoća još u osnovnim školama, te proširenje projekta na prevenciju zlouporabe droga, kao i uključivanje roditelja u ovaj i slične projekte.

1. Mellanby AR, Rees JB, Tripp JH. Peer-led and adult-led school health education: a critical review; *Health Educ Res* 2000 Oct; 15 (5):533-545
2. Oladepo O, Akintayo T. Secondary school teachers' viewpoint on sex education; *J.R. Soc. Health* 1991 Dec; 111(6):216-220
3. Mellanby AR, Newcombe RG, Rees J, Tripp JH. A comparative study of peer-led and adult-led school education. *Health Educ Res* 2001 Aug; 16(4):481-492
4. Erhard R. Peer-led and adult-led programs - student perceptions. *J Drug Educ* 1999;29(4):295-308
5. Prince F. The relative effectiveness of a peer-led and adult-led smoking intervention program. *Adolescence* 1995;30(117):187-194

- Uvod -

Biološki rat

Nikolina Radaković

Uпотреба mikroorganizama u svrhu da se naškodi ili ubije određena populacija, poznata je pod nazivom bioterrorizam. Mikroorganizmi koji uzrokuju zarazne bolesti potencijalno su sredstvo upotrebe terorista, tzv. biološko oružje, najviše zato jer se oni lako prenose i šire među pučanstvom. Mogući napad biološkim oružjem može inicirati epidemiju sa strašujućim posljedicama. Sam napad ne bi bio očit i evidentiran danima ili tjednima, ovisno o inkubacijskom periodu bolesti.

Unatoč na njegovom trenutnom naglasku, biološko oružje nije novost. Dva najranija izvješća datiraju iz 6 st. pr. Kr. kada su Asirci otrovali neprijateljski izvor sa ergotaminom iz raži i slučaj kad je Solon u vrijeme opsade Krisse iskoristio biljku helboru sa laksativnim djelovanjem.

1972. god. SAD su sa ostalim zemljama potpisale Konvenciju o biološkom oružju koja zabranjuje upotrebu bioloških agensa u ofanzivne vojne svrhe. No, od 1972. god.

poznato je par slučajeva navodne i aktualne upotrebe biološkog oružja, kao npr. 1991. god. kada je Irak na najbolji način demonstrirao strah od mogućeg biološkog rata u Zaljevskom ratu.

U međuvremenu, vojska SAD-a je razvila napredan pristup u identificiranju specifičnih agensa preko antigen-antitijelo kompleksa nazvan BIDS. BIDS (Biological Integrated Detection System) izlaže suspektne uzorke zraka antitijelima koji reagiraju sa određenim biološkim agensima. Reakcija na antitijelo odaje prisutnost agensa, a cijeli proces traje 30 minuta. BIDS može identificirati 4 agensa: *Bacillus anthracis*, *Y. pestis*, Botulinum toksin i *Staphylococcus enterotoksin B*.

Najučinkovitija zaštita od biološkog oružja jest i bit će prevencija.

U slijedećim tekstovima navodimo i bliže Vas upoznajemo sa nekim od mikroorganizama i bolesti moguće upotrebljenih u svrhe biološkog rata.

ANTHRAX

(sve što ste željeli znati o antraksu, a niste se usudili pitati)

Sonja Krstić

U zadnje vrijeme, zahvaljujući američko-talibanskom ratu, biološko oružje pa tako i antraks, postalo je jedno od najaktualnijih tema na internet stranicama, novinama i svakodnevnim razgovorima. Stanovnici SAD-a već nekoliko mjeseci žive u strahu od spora antraksa koje teroristi marljivo pakiraju u obliku praha u pisma i druge pošiljke ne birajući žrtve. Taj strah počeo se širiti i kod nas. Možda je to paranoja, a možda samo pitanje vremena kada će takve pošiljke početi stizati u Hrvatsku. Upravo iz tog razloga potrebno je znati bar neke osnove tog bolesti.

ŠTO JE ANTRAKS?

Antraks je akutna infektivna bolest uzrokovana spirogenom bakterijom zvanom *Bacillus anthracis*.

Bolest spada u zoonoze koja je također patogena i za čovjeka. U krvi i u tkivu se nalazi u svom vegetativnom obliku dok u nepovoljnim uvjetima ima mogućnost stvaranja spora. Te spore su bez boje, mirisa i okusa i otporne su na sunčeve zrake, dezinfekcijska sredstva, hladnoću i toplinu (izdrže duže od 10 minuta u kipućoj vodi), a u tlu mogu izdržati dulje od 100 godina.

KOJI SU NAČINI PRIJENOSA I SIMPTOMI ANTRAKSA?

Čovjek obolijeva od antraksa nakon kontakta sa zaraženim životinjama, ili prerađevinama i produktima takvih životinja (meso, koža, vuna, dlaka), a bolest je najčešće profesionalna u poljoprivrednika, veterinara i radnika u preradi kože, vune, i mesa. Klinička slika ovisi o načinu zaraze i mjestu ulaska infekta, a obično se javlja na-

kon 7 dana inkubacije. Postoje tri oblika antraksa: kožni, intestinalni i plućni oblik.

Kožni antraks je najčešći, ali i najbenigniji oblik antraksa. Do infekcije dolazi preko malih ozljeda kože gdje nastaje lokalizirana infekcija. Na mjestu ulaska bacila, u koži i potkožnom tkivu nastaje blijedocrvena papula što prelazi u vezikulu koja u sredini nekrotizira i prekriva se

crnom krustom (pustula maligna ili crni prišt). Sama pustula je bezbolna, ali svrbi, a oko kruste se stvara prsten ružičastih mjehurića. Regionalni limfni čvorovi

su otečeni i bolni. Zahvati li infekcija područje rahlog tkiva razvija se maligni edem bez stvaranja kruste koji je prognostički nepovoljniji. Kožni antraks najčešće se javlja na licu, vratu i rukama.

Crijevni antraks je teži oblik bolesti do kojeg dolazi konzumacijom nedovoljno termički obrađenog mesa zaražene životinje. *Bacillus anthracis* uzrokuje težak hemoragički enterokolitis. Početni simptomi su mučnina, gubitak apetita, povraćanje i povišena temperatura, a zatim se javljaju abdominalni bolovi, praćeni hematemezom i obilnom dijarejom.

Plućni antraks je najteži oblik antraksa. Uzrokovan je inhalacijom spora antraksa. Spore u plućima generiraju u vegetativni oblik koji stvara toksine odgovorne za kliničku sliku i patogenost bakterije. Prvi simptomi, koji se mogu javiti već nakon 12 sati inkubacije, su grlobolja, mialgija i lagano povišena temperatura. Bolest nalikuje na gripu. Slijedi kratka faza bez simptoma, tzv. "medeni mjesec", u kojoj imunost sustav pokušava nadvladati bakterije, no usprkos tome bolest vrlo brzo progredira u pneumoniju i opću

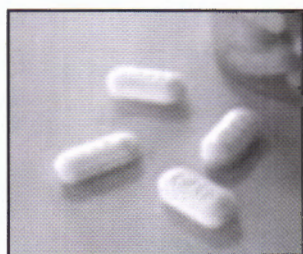
toksikemiju sa visokom temperaturom, povraćanjem, poremećajem svijesti i komom. Smrt najčešće nastupa 1-2 dana nakon pojave simptoma toksikemije i uzrokovana je u polovici slučajeva meningitisom te zatajenjem respiratornog sustava.

Intestinalni i plućni oblik ne prenose se interhumano!

KAKO SE ANTRAKS LIJEČI?

Na sreću sva tri oblika antraksa su izlječiva ako terapija počne na vrijeme. Kožni oblici antraksa uspješno se liječe s 2 milijuna ij. svakih 6 sati dok ne splasne otok, nakon čega se nastavlja liječenje peroralnim penicilinima do ukupno 7-

10 dana. U slučaju alergije na penicilin daju se eritromicin, tetraciklini ili kloramfenikol. U liječenju intestinalnog i plućnog antraksa daje se penicilin, doxyciline ili ciprofloxacina. Terapiju, posebno plućnog antraksa, treba započeti što prije, najkasnije pojavom prvih simptoma da bi bila uspješna.

Antibiotici se također mogu dati i preventivno kod osoba s visokim rizikom ekspozicije bakterijama antraksa. Preventivno se može i cijepiti protiv antraksa. Cjepivo je acelularno i potrebno je bar mjesec dana prije nego što počne djelovati protektivno. Cijepljenje se sastoji od tri inicijalne doze u razmacima od dva tjedna, slijede dodatne doze nakon 6, 12 i 18 mjeseci te godišnje booster doze u svrhu održavanja imuniteta.

KAKO DIJAGNOSTICIRATI ANTRAKS?

Kod kožnog antraksa uzima se serozna tekućina iz vezikula ili materijal ispod ruba crne kruste i 3 seta hemokultura. Kod crijevnog oblika obrađuju se aspirat želuca, stolica, hemokultura

i ostaci sumljiva hrane. U slučaju plućnog antraksa uzima se iskašljaj i 3 seta hemokultura, a u slučaju meningitisa u svrhu dijagnostike služi likvor. Nazalni brisevi mogu poslužiti za detekciju spora zaostalih na nosnoj sluznici, no negativan rezultat ne isključuje ekspoziciju. Problem kod dijagnostike je što većina testova se izvodi tek nakon pojave prvih simptoma. Drugi testovi, kao test protutijela, zahtijevaju vrijeme dok organizam stvori protutijela. Iz tih razloga, indikacija za terapiju antibioticima jesu ekspozicija ili kontakt s antraksom, a ne laboratorijski testovi.

I na kraju....

ZAŠTO ANTRAKS KAO BIOLOŠKO ORUŽJE?

Antraks se vrlo lako može uzgojiti u laboratoriju i danas je teroristima širom svijeta lako dostupan. Spore antraksa su izuzetno otporne i ne zahtijevaju posebne uvjete za preživljavanje, te ih je upravo zbog toga lako transportirati i distribuirati. Nemaju okus, boju ni miris, lako se dodaju tekućinama i miješaju s prahom, a količina potrebna za inficirati čovjeka je manja od trunke prašine. Teško je dokazati infekciju na vrijeme jer nema testova za ranu detekciju. Uz sve to smrtnost od neliječenog plućnog oblika antraksa je skoro 100%, nešto manja je kod intestinalnog oblika (25%-60%), a prognoza je puno povoljnija za kožni antraks (20%). No za utjehu, eksperti tvrde da

ne postoje tehnološke mogućnosti kojima bi se antraks mogao proširiti na šire područje, kao npr. zaprašivanjem avionima ili pakiranjem spora u glave projektila.

ANTRAX TOXIN

(SVAKODNEVICI OTKRILI
TAJNU ANTRAKS
TOKSINA)

HOĆE LI NAM NETKO PRIKAČITI ZIHERICU?

Iva Popović

Yersinia Pestis, uzročnik kuge, nepokretni je gram-negativni kokobacil bez spora koji se bipolarno u preparatima iz bujona (karakterističan izgled igle sigurnice iliti ziherice). Y. Pestis pripada porodici Enterobacteriaceae, ne fermentira laktozu, te je ureasa i indol negativna. Raste na krvnom ili MacConkey agaru pri temperaturi od 2° C do 40° C, a optimalno na 28° C. Kolonije su vidljive nakon 48 sati i manje su od drugih kolonija porodice Enterobacteriaceae.

Od kuge obolijevaju i ugibaju glodavci koji su glavni rezervoar uzročnika. Bakterije prenose buhe tako što ih usišu zajedno sa krvlju zaražene životinje. Y. Pestis se brzo razmnožava u njenom želucu i uzrokuje začepljenje predželuca, a gladna buha prelazi na drugu životinju ili čovjeka kojeg tada inficira. Bakterija putuje limfom i odlazi u regionalne limfne čvorove gdje biva fagocitirana ali ne i uništena. Y. Pestis se brzo umnožava i uzrokuje destrukciju i nekrozu limfnog čvora s posljedičnom bakteremijom, septikemijom i endotoksemijom koji mogu voditi u šok i komu. Kugu karakteriziraju "buboni", povećani limfni čvorovi s hemoragičnim upalama koji formiraju nakupine. U manjine će se razviti samo sepsa, a samo u nekim sekundarna plućna kuga koja se tada može širiti kapljično uzrokujući primarnu plućnu kugu. Osoba zaražena putem buhe razvija simptome 2 - 8 dana nakon ugriza. Pojavljuje se vrućica, zimica i slabost, te povećani limfni čvorovi u preponama, pazuhu i vratnoj regiji. Septikemijski oblik može dovesti do intravaskularne koagulacije i nekroze malih krvnih žila, te sitnih krvarenja u koži (petehije). Gangrena distalno na prstima i na nosu javlja se u poodmakloj fazi bolesti, a vjerojatno je zaslužna za ime "crna smrt" koje je dobila u drugoj pandemiji (1346. g., Europa).

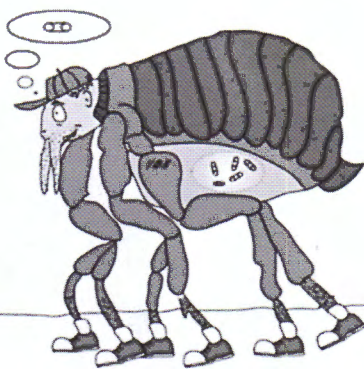
Kuga je prvi puta zabilježena 541. godine u Egiptu, a proširila se kao pandemija po ostatku afričkog kontinenta te dospijela u Europu i centralnu i južnu Aziju. Druga pandemija je izbila u Eu-

ropi 1346. i poharala otprilike jednu trećinu europskog stanovništva (20 - 30 mil. ljudi), a trajalo je oko 130 godina. Treća pandemija se pojavila u Kini 1885. godine i proširila na sve kontinente. Kuga se pojavljuje u malim razmjerima i danas diljem svijeta.

Postoji nekoliko slučajeva u kojima je kuga upotrijebljena kao biološko oružje. U Drugom svjetskom ratu jedna japanska vojna postrojba je izbacila Y. Pestis zaražene buhe u naseljenim područjima Kine. U narednim godinama SAD i Rusija razvili su tehniku kojom bi uzročnika kuge mogli raspršiti u obliku aerosola. Ti radovi su navodno okončani 1970. godine.

Y. Pestis bi se kao biološko oružje mogla proširiti kroz zrak, no treba uzeti u obzir da ona u toj okolini ne može dugo poživjeti, a osoba da bi se zarazila treba udahnuti određenu količinu bakterija, te bi tada razvila primarnu plućnu kugu 2 - 4 dana nakon izlaganja. Prvi znakovi bolesti bili bi vrućica, kašalj, dispneja, te gastrointestinalni simptomi uključujući vrtoglavicu, povraćanje, proljev i bol u truhu.

Kuga zahtjeva terapiju antibioticima. Penicilin uništava Y. Pestis in vitro ali je nemožan in vivo. Preporuča se parenteralna primjena streptomicina ili gantamicina. 1970. godine Svjetska zdravstvena organizacija je opisala najgori mogući scenarij u slučaju kada bi 50 kg Y. Pestis bilo bačeno u obliku aerosola iznad grada od 5 mil. stanovnika; plućnu kugu razvilo bi 150 000 ljudi od kojih bi 36 000 smrtno stradalo. Međutim, mora se misliti na to da bi bakterije u zraku preživjele samo jedan sat, pošto ne stvaraju spore, i prešle bi oko 10 km. Neke velike pandemije vjerojatno se ne bi mogle pojaviti ako znamo kada i kako djelovati protiv zaraze, osim možda u onim manje razvijenim dijelovima svijeta u kojima nedostaje prikladna zdravstvena zaštita i zalihe antibiotika i druge opreme. No, uzgaja li netko Y. Pestis u nekom skrivenom podrumu kao kućnog ljubimca, možemo samo nagađati.

NEPRIJATELJ UZVRAĆA UDARAC?? VELIKE BOGINJE (variola major)

Lea Rukavina

CENTAR ZA KONTROLU BOLESTI U SAD-u IMA DOVOLJNU ZALIHU CJEPIVA PROTIV VELIKIH BOGINJA ZA 12 DO 15 MILIONA LJUDI, A NARUČILO JE JOŠ 40 MILIONA DOZA. ZAŠTO? ZNANSTVENICI SE, TRENUTNO, NAJVIŠE BRINU ZBOG MOGUĆIH ZARAZA BOGINJAMA I ANTRAKSOM; ŠIRE SE ZRAKOM I UZROKUJU SMRTONOSNE BOLESTI.

POVIJEST:

Tako mali, a tako moćni, virusi su oduvijek vrebali na nas iz mraka. Velike boginje su akutna i vrlo zarazna bolest koju uzrokuje virus varirole. Karakteriziraju je teški simptomi i velika smrtnost (20-40%). Velike boginje su postojale tisućama godina i odnijele su oko 100 miliona ljudskih života. Lijeka nije bilo. U 18. st. počela se primjenjivati inokulacija - aktivna imunizacija zdravih ljudi davanjem křasta skinitih sa bolesnika, ali odgovor organizma je često znao biti preburan, čak i smrtonosan. U 19. st ušlo je u uporabu cjepivo sa virusom kravljih boginja koje je imalo puno blaže popratne efekte (otkrio Jenner 1796.god). Od tada i potječe naziv za cjepivo "vakcina" (lat. Vacca, vaccae = krava).

KLINIČKA SLIKA:

Velike boginje imaju dva stadija; prvi je teško za prepoznati jer može i ne mora (variola sine eruptione) biti prisutan samo osip, a temperatura, glavobolja, povraćanje i bol u leđima su česti i kod mnogih drugih bolesti uključivši i najobičniju gripu. Taj stadij bolesti traje oko 13 dana, a bolesnik je već jako infektivan i u najboljoj formi za širenje bolesti. Nakon toga slijedi teži -toksični i uvijek smrtonosni stadij bolesti sa težim sistemnim poremećajima i svojstvenim promjenama na koži (HEMORA-

GIČNI OSIP). Te kožne promjene zahvaćaju ponajviše ekstremitete a očituju se u obliku papula koje se pretvaraju u vezikule, da bi se ispunile tekućinom i postale pustule, koje još nazivamo i boginje.

Naposlijetku se osušene pustule pretvaraju u kraste i otpadaju, a poslije njih ostaju ožiljci. Problem je u tome što je vrlo teško otkriti bolest u ranom stadiju, pogotovo današnjim liječnicima koji se sa njome već duže vrijeme ili nikad nisu susreli.

ERADIKACIJA:

Virus velikih boginja bio je odličan kandidat za program eradicacije jer postoji samo 1 serotip, jer su jedini prenosioci ljudi i jer je bolest klinički dobro prepoznatljiva. Tako je i bi-

lo. Posljednji slučaj velikih boginja zabilježen je 1977.god u Somaliji, a bolest je u potpunosti iskorijenjena 1980. (WHO), te se prestalo i s obvezatnim cijepljenjem (kod nas-1978.). Virus postoji još samo u laboratorijima; u SAD-a i Rusije. Iako je WHO savjetovala uništenje i tih preostalih virusa do kraja 2000., oni još ipak postoje zbog moguće upotrebe za antivirusne serume u slučaju ponovnog širenja. Ali tu nije kraj. Uslijed novih terorističkih prijetnji, raste već zaboravljeni strah od virusa varirole i njegove zloupotrebe.

BIOLOŠKO ORUŽJE:

Pretpostavivši da potencijalni teroristi već znaju te činjenice, otkrit ćemo i pogodnosti virusa varirole kao oružja u biološkom ratu. Osnovno je da se virus izuzetno lako prenosi zrakom. To podrazumijeva i kašljanje, kontakt licem-u-lice, ali isto tako i zaprašivanje iz aviona. Specifično liječenje ne postoji; rifampin i metizazon ometaju sintezu virusa varirole, ali niti

jedan ne pokazuje ljekoviti učinak. Cijepljenje se više ne provodi. Dakle, pojedinac se ne može po želji cijepiti protiv velikih boginja, iako postoji rezerva cjepiva za slučaj eventualne ponovne epidemije. S obzirom da se cijepljenje ne provodi već puno više od 10 godina, a upravo je to vrijeme djelovanja cjepiva, možemo zaključiti da više nitko nije imun na virus. Sve ove karakteristike Velikih boginja bi vjerojatno dobro došle nekome tko želi unijeti strah i opću paniku u nespremnu populaciju.

VEĆ VIĐENO SREDSTVO UNIŠTENJA:

Velike boginje su već korištene kao biološko oružje od strane Britanaca, za vrijeme obračuna sa starosjediocima u Sjevernoj Americi još u 18.st. Američka vojska je također eksperimentirala sa virusom varirole u 19.st.

DRUGA STRANA MEDALJE:

Ipak nije sve tako crno. Ako pogledamo sa druge strane, virus varirole nije baš i idealno biološko oružje. Ne može u isto vrijeme zaraziti baš sve ljude nego se širi regionalno. Zapadne zemlje se mogu cijepiti kad dođe do slučaja bolesti, a zemlje trećeg svijeta ne mogu, pa je vjerojatnije da će stradati zemlja iz koje potječu teroristi nego Zapad. Osim toga, vjerojatno teroristi niti nemaju sam virus (samo u Americi i Rusiji), a ni tehnologiju da ga izoliraju iz genoma. Iz bombe ga baciti neće jer bi ga u eksploziji i uništili, te nam preostaje samo nada da ga se neće dokopati neki luđak kojem i par umrljih puno znači, ili bar da će zapadna tehnologija uskoro smisliti neku bolju metodu prevencije od trenutne nikakve. U nadi je spas.

ZABRINJAVAJUĆA DEMOGRAFSKA KRETANJA U EUROPI I HRVATSKOJ

Nerijetko, ali opravdano, slušamo i nailazimo u medijima na izraze zabrinutosti i nezadovoljstva s demografskim kretanjima u Hrvatskoj. Već nekoliko godina zaredom registrira se tzv. negativna stopa prirodnog priraštaja stanovništva, što drugim riječima znači da broj umrlih premašuje broj novorođenih.

Razmotrimo li podatke iz tablice 1 uočavamo da

je, primjerice, 1981. godine u Hrvatskoj rođeno 67455 djece, a 1999. godine 45179 djece, uz podjednak broj umrlih, 1981. godine 51420, a 1999. godine 51953. Prirodno kretanje je, dakle, 1981. iznosilo 16035, dok se 1999. bilježi prirodno kretanje od -6774. Osim prirodnih kretanja, ulogu dakaako ima i emigracija, kojoj su osobito podložni mladi.

Tablica 1. Prirodno kretanje stanovništva u Hrvatskoj od 1979. do 1999. godine

Godina	Broj živorođenih	Broj umrlih	Prirodno kretanje
1979.	69.229	48.426	20.803
1980.	68.220	50.100	18.120
1981.	67.455	51.420	16.035
1982.	66.737	50.770	15.967
1983.	65.598	55.147	10.451
1984.	64.909	54.169	10.740
1985.	62.665	52.067	10.598
1986.	60.226	51.740	8.486
1987.	59.209	53.080	6.129
1988.	58.525	52.686	5.839
1989.	55.651	52.569	3.082
1990.	55.409	52.192	3.217
1991.*	51.829	54.832	-3.003
1992.*	46.970	51.800	-4.830
1993.*	48.535	50.846	-2.311
1994.*	48.584	49482	-898
1995.*	50.182	50.536	-354
1996.*	53.811	50.636	3.175
1997.	55.501	51.964	3.537
1998.	55.772	53.982	1.790
1998.**	47.068	52.311	-5.243
1999.	53.185	54.091	-906
1999.**	45.179	51.953	-6.774

Izvor podataka: Dokumentacija Državnog zavoda za statistiku 2000. godine.

Napomene:

* Podaci o rođenima i umrlima od 1991. do 1996. godine nisu mogli biti prikupljeni za cjelokupno područje Hrvatske. Za područja koja su bila privremeno zaposjednuta, kao i za područja pod privremenom upravom UNTAES-a podaci su bili prikupljeni djelomično i odnose se na prognane osobe čije je prebivalište u tom području.

** Prema metodologiji Državnog zavoda za statistiku za 1998. i 1999. godinu (primijenjene definicije UN-a i Eurosta za ukupno stanovništvo), podaci se odnose samo na rođene i umrle s boravkom u Hrvatskoj duže od jedne godine.

U velikim skupinama stanovništva, strukturiranim po dobnim kriterijima, za razdoblje od 1953. do 1991. godine, broj mladih u dobi od 0 do 14 manji je za trećinu, a broj starijih u dobi od 65 i više udvostručen je (tablica 2). Zabrinjava podatak da je 2000. godine u Hrvatskoj rođeno najmanje djece u posljednjih 200 godina. Istovremeno se povećava broj starijih, tako da će, prema prognozama, u Hrvatskoj 2030. godine 28.7% stanovništva biti starije od 60 godina.

Nadalje se predviđa da će sredinom ovoga stoljeća dominirati dva, demografski i ekonomski, vrlo nepovoljna fenomena: u Hrvatskoj će se - nastaviti se takva kretanja - broj stanovnika smanjiti na 3.5 milijuna, a prosječna starost žitelja biti će oko 50 godina. Ovo posljednje znači da će biti sve manje radno aktivnih ljudi, a sve više starijih, što svakako za sobom povlači negativne posljedice.

Zanimljivo je razmotriti demografska kretanja na globalnoj razini. Prema jednom prikazu, kojeg je publicirala Svjetska zdravstvena organizacija, sadašnji broj od 6.1 milijardi ljudi uvećati će se do

polovice stoljeća na vrijednost između 8 i 11 milijardi. Međutim, to globalno neće biti ravnomjerno raspoređeno, jer će se većina porasta zbivati u ekonomski slabije razvijenim dijelovima svijeta, prvenstveno u Aziji. U Europi će se odvijati suprotna kretanja. Prirodno će se kretanje smanjivati, ali će broj stanovnika ostati podjednak zbog povećane imigracije.

Proizlazi da će Hrvatska također doživjeti zabrinjavajuća demografska kretanja, koja se međutim mogu promatrati u kontekstu sličnih kretanja u cjelokupnoj Europi (tablica 3).

Izvori podataka:

- Hrvatski statistički ljetopis, Zagreb, Zavod za statistiku 2000. godine
- Hrvatski zdravstveno-statistički ljetopis za 1995. godinu. Zagreb, HZJZ, 2000. godine
- Prosječna starost u Hrvatskoj 2050. godine bit će 50 godina. "Večernji list", 14.11. 2001.
- Dold, C.: Near having of some populations likely in the next 50 years, Bulletin of WHO, 2001: 78-8 (798).

Tablica 2: Raščlanba hrvatskog pučanstva po dobnim skupinama prema popisima od 1953. do 1991. godine

Godina popisa	0 - 14	15 - 64	65 i više i nepoznato
1953.	27.0%	66.0%	7.0%
1961.	27.2%	65.3%	7.5%
1971.	22.6%	67.2%	10.2%
1981.	20.9%	66.9%	12.2%
1991.	19.4%	67.5%	13.1%

Izvor podataka: Dokumentacija Državnog zavoda za statistiku 2000. godine.

Tablica 3. Prikaz prognoziranog pada prirodnog prirasta stanovništva (izraženo u % u 2050. godini)

Zemlja	%	Zemlja	%
Bugarska	43,0	Španjolska	21,6
Rusija	28,3	Austrija	20,1
Italija	25,3	Rumunjska	19,1
Mađarska	24,9	Češka	17,9
Slovenija	23,2	Grčka	15,3
Švicarska	21,8	Japan	14,1
Njemačka	13,7	HRVATSKA	10,2
Slovačka	13,4	Portugal	10,1
BiH	13,0	Finska	9,3
Švedska	12,1	Velika Britanija	0,8
Nizozemska	0,1		

Prema: Bulletin of the World Health Organization, 2001: 79-8 (798)

Kada će doći kraj antibiotske ere?

Mihael Mišir

Pošast, u povijesti poznata kao bubonska kuga, pobila je 1/3 Europske populacije u 14. stoljeću. U današnje vrijeme prilično se jednostavno suzbija, uz pomoć antibiotika kao što su streptomycin, gentamicin i kloramfenikol.

Ili smo barem tako mislili do 1995., kada se po prvi put, kod jednog 16-godišnjaka s Madagaskara, bolest nije povlačila na uobičajenu antibiotsku terapiju. Taj prvi slučaj kuge, rezistentne na antibiotike, objavljen u *New England Journal of Medicine*, ipak je konačno reagirao na druge antibiotike.

Kuga je bolest nad kojom će se svaki čovjek zamisliti, ali naravno otpornost se razvila i u velikom broju bakterija s kojima se svakodnevno susrećemo. Ona nastaje mutacijama u relativno malom genomu mikroorganizama, dovodeći do novih osobina, koje nekima od njih omogućuju život u uvjetima antibiotika u okolišu. Tako, dok mi ubijamo manje otporne, potičemo evoluciju otpornijih i novijih "supermikroba", koji se nesmetano dalje razvijaju.

Liječnici često prebrzo propisuju antibiotike, za razne simptome, poput obične prehlade ili gripe, što bi se moglo pripisati neznanju, ali često i svijesno, da bi udovoljili zahtjevu pacijenata. Prema američkom CDC-u (Centers for Disease Control and Prevention), izvan bolnice, 30% antibiotika se propisuje nepotrebno, što se u tom slučaju penje do brojke od 50 milijuna recepata godišnje.

Stvar postaje još zanimljivija, kad znamo da američke procjene govore da se, od 50 mil. funti (1 funta=0,454 kg) antibiotika proizvedenih u SAD, preko 40% koristi, ne za liječenje bolesti ljudi, nego za uzgoj životinja i poljoprivrednih usjeva.

Da se ljubitelji životinja ne bi previše bunili, idemo dalje. *New England Journal of Medicine* (Svibanj 1998), tvrdi da se oko 20% od ove

količine koristi za liječenje bolesnih životinja. Ostatak (oko 80%), koristi se, u malim dozama, za poboljšanje rasta životinja, prevenciju bolesti u čitavom stadu ili jatu, ili za zaštitu usjeva od bolesti.

Naravno, već postoje bakterije za koje sumnjamo da su razvile rezistenciju u životinja pa su onda prešle i na ljude.

Jedan primjer je *Campylobacter*, najčešći bakterijski uzrok diareje u SAD, otporan na fluorokinolone. Fluorokinoloni su se počeli koristiti u peradarstvu 1995., a usporedno s njihovim korištenjem, počela je rasti i rezistencija. (1998. - 8,782 oboljelih u SAD, 1999.-11,471 oboljelih u SAD). Kada bi se u farmi našla prisutnost infekcije *E.coli*, kod barem jedne jedinke, farmeri bi liječili čitavo jato, a ne jedinke, dodavanjem velikih količina fluorokinolona u vodu peradi. I dok su liječili infekciju *E.coli*, *Campylobacter* je mogao razviti rezistenciju na ovaj lijek. To je izvor problema.

Od *Campylobacteria* ne oboljevaju ptice, ali ljudi da. Može biti životno ugrožavajući, u osoba s oslabljenim imunološkim sustavom, a dobija se konzumacijom nedovoljno termički obrađenog mesa peradi.

Rezistencija nije nova pojava u medicini. Prepoznata je još prije oko 50 godina, kada su se brzo pojavile infekcije *Staphylococcus aureus*, otporne na penicilin. Danas postoji otpornost raznih mikroorganizama na razne antimikrobne agense:

- MRSA (methicilin - rezistentni *S.aureus*) - uglavnom u bolnicama
- VRSA (vankomicin - slabo osjetljivi *S.aureus*) - u novije vrijeme u bolnicama, u Japanu i SAD
- VRE (vankomicin - rezistentni enterokok) - također u bolnicama - infekcije rana, urinarnog sustava
- *Streptococcus pneumoniae* - 30% sojeva rezistentno na penicilin u SAD

- N. gonorrhoeae - više od 30% rezistentno na penicilin, tetracikline ili oboje
- Malaria - pojava otpornosti na klorokin, nekoć jako učinkovit u prevenciji i liječenju malarije. Danas se rezistencija javlja i na druge antimalarike.

MDR-TB (tuberkuloza otporna na više lijekova) - posebna prijetnja imunokompromitiranim osobama (HIV...)

- razni uzročnici diarealnih bolesti: Shigella dysenteriae, Campylobacter, Vibrio cholerae, E.coli, Salmonella...

- Candida albicans - u zadnje vrijeme studije govore o rezistenciji na flukonazol

Nove infekcije 21.stoljeća ili će biti uzrokovane pojavom potpuno novih patogena, ili izranjanjem starih patogena s novim, neočekivanim osobinama: promijenjenim antigenima, promijenjenom virulencijom i stečenom rezistencijom na antibiotike.

Sve to znamo, ali ne znamo kako se djelotvorno suočiti s tim.

U medicini, veterini i kozmetici, svakodnevno neracionalno primjenjujemo antibiotike, što doводи do toga da se suočavamo s, dosad benignim, a odsad multiplo-rezistentnim bakterijama. Kako uz to sve teže pronalazimo nove, djelotvorne, a klinički prihvatljive antibiotike, po-

stavlja se pitanje: KADA ĆE DOĆI KRAJ ANTIBIOTSKE ERE?

I, DA LI JE VEĆ DOŠAO?

P.S. U Hrvatskoj:

Odbor za praćenje rezistencije bakterija na antibiotike u RH

- osnovan 1996.g. pri Akademiji medicinskih znanosti Hrvatske

- 1996.- 14 mikrobioloških laboratorija u RH

- 2001.- 21 mikrobiološki laboratorij u RH

ciljevi:

- kontinuirano praćenje osjetljivosti bakterija, izoliranih iz kliničkih materijala, na razini RH i lokalno u pojedinim sredinama

- praćenje kretanja bakterija s poznatim mehanizmom rezistencije i uočavanje pojave novih mehanizama rezistencije

- educiranje mikrobiologa u detektiranju mehanizama rezistencije

- poboljšanje komunikacije između mikrobiologa, kliničkih farmakologa, kliničara i farmaceutskih tvrtki

ciljevi:

- racionalna upotreba antibiotika

- ograničavanje širenja rezistentnih sojeva

- godišnja izvješća:

- publikacije

- www.hinet.hr/amzh

ASPIRINSKA ASTMA

- pseudoalergijska reakcija u respiratornom traktu

Iva Popović u dogovoru s prim. dr. Asja Stipičić - Marković, šef odjela za pulmologiju i imunologiju OB "Sveti Duh"

Uvod

Za razliku od alergijskih bolesti respiratornog sustava koje su posredovane imunološkom reakcijom tipa I ili anafilaktnom reakcijom, gdje je točno definiran uzročni antigen (kao npr. pelud, grinje, mlijeko, jaja), postoji niz klinički sličnih simptoma kod kojih etiološki faktor nije alergen. Zato te reakcije nazivamo pseudoalergijskim jer nalikuju alergijskim po kliničkoj slici, ali im je mehanizam nastanka drugačiji. Takav primjer je i aspirinska astma.

Definicija

Aspirinska astma je klinički sindrom karakteriziran pojavom asmatskog napada ili rinitisa nakon ingestije acetilsalicilne kiseline (ASK). Može se pojaviti i nakon ingestije i drugih nesteroidnih antireumatika (kao npr. ibuprofen, indometacin). Ovaj oblik astme najčešće se povezuje s endogenom (intrinzičkom) astmom budući da 5-20% bolesnika s tom vrstom astme ima i intoleranciju aspirina.

Epidemiologija

Reakcija na aspirin relativno je rijetka u zdravoj populaciji (oko 0.3%). Intolerancija aspirina se vrlo rijetko javlja u djece s astmom, a najučestalija je kod bolesnika u dobi između 30-40 godina.

U skupinu visokog rizika ubrajaju se:

- bolesnici s astmom koji boluju od kroničnog rinosinuitisa ili nosne polipoze.
- žene bolesnice s astmom.

Patogeneza intolerancije aspirina

Točan mehanizam nastanka ove reakcije nije u cijelosti poznat, ali zasigurno se zna da se ne radi o reakciji antigen - antitijelo. Odlučujuću ulogu u nastanku ove reakcije ima metabolizam arahidonske kiseline. 1975. godine Szczeplik je objasnio da aspirin i ostali nesteroidni antireumatici inhibiraju enzim ciklooksigenazu koja je odgovorna za metaboličku pretvorbu arahidonske kiseline iz lipidne membrane stanica u prostaglandine, tromboksan i prostaciklin. Nakon inhibicije enzima ciklooksigenaze, metabolizam arahidonske kiseline se konvertira i ide alternativnim putem preko enzima 5- lipooksigenaze. Pri tomu se sintetiziraju izrazito jaki bronhokonstriktorni sulfidopeptidni leukotrijeni C₄, D₄ i E₄ (LTC₄, LTD₄, LTE₄) koji su oko tisuću puta jačeg bronhokonstriktivnog djelovanja od histamina.

Nedavno je otkriveno da je enzim leukotrijen C₄ sintetaza jako eksprimiran na sluznici bronha u bolesnika s astmom. Uzrok tomu je prekomjerna ekspresija mRNA za taj enzim u krvi bolesnika s aspirinskom astmom.

Klinička slika

Bolesnici s aspirinskom astmom imaju slijedeće kliničke karakteristike:

1. "aspirinski trijas":
 - astma (bronhospazam, dispneja i kašalj nakon ingestije aspirina)
 - kronični rinosinuitis
 - nosna polipoza
2. teži asmatski napad koji zahtijeva hitnu hospitalizaciju.
3. urtikariju/angioedem.

Dijagnostički postupci

Anamnestički podaci koje dobivamo od bole-

snika vrlo su važni, iako u početku bolesnici ne povezuju asmatski napadaj ili druge nuspojave s uzimanjem toga lijeka, pogotovo ako je od uzimanja lijeka do reakcije proteklo više vremena.

Do danas ne postoji siguran in vitro test koji bi dijagnostički diferencirao bolesnike koji ne podnose aspirin.

Koriste se slijedeći dijagnostički postupci:

1. bronhalni provokativni test aspirinom - lizinom, kod kojeg se klinički odgovor očekuje između 30 - 60 min. nakon inhalacije,
2. nosni provokativni test,
3. mjerenje koncentracije leukotrijena LTE₄ u urinu.

Liječenje

U liječenju aspirinske astme upotrebljavaju se slijedeće skupine lijekova:

1. inhalacijski kortikosteroidi
2. beta-agonisti (salbutamol, terbutalin, fenoterol)
3. inhibitori fosfodiesteraze (teofilin, aminofilin)
4. nosni dekonjestivi
5. antagonisti leukotrienskih receptora
6. inhibitori sinteze leukotriena (kao npr. Zileuton)
7. polipeptomijom kod teških oblika nosne polipoze
8. hiposenzibilizacija na ASK

Zaključak

U suvremeno doba sve je veći interes za otkrivanje lijekova koji utječu na pogoršanje astme. Veliko je zanimanje za aspirin i druge nesteroidne antireumatike budući da je njihova primjena velika u širokoj populaciji. Iako je ASK u upotrebi već više od 100 godina, još uvijek ima niz prednosti u suzbijanju boli zbog svog antiflogističkog i antipiretskog djelovanja. Zadnjih se godina koristi i njezino antiagregacijsko djelovanje i to posebno kod kardiovaskularnih bolesnika.

Istraživanja Sczceplika i suradnika pokazala su da svaki peti odrasli asmatičar nije tolerirao ASK, a da toga nije bio svjestan prije testiranja provokacijskim testom.

Na temelju tih podataka preporučili su da se svi asmatičari za koje nije sigurno da toleriraju aspirin, učine aspirinski provokativni test.

Predavanje o otkrivanju mina i neeksplozivnih sredstava pomoću bakterija

Sitne, ali dinamične

Krešimir Radić

Prof. dr. sc. Vladimir Delić je 15. studenog o. g. pred prepunim auditorijem u predavaonici Zavoda za animalnu fiziologiju na PMF-u održao predavanje o molekularnim osnovama za otkrivanje mina i neeksplozivnih sredstava pomoću bakterija. Radi se o sasvim novom pristupu gorućem problemu u Hrvatskoj: na 4 000 kvadratnih kilometara minskih polja tijekom domovinskog rata posijan je 1,2 milijun mina čije će odstranjivanje, računajući se, Hrvatsku stajati 1,2 milijardu US dolara, ukoliko bakterije ne "skrešu" te troškove i ubrzaju napore naših i inozemnih pirotehničara. U sklopu predavanja prikazan je i dokumentarni film Hrvoja Habekovića i Mladena Stubljar: "Mrtva zemlja".

Osamdesetak zemalja svijeta ima problema sa zaostalim eksplozivnim sredstvima, među prvih osam najugroženijih je i Hrvatska. Kod nas je od mina do sada stradalo 1818 ljudi, od toga 416 smrtno. Iako se u nas koristi dobro prokušani i odavno poznati fizikalni pristup, znanstvenici predlažu kako novim kemijskim, imunološkim i biološkim metodama ubrzati taj mukotrpan i dugotrajan posao. Molekularni biolozi su, izgleda, pronašli dobar način kako pomoći pirotehničarima. Naime, bakterije porodice *Pseudomonas* posjeduju TOL-plazmid sa xyl-operonom reguliran na razini transkripcije, a kodira enzime za razgradnju aromatskog prstena u prekursore koji ulaze u citratni ciklus. To znači da se enzimi za prehranu aromatskim spojevima pojavljuju samo ako se takvi spojevi nađu u okolišu bakterije. Najčešće korišteni eksploziv, TNT, ima aromatski prsten, stoga ubaci li se u gore navedeni plazmid gen za fluoresceirajući proteinski produkt, dobije se odličan indikator za pare TNT-a. U laboratorijima

u Oakridgeu, a potom i na Odjelu za molekularnu medicinu PMF-a uzgojeni su takvi rekombinantni sojevi bakterije *Pseudomonas putida*, normalnog, nepatogenog stanovnika tla. Ako velikom količinom tih bakterija ravnomjerno pošpricama minsko polje, za četiri sata, nakon što obasjamo polje UV-svjetiljkom, bakterije na TNT-dijeti fluoresceiraju. Tako se mogu, vrhunskom brzinom, velikom preciznošću, uz smanjen rizik i cijenu, razminirati velika područja.

Kako se moglo čuti tijekom diskusije nakon predavanja koje je organiziralo Hrvatsko biološko društvo, u sprezi s do sada korištenim metodama, bakterije bi mogle znatno ubrzati proces detekcije mina. Iako je ova metoda dobila zeleno svjetlo američkih ekoloških odbora i pokazala svoju veliku praktičnost, još uvijek nije komercijalizirana.

Pentadekapeptid BPC 157 - revolucija s domaćom adresom

Dana Vanjak

Osveopćoj znanstvenoj besparici, u vrijeme kada većina mladih stručnjaka, znanstvenika i kliničara, grabi prvu priliku i bježi trbuhom za kruhom, ovakav naslov izgleda realan koliko i Bilbo Baggins. Ipak, čuda se događaju. Rijetko, ali ipak. Zašto je ovo ravno čudu? Čitajte dalje...

Na nedavno održanom kongresu gastroenterologa u Zagrebu, Pliva je imala prvo službeno predstavljanje projekta pentadekapeptida BPC 157 kao potencijalnog lijeka za upalne bolesti crijeva. Nakon Sumameda, ovo je prvi projekt koji je Pliva uvela u klinička istraživanja i nedavno je projekt ušao u drugu fazu. Čitajte još jednom - druga faza kliničkih istraživanja; prvi nakon Sumameda.

Priča o BPC-u 157 ovim je, zapravo, krenula od kraja. Početak? Početak je davne 1983. kada je protein, nazvan BPC, izoliran iz želučanog soka. Tamo gdje ni žohari nemaju šanse. Otkriće da proteini, unatoč niskom pH, ipak postoje u želučanom soku, slobodno se može nazvati malom revolucijom. A kao i svaka revolucija, za sobom je povukla - lavinu. Tko ih stvara i što tamo rade? Kakva im je uloga? Djeluju li lokalno ili sistemski, ako uopće djeluju? Mogu li biti terapijski značajni? Kakve su im interakcije sa drugim molekulama i organskim sustavima? Na sva ova i druga pitanja, od onda do dan-danas, odgovaraju prof. dr. sc. Predrag Sikirić i njegov tim bazičara i kliničara, domaćih i inozemnih stručnjaka. Opsežna istraživanja predkliničke faze vođena su na Medicinskom fakultetu u Zagrebu, a potvrdili su ih i nezavisni istraživački centri.

Što je, dakle, BPC 157? Čitajte dalje...

Pentadekapeptid BPC 157 (Gly Glu Pro Pro Pro Gly Lys Pro Ala Asp Asp Gly Leu Val) jest pret-

postavljeni esencijalni dio organoprotektivnog proteina iz želučanog soka, BPC-a. Za aktivnost cijelog peptida odgovoran je njegov aktivni dio koji se sastoji od 15 aminokiselina određene strukture, a nazvan je BPC 157. Izolacija ovog proteina specifičnih svojstava, koja mu omogućuju preživljavanje u tako niskom pH, stavila je želudac u sasvim novu fiziološku ulogu kao važnog organa neuroendokrine osi i apostrofirala ulogu želuca u odgovoru organizma na stres. Organoprotektivno djelovanje pentadekapeptida BPC 157 potvrđeno je u mnogobrojnim pokusima izazivanjem različitih lezija na različitim organima. Za razliku od protektivnog kapaciteta drugih peptida, redovito ograničeno sa kratkim poluvremenom, BPC 157 se odlikuje neobičnom stabilnošću (inkubiran u vodi i želučanom soku, ne raspada se ni nakon 24 sata; za usporedbu h-EGF i h-TGF su stabilni u vodi, ali se u ljudskom želučanom soku raspadaju nakon 15 minuta), postalo je vjerojatno da taj peptid posjeduje važne biološke funkcije. Smatra se da, u odgovoru na stres, ovaj pentadekapeptid ima značajnu fiziološku ulogu kao medijator koji pomaže u ponovnoj uspostavi homeostaze, sprečavajući nastanak lezija i pomažući cijeljenje već nastalih oštećenja.

Osim jasno dokazanog citoprotektivnog djelovanja na želučanu sluznicu, sakupljeni su i podaci o snažnoj protuupalnoj djelotvornosti i kod modela akutne i kronične upale, uz redukciju otpuštanja medijatora upale. Pozitivni efekti BPC-a 157 pokazani su i na parametrima cijeljenja rane, kao što su formacija kolagena i retikulina, formiranje granulacijskog tkiva te novostvorene krvne žile, formacije koje predstavljaju bazičnu strukturu u procesima tkivne reparacije.

U tim je procesima ovaj pentadekapeptid poka-

zao angiogenetsko i protuupalno djelovanje, kao i analgetski učinak

Učinak na upalu i bol

BPC 157 pokazao se učinkovitim u modelima akutne/subakutne upale i upalne/neupalne boli. U odnosu na referentne standarde za ove poremećaje (indometacin, aspirin) BPC 157 je pokazao učinkovitost u znatno nižim dozama ((g/ng/kg nasuprot mg/kg), te također antipiretski učinak.

U modelima boli, dnevnom aplikacijom BPC 157 nakon kapsaicina, smanjivala se bol izazvana kapsaicinom i umanjivale su se lezije somatosenzornih neurona.

Proces cijeljenja

Najvažniji procesi u cijeljenju su formiranje granulacijskog tkiva, angiogeneza i stvaranje kolagena. Prvo usmjerenje bilo je ustanoviti ulogu BPC 157 na granulacijsko tkivo i formiranje kolagena te na angiogenezu u raznim modelima na štakorima (inzicija kože, kolon-kolon anastomoze, model angiogeneze sa umetanjem umjetne spužve). Rezultati su podloženi histološkoj verifikaciji za kolagen, retikulin i krvne žile. U svim je pokusima nađena značajna razlika između kontrolnih životinja i životinja tretiranih BPC 157, pokazujući značajnu ulogu BPC 157 u cijeljenju rana. Značajano je da je BPC 157 svoj učinak ostvario kod različitih puteva primjene, uključujući lokalno i intragastrički. Osim cijeljenja rana mekih tkiva (kože, mišića, tetiva i živaca) i pozitivnog učinka na cijeljenje kornealnog ulkusa, BPC 157 poboljšava i zaraštanje fraktura kostiju.

Gastrointestinalne lezije

Imajući u vidu porijeklo BPC-a 157, prvi fokus bilo je istraživanje učinka BPC-a 157 na lezije gornjeg i donjeg gastrointestinalnog trakta. U modelima refluksnog ezofagitisa i gastričnih lezija izazvanih etanolom, apliciran oralno (tj. u običnoj pitkoj vodi) pentadeka-peptid BPC je pokazao benefitni učinak na nastale lezije, kako in vivo, tako i in vitro (na modelu gastričnih lezija pokazan je jasni citoprotektivni učinak). Imajući u vidu ovakvo djelovanje, pretpostavlja se da ovaj pentadeka-peptid, stalno prisutan u želučanom soku, igra važnu ulogu u održavanju integriteta sluznice i štiti sluznicu od oštećenja.

U oštećenjima donjeg gastrointestinalnog trakta, pentadeka-peptid BPC 157 je pokazao identično djelovanje. U modelima upalnih oštećenja donjeg dijela gastrointestinalnog trakta (lezije izazvane cisteaminom), lezije tretirane BPC-om 157 pokazale su brže i bolje cijeljenje sa posljedničnim benefitnim učinkom na stanje cijelog organizma.

Primjena 2, 4 dinitrofluorobenzena (apliciran u kolon) rezultirala je nastajanjem specifičnog oštećenja sluznice kolona i ileuma (oštećenje posredovano T limfocitima). Poput metilprednizolona, lijeka u širokoj upotrebi za upalne bolesti crijeva, BPC 157 smanjuje nastanak ulceracija, hemoragije, edema i naročito infiltraciju mononuklearnih stanica u crijevu zahvaćenom upalom.

Učinci na druge organske sustave

Što se drugih organskih sustava tiče, ispitivani su učinci na akutni pankreatitis, lezije jetre i duodenuma, na srce i krvni tlak te na ponašanje. U modelu srčane disritmije BPC 157 je smanjivao incidenciju i trajanje disritmije tijekom hipoksije i reoksigenacije, dok je u modelima hipertenzije snižavao vrijednosti krvnog tlaka, djelujući kao induktor otpuštanja NO.

U ispitivanjima utjecaja BPC-a 157 na ponašanje, ustanovljeno je da on nema učinka na ponašanje zdravih životinja, ali da blokira stereotipno ponašanje izazvano amfetaminom, dopaminskim agonistom. Pentadeka-peptid BPC 157 također poništava već nastalu stereotipiju ponašanja izazvanu primjenom amfetamina i umanjivao pojačani učinak amfetamina koji se javlja nakon primjene haloperidola (dopaminski antagonist). Kako se smatra da je pojačani učinak amfetamina nakon primjene haloperidola rezultat blokade dopaminskih receptora i njihove up-regulacije, bilo bi zanimljivo vidjeti kako pentadeka-peptid BPC 157 utječe na blokadu dopaminskih receptora.

U sklopu bihevioralnog učinka, pokazano je da BPC 157 može poboljšati motoričke smetnje izazvane MPTP, Parkinsonogeničnim neurotoksinom.

Još uvijek sumnjate? Vaše pravo. Ali da vas je netko jučer pitao mogu li proteini opstati u želuca, što biste odgovorili? Znamo, i mi bismo rekli isto. I svi bismo - rekli krivo.

Klinika za ginekologiju i porodništvo Opće bolnice Sveti Duh

Metode pomognute oplodnje

Doc.dr.sc. Sanja Kupešić

Metodama pomognute oplodnje nazivamo metode kojima se kontrolira i pomaže oplodnja jajne stanice, transport gameta, implantacija i razvitak trudnoće. Metodama pomognute oplodnje pribjegavamo ukoliko kod bračnog para nakon dvije godine redovitih spolnih odnosa, bez uporabe kontracepcije nije došlo do začeća te nakon neuspjeha ostalih načina liječenja. Treba napomenuti da se tim metodama danas liječi oko 60-70% svih uzroka bračne neplodnosti. Obzirom da uzroke neplodnosti možemo tražiti u oba partnera, ginekolog će ženu podvrgnuti detaljnim pretragama koje uključuju ginekološki pregled, pregled transvaginalnim ultrazvukom radi procjene ginekoloških struktura maternice, jajnika i jajovoda, ispitivanje prohodnosti jajovoda, hormonsku analizu (određivanje razine FSH, LH, E2, PRL, TSH, T3, T4 i dr.), a supruga treba uputiti na andrološku obradu i analizu spermograma (ocjenu broja i pokretljivosti spermija). Nakon detekcije uzroka neplodnosti pristupa se njegovom otklanjanju i/ili se poduzimaju metode pomognute (asistirane) oplodnje. Za uspješnost metoda pomognute oplodnje potrebno je pravilno i kontrolirano sazrijevanje jedne ili više jajnih stanica te primjereni postupak u biološkom laboratoriju.

Metode pomognute oplodnje su:

1. Intrauterina inseminacija (IUI, AIH-artificial insemination by husband) - unašanje sjemena supruga u maternicu.
2. Intratubarna inseminacija (ITI) - unašanje sjemena supruga u jajovod.
3. Inseminacija sjemenom darovatelja (AID-artificial insemination by donor) - unašanje sjemena darovatelja u maternicu.
4. Izvantjelesna oplodnja (IVF-in vitro fertilizacija) i prijenos zametaka (ET-embryo transfer).
5. Unašanje gameta u jajovode (GIFT-gamete intrafallopian tube transfer).
6. Prenošenje zigote ili embrija u jajovod (ZIFT-zygote intrafallopian tube transfer, TET-tubal embryo transfer).
7. Smrzavanje/odmrzavanje zametaka i prijenos u maternicu (krioprezervacija ili kriopohrana).
8. Mikroinjekcija spermija u jajnu stanicu (ICSI-intracitoplazmatska spermalna injekcija).

9. Aspiracijske i mikrokirurške metode koje imaju za cilj "pribaviti" spermije za ICSI: PESA - perkutana aspiracija spermija iz epididimisa, MESA - mikrokirurška aspiracija spermija iz epididimisa, TESA - aspiracija spermija iz testisa i TESE - ekstrakcija spermija iz testisa.

10. Preimplantacijska citogenetika - biopsija zametaka (blastomera)

Navedene metode pomognute oplodnje mogu se vršiti u prirodnom menstrualnom ciklusu (bez primjene lijekova za stimulaciju ovulacije, kada dobivamo jednu jajnu stanicu ili u induciranim ciklusima (primjenjujemo lijekove koji stimuliraju višestruki razvoj folikula te dobivamo veći broj oocita). Prednost prvog postupka su smanjena cijena koštanja, manji rizik za pacijenticu i veća pogodnost za mlađe žene. Prednost drugog postupka leži u dobivanju većeg broja zrelih jajnih stanica i zametaka čime se postiže veća uspješnost postupaka pomognute oplodnje.

LIJEČENJE MEHANIČKIH UZROKA NEPLODNOSTI

Mehanički uzroci ženske neplodnosti liječe se najčešće minimalno invazivnim zahvatima: laparoskopijom i histeroskopijom. Kod laparoskopije se optičkim instrumentom ulazi kroz trbušnu stijenku u razini pupka kako bi se pod kontrolom video kamere tankim kirurškim električnim sjekačem odstranile cistične promjene na jajnicima (npr. endometriotičke ili dermoidne ciste) ili izljuštile priraslice koje sljepljuju jajovode ili jajnike uz crijeva ili zid male zdjelice. Priraslice ili adhezije su najčešće rezultat neliječenih upalnih promjena, a osim mehaničke neplodnosti izazivaju bolnost i nelagodu u maloj zdjelici. Histeroskopija je zahvat pri kojem se optičkim instrumentom ulazi u rodnicu, a potom i maternicu, te se nakon prikaza patoloških promjena uz pomoć električnog sjekača, omče ili nožica mogu odstraniti submukozni miomi, endometrijski polipi, intrauterine priraslice i/ili maternične pregrade. Nakon ovih minimalno invazivnih zahvata značajno se povećava mogućnost trudnoće, ako su prethodno navedeni uzroci ujedno bili i jedini uzroci neplodnosti.

Kod muškaraca također može doći do zapreke u izbacivanju sjemena, npr. ako je uretra (mokraćna

cijev kojom izlazi i sperma) sužena zbog preboljelih upala ili mehaničkih ozljeda. U tom slučaju, iako je sperma dobre kvalitete, u vaginu se odlaže nedovoljna količina sjemene tekućine koja nije dostatna za oplodnju. Korekcija ovakvih anomalija provodi se na urološkom odjelu.

POSTUPAK OBRADJE SJEMENA KOD LOŠEG SPERMIOGRAMA

Prvi postupak u obradi muškog faktora neplodnosti je izrada spermioograma. To je postupak kojim se analizira sperma dobivena masturbacijom nakon trodnevne apstinencije i određuje broj spermija po mililitru ejakulata, njihova pokretljivost i udio deformiranih ili mrtvih spermija. Oligospermija je smanjen broj spermija u sjemennoj tekućini. Ponekad se postupkom koncentriranja spermija može postići normalna sposobnost oplodnje te se takva sperma može upotrijebiti za postupak intrauterine inseminacije (IUI) ili IVF-ET. Ako se radi o astenozoospermiji (smanjena pokretljivost spermija) također se mogu primijentiti isti postupci. Ako se radi o azospermiji (potpuni nedostatak spermija u spermi) ili aspermiji (nedostatak sperme, a hormonski i klinički nalazi pokazuju da se spermiji stvaraju, ali ne izlučuju) primjenjuje se punkcija epididimisa. Epididimis je dio muškog spolnog aparata gdje se odlažu spermiji neposredno nakon što su stvoreni u testisu. U epididimisu se oni uskladištavaju i dozrijevaju, te postaju sposobni za oplodnju. Ako igdje, u zreom spolnom sustavu muškarca postoje spermiji, onda je to epididimis. Čak i u slučajevima potpunog oštećenja sjemenovoda ili uretre u kojima spermiji ne mogu izaći iz tijela, ili oštećene spermatogeneze, samo se analizom punktata epididimisa može naći donekle primjerena koncentracija spermija dostatna za daljnji postupak. Svakaako, postupak "proizvodnje" spermija direktno je ovisan o ulozi hipofize, te će urolog/androlog svakako odrediti i razinu njenih hormona, kako bi procijenio valjanost osovine hipofiza-testis-epididimis.

STIMULACIJA OVULACIJE

Kod nekih žena funkcija jajnika nije zadovoljavajuća te jajnici ne stvaraju zrele jajne stanice i ne izbacuju ih iz jajnika u procesu ovulacije. Takve jajnike potrebno je potaknuti na stvaranje jajnih stanica. Prvi korak je ultrazvučni pregled i hormonska analiza. Iz toga se može razaznati o kakvom je poremećaju riječ i kakve lijekove za stimulaciju treba primijeniti. Kod nekih žena do normalne ovulacije dolazi, ali vrlo rijetko i u nepravilnim razmacima, kod nekih žena dolazi do stvaranja zrele jajne stanice, ali se ona ne izbacuje iz jajnika (tzv. LUF sindrom - sindrom luteinizirajućeg nerupturiranog folikula) ili se radi o policističnim jajnicima koji

stvaraju povećani broj sitnih folikularnih cista koje ne dozrijevaju do ovulacije. U nekih pacijentica se radi o prijevremenom gubitku ovarijske funkcije i nastupu menopausis praecox. Svaki od ovih poremećaja zahtijeva poseban način stimulacije jajnika, dok su u slučaju prijevremene menopauze mogućnosti pomognute oplodnje doista skućene i osuđene na posudbu jajašca (donacija oocite).

Pravilnim doziranjem hormona potiče se rast folikula, a njihovo napredovanje i dozrijevanje prati se redovitim ultrazvučnim pregledima ili uzastopnim mjerenjem hormona, a može i kombinirano. Odgovor jajnika na stimulaciju vrlo je individualan. Neki žene odgovaraju brzo, stvaranjem većeg broja folikula, a kod nekih pacijentica reakcija je vrlo spora, te folikuli rastu polagano i ima ih malo. Stoga je potrebno titrirati terapiju prema individualnim potrebama pacijentice. U trenutku kada je jedan ili više folikula dosegao promjer 16-18 mm pacijentici se daje tzv. "štoperica" (doza humanog korionskog gonadotropina, hCG-a), koji preuzima funkciju luteinizirajućeg hormona (LH) i uzrokuje završno dozrijevanje oocita i njihovo izbacivanje iz jajnika.

SPONTANO ZANOŠENJE NAKON STIMULACIJE

U slučaju primjerene prohodnosti jajovoda, urednih uvjeta u maternici (prokrvljenost sluznice maternice i oblik maternične šupljine), te dobre kvalitete sjemena supruge, ponekad je ženi u završnoj fazi stimulacije moguće savjetovati tempirani spolni odnos koji će vrlo vjerojatno dovesti do trudnoće. No, tu moramo biti izuzetno oprezni!

Ako je jajnik dobro odgovorio na stimulaciju, tada na jajniku nastaje najčešće nekoliko, a ponekad i desetak folikula. Iz svih se tih folikula u procesu ovulacije mogu osloboditi oocite spremne za oplodnju. Ovdje moramo zastati i prisjetiti se da je priroda stvorila menstruacijski ciklus tako da u njemu nastane jedna oocita, vrlo rijetko dvije, a izuzetno rijetko tri. Prema tome, stanje u kojem se odjednom izbacuje deset oocita može dovesti do toga da se SVE te oocite oplode tijekom spolnog odnosa i nastane višeploidna trudnoća. Višeploidne trudnoće izrazito su rizične, praćene nastupom prijevremenog poroda, rađanjem novorođenčadi smanjene porođajne težine, većim postotkom porođajnih i post-porođajnih komplikacija i veće su opterećenje za tijelo majke.

IUI - INTRAUTERINA INSEMINACIJA

Intrauterina inseminacija je unošenje laboratorijskim postupcima oplemenjene sjemene tekućine u materničnu šupljinu kako bi se skratio put spermija do jajne stanice. Koristi se u situacijama poreme-

ćenog odlaganja sperme u rodnicu (slučajevi anomalija penisa i/ili uretre), suženja rodnice, anomalija cerviksa, te kod smanjene pokretljivosti spermija ili rijetkih spolnih odnosa uslijed odvojenog života. Preduvjet za izvođenje ovog postupka je normalna funkcija jajnika i njegova sposobnost da stvaraju zrele oocite (jajne stanice). U slučaju da jajnik ima smanjenu, ali održanu ovulacijsku sposobnost, suvremenim stimulacijskim protokolima moguće je potaknuti stvaranje jedne ili više jajnih stanica.

Sam zahvat izvodi se tako da se masturbacijom dobije sjemena tekućina koja se potom posebnim laboratorijskim postupcima obrađuje i priprema za unos u ženski reprodukcijski sustav. Tankim plastičnim kateterom koji ne oštećuje ušće maternice, sjemena se tekućina uvodi u maternicu neposredno prije ili nakon ultrazvukom i hormonskim parametrima dokazane ovulacije.

Ukoliko je nalaz spermograma supruga nedostatan zbog neprimjerenog broja i/ili pokretljivosti spermija, može se pribjeći posudbi sjemene tekućine iz banke sperme. Prethodno se preporuča konzultacija s andrologom koji određuje podudarnost krvnih grupa supruga i davaoca, te analizira fenotipska obilježja neplodnog para i sklonosti davaoca. U tom slučaju zamrznuta sperma se prvo zagrijava i odmrzava, a potom unosi u maternicu.

DOBIVANJE OOCITA PUNKCIJOM POD KONTROLOM ULTRAZVUKA

Kako bi se spriječila mogućnost nastanka višeplođnih trudnoća, moderni postupci pomognute oplodnje najčešće se koriste dobivanjem zrelih jajnih stanica direktno iz jajnika.

Nakon što je ultrazvučnim pregledima potvrđen primjeren rast folikula, određuje se dan davanja hCG-a. Međutim, sada se ne želi postići izbacivanje jajnih stanica iz jajnika nego samo njihovo sazrijevanje. Dakle, cilj je "uhvatiti" ih u trenutku kada su potpuno zrele, a još nisu izbačene iz folikula. Od trenutka davanja hCG-a pa do punkcije obično prođe oko 36 sati. Punkcija oocita radi se tako da se žena smjesti na ginekološki stol i dobije sredstvo za obezboljenje. Zatim se na transvaginalnu ultrazvučnu sondu postavlja sterilna navlaka, držač i vodilica za iglu. Nakon što se prikaže jajnik sa zrelim folikulima, igla se uvodi kroz vodilicu i redom se prazne zreli folikuli. Nakon toga se ukupni aspirat upućuje u laboratorij gdje embriolog iz folikularne tekućine izdvaja jajne stanice.

Nakon izdvajanja oocita pristupa se oplodnji spermijima koji su obrađeni slično kao za intrauterinu inseminaciju.

Oplodnja se vrši tako da se u zasebne odjeljke odvađa po jedna oocita i na nju pipetom stavlja koncentrat spermija. Tako pripremljene spolne stanice stav-

ljaju se u inkubator, gdje provode određeno vrijeme na strogo kontroliranoj temperaturi. Nakon inkubacije, embriolog pregledava odjeljke i utvrđuje koliko je jajnih stanica oplodjeno. Budući da do oplodnje dolazi u laboratorijskim uvjetima izvan tijela majke, takav se postupak naziva izvantjelesna oplodnja (in vitro fertilizacija, IVF). Nakon toga se zametak (jedan ili najviše tri) prenosi u maternicu. Ovo se skraćeno naziva embrio-transfer (ET). Zbog toga se često kompletan postupak skraćeno naziva IVF-ET.

Prednost ove metode je što se u maternicu prenosi točno određeni broj zametaka. Kod nas se prenosi maksimalno tri zametka, što je u skladu s odredbama drugih svjetskih centara za pomognutu oplodnju, jer se takvim algoritmom smanjuje broj višeplođnih trudnoća, a povećava mogućnost rađanja zdravog, donešenog djeteta. Ako se IVF postupkom razvilo više od 3 zametka, tada se oni prekobrojni, uz pismenu privolu bračnog para, smrzavaju. Odmrznuti zameci se mogu koristiti za neki ET u budućnosti, čime se povisuje šansa za trudnoću po jednom postupku stimulacije i aspiracije.

ICSI - INTRACYTOPLASMATIC SPERM INJECTION (INTRACITOPLAZMATSKO UBRIZGAVANJE SPERMIJA)

Kod nekih muškaraca, zbog mehaničkog ili upalnog oštećenja i/ili genetskog poremećaja, spermiji su potpuno nepokretni, zbog čega ne mogu oploditi jajnu stanicu. U novije vrijeme razvijen je postupak kojim se zaobilaze i ove teškoće. Kod metode ICSI se uz pomoć mikromanipulatora (posebno konstruiranog mikroskopa s tankim mikropipetama - mikro-injekcije), glava spermija (nosilac genetskog materijala) ubrizgava u jajnu stanicu čime se omogućuje oplodnja (u smislu spajanja genetskog materijala). Literaturna izvješća navode da ovakav postupak predstavlja kršenje prirodne selekcije jer je vjerojatno da će i muška djeca nastala ovim postupkom imati poremećenu plodnost zbog istog razloga.

ODGAĐANJE EMBRIO-TRANSFERA

Nakon IVF postupka postoje dvije mogućnosti: odmah izvršiti embriotransfer ili zamrznuti dobivene zametke i čekati bolje uvjete.

Za uspješno ugnježđenje jajne stanice potrebni su zdrav, kvalitetan zametak i spremna, prijemljiva sluznica maternice. Kod određenog broja žena, jajnici uredno odgovaraju na stimulaciju, ali je sluznica maternice neprimjerenom prokrvljena i tanka, te nedovoljno pripremljena da bi mogla prihvatiti zametak. U takvim uvjetima, bez obzira na kvali-

tetu zametka, neće doći do implantacije. Embrio - transfer na takvu "lošu" sluznicu znači svjesni gubitak zametaka.

Postoji određena kombinacija lijekova koji potiču preobrazbu endometrija (sluznice maternice) i potiču njegovu prokrvljenost. Ponekad, nažalost, ti se lijekovi ne mogu uzimati istovremeno s onima za stimulaciju ovulacije. Zbog toga se zamci dobiveni u postupku stimulacije podvrgnu zamrzavanju (kriopohrana) nakon čega se kombinacijom lijekova poboljšava prokrvljenost i debljina endometrija, i tek onda učini embrio - transfer. Metoda koju koristimo u praćenju ove "igre sinhronizacije" između debljine i prokrvljenosti endometrija je transvaginalni obojeni dopler i u novije vrijeme trodimenzionalni "power" dopler.

POTPORA ŽUTOM TIJELU

Žuto tijelo proizvodi hormone koji trebaju prirediti endometriju za implantaciju. Kod stimulacije ovu-

lacije lijekovima stvara se više žutih tijela, no u tim je postupcima njegova funkcija često nedostupna. Zato se u pravilu nakon svih metoda pomognute oplodnje koje koriste humane menopauzalne gonadotropine (lijekovi za stimulaciju ovulacije), u drugoj polovici ciklusa pripomaže žutom tijelu. Najčešće se daje progesteron per os, u injekcijama ili vaginalno. To je prirodni hormon koji održava trudnoću i nema štetnih učinaka na plod. Daje se redovito i svakodnevno 12-14 dana. Osim progesterona ili uz njega u fazi žutog tijela daje se i HCG. Jednokratnom ili višekratnom primjenom potiče se žuto tijelo na snažniju proizvodnju progesterona. U fazi žutog tijela pacijentice mogu primijetiti oskudno krvarenje (spotting), što ne treba ukazivati na neuspjeh postupka.

Iz svega prethodno opisanog vidi se da danas neplodnim parovima stoje na raspolaganju brojne metode za liječenje neplodnosti. Najvažnije je obratiti se na pravo mjesto i započeti pretrage na vrijeme.

Razvoj mezenterija

Ana Đanić

Peritoneum ili potrbušnica je serozna ovojnica koja se sastoji od dva lista. PARIJETALNI list s unutarnje strane obavija veći dio trbušne stijenke, a VISCERALNI čini seroznu ovojnicu organa smještenih u peritonealnoj šupljini (želuca, tankog i debelog crijeva, slezene, jetre i gušterače). Dvostruki sloj potrbušnice koji predstavlja prijelaz parijetalnog lista u visceralni nazivamo MEZENTERIJ. Mezenterij sadrži krvne žile, limfne žile i čvorove te živce.

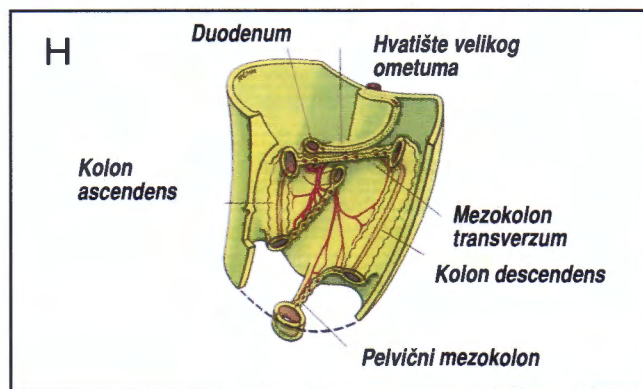
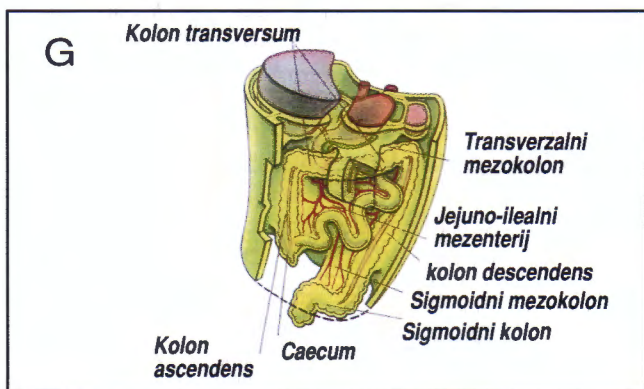
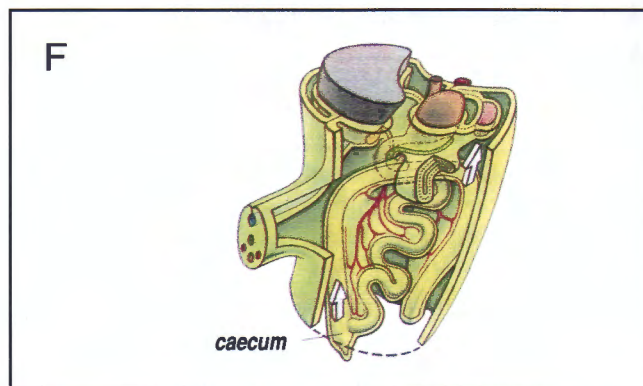
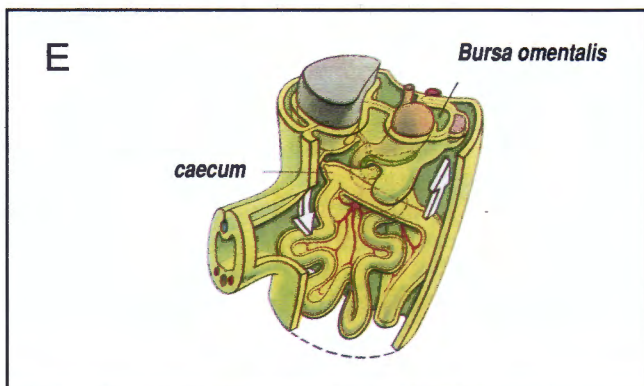
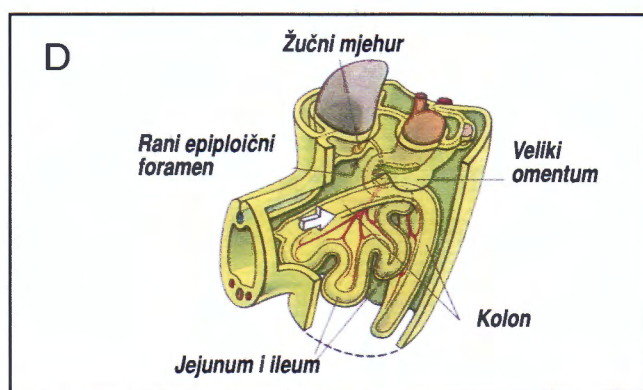
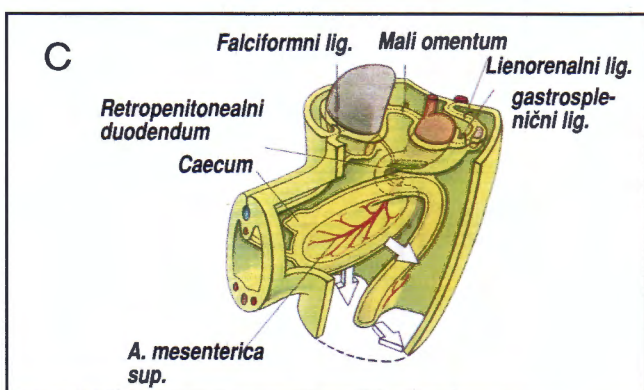
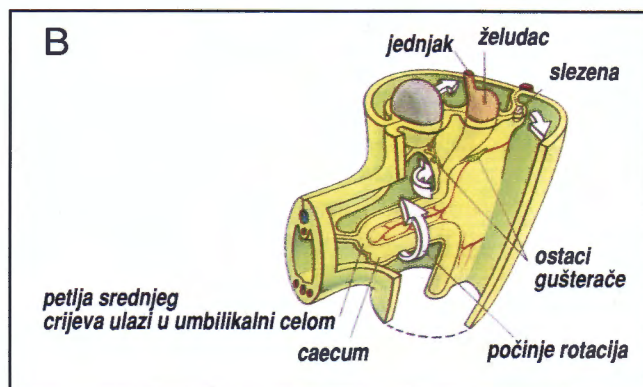
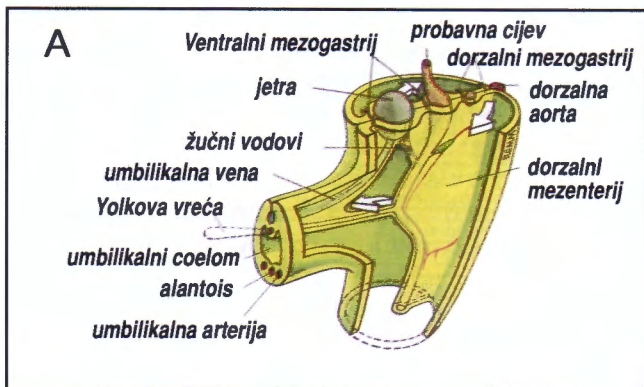
Probavni trakt embrija građen je poput cijevi koja je ventralnim (prednjim) i dorzalnim (stražnjim) mezenterijem pričvršćena za trbušnu stijenku. U području želuca dorzalni mezenterij naziva se dorzalni mezogastrij, u području duodenuma dorzalni mezoduodenum, a u području kolona dorzalni mezokolon. Mezenterij u užem smislu odnosi se na dorzalni mezenterij tankog crijeva. U ventralnom mezenteriju razvit će se jetra, a u dorzalnom gušterača i slezena. Uraštanjem jetre ventralni se mezenterij podijeli na: a) ligamentum falciforme hepatis koji povezuje prednju trbušnu stijenku s jetrom i sadrži ostatak umbilikalne vene (ligamentum teres hepatis) i b) omentum minus koji se proteže od jetre do donjeg dijela jednjaka i želuca (ligamentum hepatogastricum) i gornjeg dijela duodenuma (ligamentum hepatoduodenale). Visceral-

ni list jetre ne obuhvaća jetru jedino s gornje strane nego na tom mjestu prelazi na ošit čineći ligamentum coronarium hepatis, a sa lijeve i desne strane oblikuje male duplikature ligamentum triangulare dextrum et sinistrum.

U daljnjem razvoju želudac se okreće tako da mu mala krivina gleda desno, a velika lijevo dok mu je lijeva strana okrenuta prema naprijed. Konveksitet dvanaesnika također ide desno pri čemu dolazi do previjanja stražnjeg mezogastrija. U stražnjem mezogastriju se razvije slezena koja ga podijeli na dva lista: prednji i stražnji tako da se kod previjanja formira bursa omentalis. Ispod osnove za slezenu ta dva lista spuštaju se preko vijuga crijeva oblikujući omentum majus. Sraštanjem listova omentuma zatvori se komunikacija s bursom omentalis i nastaje recessus inferior omentalis. Prema gore bursa omentalis ima recessus superior omentalis, a prema slezeni resessus lienalis. Od dorzalnog mezenterija razvit će se nekoliko ligamenata. Ligamentum gastrolienale od velike krivine želuca prema slezeni, ligamentum gastrophrenicum od želuca prema dijafragmi kao i ligamentum phrenicolienale od gornjeg pola slezene prema dijafragmi. Dio omentuma majusa koji povezuje želudac i poprečno debelo crijevo naziva se ligamentum gastrocolicum.

Razvojem crijeva mezenterij raste u širinu. Prvo počinje razvoj tankog crijeva nakon kojeg nastaje okvir debelog. Dorzalni mezenterij normalno priraste uz stražnju trbušnu stijenku formirajući tri polja se-

kundarnog peritoneuma. Sekundarni peritoneum razlikujemo od primarnog po tome što sekundarni sadrži krvne i limfne žile te živce. Na taj način probavna se cijev fiksira u probavnoj šupljini.

KULTURA

Dragi naši, kad je riječ o nama medicinarima, svi će (uključivši i nas same) reći da smo sveopće obrazovani i na vrlo visokom kulturnom nivou. Dakako, takva fama nas prati od davnina (i još malo duže). Ali koliko nas se stvarno može pohvaliti znanjem stranih jezika, poznavanjem drugih kultura, pa čak i praćenjem zagrebačkih kulturnih događanja....hm...da. No, još nije kasno. Da bi "famu" održali na životu, proširili smo rubriku kulture, u nadi da će vam se svidjeti. Informacije o stranim jezicima i koja razglednica, uvijek dobro dođu a što i gdje, kad vam se slučajno dogodi da kapne koji trenutak slobodnog vremena, pokazat će vam week report i kazališni info. Kazalište; ima ih mnogo, ime kazališta govori i o tipu predstava koje igraju. Diskači i bircevi; "de gustibus..." . Koncerti, kina i sl. Nije bitno. Samo krenite! Jer život je kratak..... a okus traje zauvijek (kao i medicina)

Jeste li znali da na našem faksu ima ljudi koji su podrijetlom ili su živjeli u Africi, Aziji, Americi... treba spomenuti i Europu; Švicarsku, Englesku, Francusku. Što im je tamo falilo, ili bolje što im nije falilo, pričaju oni sami...

DUBAI - GRAD ZLATA

Fadi Abdel - Hadi

Samo čudo omogućilo je da se Dubai iz provincijskog gradića kakav je bio prije 30 godina, izdigne u jedan od najbogatijih gradova cijeloga svijeta.

Za one koji ne znaju, Dubai je jedan od 7 tzv. Emirata, koji su se 2. prosinca 1971. g. ujedinili u državu nazvanu Ujedinjeni Arapski Emirati, ili kraće U.A.E. Spas od propasti koju su donosile neizdržive suše, vrućina i neplodni pijesak, Dubaiju je omogućilo crno zlato - NAFTA. Nafta je omogućila razvoj industrije i kulture identične onoj na Zapadu. Recimo samo to da se Dubai ni malo ne razlikuje od New Yorka ili Tokija po visini zgrada, a o životnom standardu ne treba ni pričati... Ja sam imao sreće pa sam se tamo i rodio. Premda mi je majka Hrvatica, tamo sam živio 18 godina i upoznao sve pogodnosti tamošnjeg života: provodi u najbogatijim hotelima, skijanje na pijesku (to stvarno morate isprobati - nevjerojatan doživljaj), prekrasna pustijska noć. Naravno najviše sam upoznao arapske običaje i kulturu življenja.

O bogatstvu tog malog "velikog" grada govore i mnogobrojni festivali na kojima

su cijene zlata, dijamanata i sličnih predmeta jednostavno smiješno niske. Najpoznatiji od tih festivala je Dubai Shopping Festival koji traje cijeli 3. mjesec. Taj festival posjećuju i razne svjetske mega-zvijezde, poput Britney Spears, Erosa Ramazzottia, Michaela Jacksona, uz, naravno, mnogo popularnih domaćih zvijezda. Sve to osobito je zanimljivo trgovcima svih vjera i nacionalnosti, koji mogu kupiti jeftinu robu, a još je zanimljivije običnim ljudima koji si u tim prilikama mogu priuštiti stvari koje inače nikad ne bi mogli.

Što se tiče medicine, u Emiratima se nalaze dva medicinska fakulteta, koji su ne samo moderni, već i luksuzno opremljeni. Ali ipak, to su relativno mladi fakulteti kojima fali tradicija poput one koju ima Medicinski Fakultet u Zagrebu.

I na kraju, pozivam sve svoje kolege i kolegice da posjete Dubai ukoliko budu u prilici, jer to je stvarno poseban doživljaj.

VOULEZ VOUS.....?

(na francuski način)

Tamara Rihtar

Unaše moderno doba, kad svijet postaje globalno selo, a pitanje ulaska u Europsku uniju sve aktualnije, znanje jezika postaje odraz pismenosti. Upisom na zahtjevni fakultet, većina je nas učenje jezika ostavila tamo negdje davno, u srednjoj školi, uz izuzetak (redovitog?) pohađanja medicinskog engleskog tijekom prve dvije godine studija. Za one koje to još uvijek zanima, koji će naći vremena, volje i potrebe ponovo se tim pozabaviti, evo par riječi o francuskom.

Francuski jezik je član romanske grupe, italske podskupine indoeuropskih jezika. Kao prvi jezik govori ga više od 70 milijuna ljudi, poglavito u Francuskoj (55mil.), a zatim u Belgiji (3mil.), Švicarskoj(1.5mil.), prijašnjim francuskim i belgijskim kolonijama u Africi (5mil.) te u Kanadi (6.5mil.). Nakon engleskog, smatra se drugim svjetskim jezikom zbog svoje uloge međunarodnog jezika u diplomaciji i trgovini. Zadnjih par stoljeća koristi se u intelektualnim krugovima, a svoj veliki kulturni značaj zadržao je i danas kao jedan od službenih jezika UN-a.

Francuski je potekao iz vulgarnog latinskog još u doba Rimskog Carstva. Premda je moderni jezik naslijedio nekoliko stotina riječi keltskog porijekla i nekoliko stotina germanskog, ipak duguje svoju strukturu i veći dio vokabulara latinskom. Nakon raznih perioda od kojih je najvažniji starofrancuski (9-13.st.), moderni period nastupa u 17. st. uspostavljanjem institucije Francuske Akademije koju je osnovao kardinal Richelieu upravo kako bi se sačuvala čistoća jezika i literatura. Što može očekivati osoba koja počinje učiti jezik? U francuskom to su fonetski različiti zvukovi: nazalni samoglasnici i uvularni r, koji nekoma u početku mogu pričinjati poteškoće. Postoje također tri naglasaka koji su isto jako važni jer katkad mogu promijeniti čitavo značenje riječi. Izgovor je u francuskom vrlo bitan, zapravo ključan za razumijevanje govornog jezika, jer npr.razlika u jednini i množini često ovisi o tome jeste li izgovorili "e" ili niste. Pravopis nije uvi-

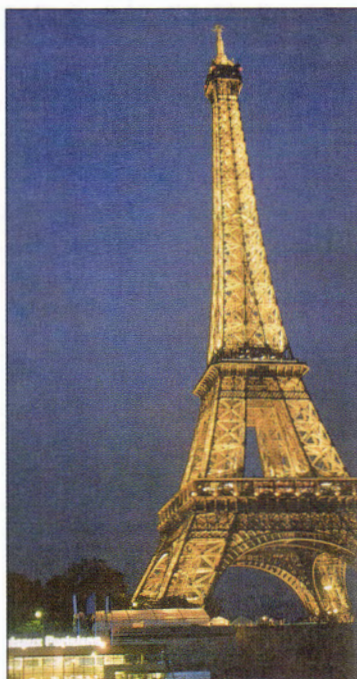
jek čvrst vodič izgovoru, ali mu je bliži od engleskog. Što se tiče gramatike, ona se u početku može činiti tešom od engleske, ali se kasnije lakše svladava i ne predstavlja veći problem. Srednji rod ne postoji, kao ni deklinacija.

Francuski je izuzetno melodičan jezik. Posjeduje svoj šarm, kao uostalom i cijela Francuska. Ljudi ga prvenstveno uče zbog njegove ljepote te zbog veće povezanosti s izuzetnom francuskom kulturom.

Zagreb nudi pristojne mogućnosti učenja jezika. Škole se uglavnom nalaze u središtu grada, a upisi počinju u devetom mjesecu. Tečaj jednog jezika koštat će vas otprilike 2000 kuna, u ratama. Nažalost, studentski popust nije općeprisutna pojava. U pravilu, što je škola manje razvikana, imate veću šansu za 20% nižu cijenu. Tečajevi francuskog sve su popularniji. Ako niste potpuni početnik, ili kad usavršite jezik, mogli biste razmisliti o stjecanju diplome o poznavanju jezika (ne zaboravite da to donosi bodove za specijalizaciju!). Diplome takve vrste možete dobiti u Varšavskoj nakon što provjerite kad je slijedeći termin za polaganje ispita, na ispit donesete 100 str. stručne literature na datom jeziku te platite 450 kn. Ako imate još veće ambicije, npr. otići studirati u Francusku, Alliance Française vam nudi diplome koje omogućuju izravan upis na sva francuska sveučilišta bez prethodne provjere znanje jezika. Radi se o tri ispita, odnosno deset podispita koji se polažu dvaput godišnje. Cijena nije sitnica: 250kn+pristojba, ali ako se kontrolnim testom ustanovi da ne morate polagati sve, to pojeftinjuje stvar. Alliance nudi i tečajeve jezika, a ako se želite uključiti u konverzijsku grupu i obnoviti svoje znanje, možete to učiniti u bilo koje doba godine, na početku mjeseca.

Ako vam je do većeg doticaja s francuskom kulturom, možete posjetiti francusku mediateku (to je onaj izlog na uglu Preradovićeve kraj KIC-a).

Što još reći? Razmislite i krenite jer jezici su vrata u svijet. U svakom slučaju, znanje ne može škoditi.

GAVELLA:**Premijere:**

- Vujčić: "Pir pepela"
- Krleža: "Croatenlager"
- Feydeau: "Barrión se ženi"
- Ayckbourn: "Kuća/vrt"

Reprizne predstave:

- Moliere: "Umišljeni bolesnik"
- Kljaković: "Teštamenat"
- Genet: "Sluškinje"
- Büchner: "Woycek"
- Euripid: "Bakhe"
- Perišić: "Kultura u predgrađu"
- Ibsen/Jelinek: "Ah, Nora, Nora!"
- Turgenjev: "Mjesec dana na selu"
- Kolar: "Breza"
- Goldoni: "Ribarske svađe"

KOMEDIJA:**Premijere:***Dramske predstave:*

- W. Shakespeare: "San Ivanjske noći"
- F. Veber: "Budala za večeru"

Glazbene predstave:

- J. Strauss ml.: "Jedna noć u Veneciji"
- P. Gems: "Piaf"
- L. Kašelan - A. Kabiljo: "Krapci"

Reprize:*Dramske predstave:*

- Moliere-Tudišević: "Nemoćnik u pameti"
- M. Gavran: "Vozači za sva vremena"
- K. Mesarić: "Gospodsko dijete"
- P. Budak: "Klupko"
- G. Feydeau: "Buba u uhu"
- C. Goldoni: "Gostioničarka"
- W. Shakespeare: "Na tri kralja"
- I. Brešan: "Veliki manevri u tjesnim ulicama"
- H. Džurban: "Isus, sin čovječji"

Glazbene predstave:

- I. Tijardović: "Mala Floramye"
- A. Lloyd Webber - T. Rice: "Jesus Christ Superstar"
- F. Lehár: "Zemlja smiješka"
- D. Britvić - A. Kabiljo: "To pjeva zlo ne misli"
- M. Graić: "Kralj je gol"
- E. K. Im-n: "Kneginja čardaša"
- B. Brecht - K. Weill: "Opera za tri groša"
- T. Uhlik - V. Balog: "Narodil se mladi kralj"

Nemoćnik u pameti

Moliere-Tudišević

Lea Rukavina

Komedija. *Odlična komedija.* Odlična komedija u Komediji. To nije samo subjektivno mišljenje, već i objektivno stanje, ako vam išta znači **sedam nagrada**

koje je ova predstava "pokupila" već u prvoj sezoni prikazivanja. Da li je za taj uspjeh zaslužna kostimografija, scenografija ili odlična gluma Pere Kvrgića (u glavnoj ulozi), Dubravke Ostojić i ostalih odličnih glumaca, pitanje je, jer sve je to *nagrađivano*. A zasigurno tu svoje prste ima i Jifi Menzel, pod čijom redateljskom palicom je predstava i ostvarena. Glavni lik je Reno (**Pero Kvrgić**), tipičan molierovski lik. On je stari, čangrizavi, škrti hipohondar koji svoju kćer želi udati za bogatog, ali glupog (bolje reći da mu fali više od jedne daske u glavi) mladića-doktora, samo

da bi njega imao tko liječiti besplatno. Kćer naravno voli drugog (malo sramežljivijeg mladića) koji isto pokušava prositi od Rena njenu ruku. Uz malu pomoć dobre i lukave sluškinje Franuše (**D. Ostojić**), koja će vješto starcu pokazati tko ga zaista voli, te malo prodrmati njegovo visoko mišljenje o doktorima, možda će Reno i promijeniti mišljenje u vezi kćeri... Predstavu koja u se u nekoliko uloga odlično ruga *šarlatanstvu liječnika*, mi medicinari definitivno ne smijemo propustiti. Uz to se dobije i bonus: *muskulfiber od*

smijanja i spoznaja o važnosti "klistirica i medicina za vjetrove i sve ostalo" te dijagnoza da svi zapravo imaju neki oblik "dispepsije", "apepsije", "leutrije", "dizenterije" ... do "KREPACION".

Mala Floramye

Ivo Tijardović

Lea Rukavina

"Mala Floramye" je opereta u tri čina, napisana još davne 1926. god u Splitu, koja publici puna tri sata pruža užitek jednog pravog glazbenoscenskog djela. Radnja se događa u Splitu, prije i poslije prvog svjetskog rata (sa digresijom prikaza bolnice u Francuskoj). Iako se vrijeme radnje vrti oko rata, ono što opereta prikazuje je sasvim jedan drugi aspekt tog doba. Kroz dvije ljubavne fabule, preko raznih smiješnih situacija i zavrzlama, autor nam prikazuje gradski život Splita u vrijeme karnevala; veselje, spletke lokalnih "galebova", ples i pjesmu. Posebno su životni i zabavni likovi tri stara kavalira; šjor Bepo zvan Pegula (Damir Lončar), šjor File (Ljubo Zečević) i šjor Dane (Vid Balog), koji će dočarati one splitske "momke" koji su dobili godine, ali nisu izgubili mladost. U drugom činu se pojavljuje Dubravka

Ostojić kao Miss Eveline Beutyflower, upraviteljica bolnice u Francuskoj sa cvikama debelim 30 cm, koja se igrom slučaja zaljubljuje u šjor Bepa; ta kombinacija će vas nasmijati do suza. Miss Eveline je stvarno ludilo! Super!. Glavni lik je ipak mala Floramye (Sandra Bagarić), zaljubljena u studenta

Mirka (tenor - Tvrtko Stipičić), čija ljubav će se protezati kroz cijelu operetu, sve do happy enda?? Čar operete su i nezaboravne arije ("Daleko je biser mora",...) koje se uhvatiš pjevušiti još tjednima nakon predstave. Osim što je vrsta "ode Splitu", Mala Floramye je uz Splitski akvarel (Tijardović) i Baruna Trenka (Albini), najvažniji trojst hrvatskih opereta na Komedijinoj sceni, i definitivno se isplati pogledati ne samo ljubiteljima Splita i onima željnim zabave, već i svima koji žele uživati u dobroj glazbi!

Brat magarac sabralo i složio Rene Medvešek

Lea Rukavina

Priča se po gradu da R. Medvešek slaže dobre predstave. Priča se i da u ZKM-u igra jedna odlična predstava. Priča se da je baš ta dotična kandidirana za najbolju hrvatsku predstavu...

Od silnih priča nešto je moralo biti i istina. Kad na kraju, ljudi moji, sve je istina.

Priču na stranu, sigurno se pitate o čemu se to radi "Brat magarac". O Franji Asirškom. Predstava kaže: to ne znači da je Franjo Asirški bio magarac, iako su ga mnogi ljudi tim tada smatrali. On je samo bio brat. Brat svih ljudi. Dobar, čista duha i tijela, spreman odreći se svih zemaljskih dobara i živjeti jednostavno, u skladu sa prirodom, zajedno sa svojim sljedbenicima... Jedanaest glumaca koji su i sljedbenici i rodbina i primitivni puk; sve po potrebi... i Franjo. Svi su cijelo vrijeme na pozornici koju čini jedan veliki kvadratni tepih, ali publika gleda samo tamo gdje ju vodi igra svjetla i sjene. Pred-

stava kao da je podijeljena u mnogo malih činova koje nagovještaju sami glumci; svirkom na puno malih čudnih instrumenata; udaraljki i frulica. Glumci su i naratori i objekti naracije. Jako neobično i jako zanimljivo... Život Franje Asirškog od djetinjstva do smrti prikazan je na potpuno nov i iznenađujući način. Samog Franju utjelovljuje Krešimir Mikić, bivajući istovremeno dobrodušan, djetinjast i zamišljen čudotvorac. Glumci su savršeno sinhronizirani te pokretima i položajima tijela pričaju jednako kao i riječima. U predstavi kao da je spojen ples, mimika, živa svirka i glazba sa stereote savršena igra svjetla i sjene (tanjuri i zdjele se pretvaraju u sunce, mjesec i planete). Možda je cijela njena kompleksnost upravo u jednostavnosti. To je umjetnost. Na trenutke slatka, smiješna, misaona, ugodna, vedra, iskrena i sasvim atipična, da ne duljim, ova predstava je više od predstave - to je DOŽIVLJAJ!

Miroslav Krleža i ekipa iz ZeKaeMa Veliki meštar svih hulja

Martina Ljubić

Ne znam da li je problem bio u autoričnom nedovoljnom poznavanju Krleže (priznajem uz posipanje pepelom) ili redukciji odlazaka u kazalište iste, no predstava je bila sve samo ne jasna. Opći dojam psihodelije i hičkovoškovo vrištanje djelovalo je blago shizofreno na publikum, a uzmak u zadnje redove istog gotovo nemoguć. Naime nije bilo pauze. Prije nego što revoltirano pomislite da predstavu ne valja pogledati, psihološkim obratom naglašavam fenomenalnu scenografiju i savršenost kompletne tehničke izvedbe. Vidio zid koji nadopunjava monolog Vilijama Matule simulirajući veliku prezentaciju u Powerpointu i maštovita igra svjetlima odvucli su pažnju od sporadično neartikuliranog vrištanja, a posebno efektan bio je centralni most preko kojeg prelazi vla-

kić s tipično krležijanskim likovima (to su oni neuspjeli i nesretni životni proizvođači koji izazivaju čuđenje i ogovaranje nas "normalnih", ali pritom svaki od njih ima freudovsku podlogu ili razlog-priču zašto je baš takav. Na što "normalni" slegnu ramenima i zaključuje da je dobro da su ispalili ovako kako su ispalili: u svakom vagonu jedna prigoda. Glumi se nema što prigovoriti, besprijeekorna izvedba hrvatske glumačke kreme i efektne grupne scene (a ima čak i jedna gola teta i jedan goli Mazalo u predstavi), no još samo da je fabula jasnija! Da laik dođe u kazalište i sam zaključuje o čemu je, dovraga, riječ u predstavi koja traje 2 sata. Nije da sam očekivala Američku pitu, no moglo je proći i bez pitanja kolegi na kraju predstave: "No dobro, jesi ti bar skužio o čemu se radi?"

ZKM

Repertoar 2001:

- A. P. Čehov: "Tri sestre"
- M. Krleža: "Kraljevo"
- R. Medvešek: "Hamper"
- A. Ayckbourn: "Č.P.G.A."
- B. Jelčić-N. Rajković: "Grad u gradu"
- T. Zajec: "John Smith, princeza od Walesa"
- G. Jonke: "Insektarij"
- R. Medvešek: "Brat Magarac"
- I. Sajko: "Naranča u oblacima"
- K. Tarle: "Djevin skok ili proljeće u slijepoj ulici"
- M. Krleža: "Veliki meštar sviju hulja"
- S. Plath: "Terrible Fish"

Repertoar 2002:

- D. Šodan: "Zaštićena zona"
- C. F./K. Hermann/H. Rieck: "Mi djeca s kolodvora ZOO"
- I. Jakovljević: "Konclogor na Savi"
- "Dosje Durieux" ili "Tilina kutija"
- E. Pelin: "J. Bibijan na mjesecu"
- M. Lermontov: "Maskerata"
- A. Vvedenski: "Jelka kod Ivanovih"
- A. Baricco: "Novecento"
- M. AymŽ: "Priče mačke na grani"
- E. Ensler: "Ono za ono" ili "Vaginini monolozi"

KEREMPUH

Premijere:

- F. Hadžić: "Anđeli i vragovi"
- M. Jergović: "Život kako ga piše Cedevita"
- B. Radaković: "Kaj sad?"
- B. Vujičić: "Bankrot"
- C. Goldoni: "Impresario iz smirne"
- "Novo suvremeno djelo"
- E. Kishon: "Zemlja varalica" (noćna scena)

Reprize:

- S. Greenhorn: "Mimoilazišta"
- N. Stazić: "Pljuska"
- G. Feydau: "Mačak u vreći"
- F. Hadžić: "Ministrov sin"
- M. Smoje: "Roko i Cicibela"
- V. Ivančić: "Robi K." (noćna scena)

Sonja Krstić &
Ana Lončar**HNK:****Praizvedbe:****Balet:**

- M. Šparemblek: "Johannes Faust passion"

Premijere:**Balet:**

- L. Minkus: "Bajadera"

Opera:

- M. P. Musorgski: "Boris Godunov"
- G. Puccini: "Sestra Angelica i Gianni Schicchi"
- G. Verdi: "Simon Boccanegra"
- G. Puccini: "Triptih (Plašt, sestra Angelica, Gianni Schicchi)"

Drama:

- S.A. An-Ski / S.Rappaport: "Dibuk"
- B. Friel, I.S.Turgenjev: "Očevi i sinovi"
- T. Vinterberg: "Proslava"
- A.Tomić: "Što je muškarac bez brkova"
- L. Pirandello: "Večeras se improvizira"

Reprize:**Balet:**

- V. Wellenkamp: "Balade...koje donosi vjetar..."
- R. Šćedrin, G. Bizet: "Carmen...-Chopiniana"
- L. Delibes: "Coppélia"
- A. Vivaldi: "Četiri godišnja doba"
- B. Bartok: "Čudesni mandarin"
- L. Minkus: "Don Quijote"
- P. I. Čajkovski: "Labuđe jezero"
- P. I. Čajkovski: "Ščelkunčik"

Opera:

- W. A. Mozart: "Čarobna frula"
- J. Gotovac: "Ero sa onoga svijeta"
- G. Puccini: "Madame Butterfly"
- T. Dun: "Marco Polo"
- G. Verdi: "Nabucco"
- I. pl. Zajc: "Nikola Šubić Zrinski"
- G. Verdi: "Traviata"
- J. Massenet: "Werther"

Drama:

- Č. Prica: "Atelier"
- A. Schnitzler: "Daleka zemlja"
- C. P. Taylor: "Dobri"
- T. Bakarić: "Hasanaga"
- W. Shakespeare: "Kako vam se sviđa"
- J. B. P. Moliere: "Mizantrop"

Kultura u predgrađu ili kako se švercao heroin

Pretpostavljamo da vam sam naslov plijeni pogled, no vjerujte ni predstava nije manje interesantna. Naime, radnja se odvija u jednoj prigradskoj birtiji čiji je Gazda (Hrvat s Kosova) došao na ideju da od birtije napravi "Kulturno edukacijski centar" (KEC) jer je shvatio da od kulture svi bježe, uključujući i policiju. Gazda (Predrag Vušović) bi tako izbjegao racije i nesmetano nastavio dilati heroin. Njegovu kulturnu "elitu" sačinjavaju: Zero-ovisnik i dragovoljac (Goran Navojec), Maco- profesionalni ubojica (Zoran Gogić), Lili-fakultetski obrazovana konobarica (Ivana Bolanča), Sena X-pevaljka (Barbara Nola) i još par "visoko-kulturnih tipova".

Tamo negdje oko desete pive (ne)kultu-

njački okrugli stol izmiče kontroli pa se likovi jako slikovito verbalno sukobljavaju. Tu možete naučiti tako maštovite psovke da će vam nakon ove predstave malo tko moći parirati u svađama žešćeg tipa.

Kako radnja kulminira, likovi se u birtijaškom duhu sve češće hvataju ručne grante...

Osim što nasmijava do suza, predstava je pomalo sablasna zbog činjenice da karikature s pozornice i nisu tako daleko od naše svakodnevice. Dapače, ako se malo bolje osvrnemo uviđamo da je predgrađe već odavno preselilo u centar grada.

Glumačka ekipa iznimno je uvjerljiva, tako da vam se na kraju to šaroliko društvo loosera jednostavno uvuče pod kožu.

Woyzeck

Nikolina Radaković

John Christian Woyzeck po zanimanju uzrđivač kapa i perika, bivši vojnik, 1821. God ubio je svoju ženu bez razumnog objašnjenja. Ova istinita priča poslužila je Buchneru kao inspiracija za socijalnu dramu. Woyzeck je junak socijalnog dna kojeg teški životni uvjeti primore da bude objekt eksperimenta **sadistički nastrojenog doktora** kako bi zaradio nešto novca za svoju ženu Marie.

U ulozi Woyzecka nastupa Nenad Cvetko koji je efektno i senzibilno utjelovio malog čovjeka nesposobnog za bilo kakvu akciju i reakciju. Barbara Nola skladno je oblikovala preljub-

nicu Marie, ženu koja se prodaje za naušnice. U Zboru Tambur najbolju interpretaciju ostvario je Boris Svrtan kao doktor koji mučiteljskim metodama fizički i psihički uništava Woyzecka. Očigledno još jedna predstava u kojoj doktor ispada bad guy. Tomislav Čadež, "Globusov" kritičar, smatra da

je predstava odlična i zanimljiva za urbane 20-godišnjake, a autorica ovog teksta da je ista psihodelična i pomalo šokantna, ali ako ste zainteresirani za specku iz psihijatrije, predstava je zgodna za pogledati, osobito zbog trajanja od sat vremena.

Mjesec dana na selu

I. S. Turgenjev

Mjesec dana na selu, odlična je **komedija u tri čina**, veliko djelo još većeg autora; ruskog romanopisca, pjesnika i dramatičara I. S. Turgenjeva (1818-1883). Iako komedija, ovo djelo je potpuno drukčije od klasičnih komedija na koje smo navikli. Ono je puno dublje i puno realističnije, opisuje događaje u jednoj ruskoj gospodskoj obitelji, koja u svojoj kući na selu ugošćuje prijatelje i znance. Glavni problemi nastaju kada se gospodarica kuće, udana žena Natalija Petrovna (Anja Šovagović Despot), ali i njena mlada štićenica Vera (Diana Bolanča) zaljubljuju u novog učitelja Natalijinog sina Kolje, studenta Alekseja Nikolajeviča Beljajeva (Goran Navojec). Ali tu naravno nailazimo na još nekoliko ljubavnih trokuta koji se granaju kroz obiteljske prigode i odlično prikazane životne scene ruske obitelji. Likovi su savršeno razrađeni te još bolje utjelovljeni u glumač-

koj ekipi koja oduzima dah; od strane Anje Šovagović, Gorana Grgića, Ksenije Pajić, Borisa Svrtana, Dražena Kuhna i ostalih izvrsnih glumaca, svaki, ali baš svaki lik je potpuno osebujan i svaki za sebe nosi cijelu predstavu. Publika u nizu intelektualnih, emotivnih, sarkastičnih duhovitih, ali i ozbiljnih dijaloga može pronaći i sebe u nekoj životnoj situaciji (tu je naravno i **obvezatno prisutni liječnik-Goran Grgić**) te se može smijati, ali smijati od srca jer sada u toj situaciji nismo mi sami. *Dojam nakon predstave je jedno zadovoljstvo, ispunjenost i oduševljenje, iako nismo sigurni jesmo li gledali dramu ili komediju, jer iako je duboka i na neki način ozbiljna kao drama, ova predstava nas iskreno zabavi i nasmije.* Uostalom, dovoljno vam govori podatak da je to **najgledanija predstava u Gavelli prošle sezone** pa prosudite sami. Ja sam ostala bez riječi.

Lea Rukavina

Komedija "PLJUSKA" Nenada Stazića

Zaušnica

Krešimir Radić

Opće je poznata činjenica da, ako neka predstava ne valja, brzo nestane s repertoara. Kako ovdje nije takav slučaj, predstava je zasigurno prošla najžešću kritiku, a to je ona koju daju gledatelji. Satiričko kazalište "Kerempuh" osluškuje što narod voli.

Redatelj Vinko Brešan postavio je na scenu komični dramski tekst Nenada Stazića "Pljuska", o tome što slijedi kad prepirka oko jezičnih zakonitosti pređe u fizički obračun. Upliće se u priču i nepotizam i neinteligencija državnog vrha, kao i mnoštvo stvari koje tište malog čovjeka. A ti mali ljudi psuju i više nego previše. To je jedina zamjerka ovoj komediji: u nastojanju da bude urnebesno smiješna, prelazi u

blagi neukus jer se gledatelji smiju psovkaama više nego odličnim glumcima (Željko Königsknecht, Ljubomir Kapor, Edo Vujić, Zvonimir Torjanac i Vlatko Dulić). Ništa novo, rijetke su komedije gdje se psovke ne čuju, obično nisu hrvatskih pisaca, niti napisane u zadnjih tridesetak godina.

Ipak, kako su studenti medicine sve značajnije prostote već čuli na predavanjima nekih svojih profesora (nomina sunt odiosa!), bez obzira na psovke, risoriusi će im tijekom nepunih sat vremena predstave biti i više nego zaposleni! To jamče odlična glumačka postava, nevjerojatna priča i sjajni glazbeni efekti (za koje je zaslužan Zvonko Presečki).

Mačak u vreći

Georges Feydau

Lea Rukavina

Što se događa kad bogati trgovac iz Zagreba, gospodin Picukarić, umjesto opernog pjevača iz Splita, dobije u stan splitskog studenta, sina njegovog prijatelja Ševića. I što se onda događa kad dotični zagrebački gospodin, misleći da je Šević junior (Tarik Filipović) zapravo operni pjevač koji je trebao doći iz Splita, potpiše s njim ugovor o plaći od par tisuća maraka mjesečno, za pjevanje "gdje i kada Picukarić želi". Naravno, Šević junior ni ne sluti da bi on trebao pjevati operu u HNK, a ne "Nosi mi se bila boja" od Severine ili kao

maksimum eventualno koju ariju iz "Male Floramye". Još kada mladi gospodin pokuša zavesti gospođu Picukarić, ali zabunom prosljedi ljubavnu poruku njenoj kućnoj prijateljici... Što se događa? Događa se tragedija. Kada to gledaš sa strane to postaje komedija. Zgodna, simpatična komedija o "lovu" na novce, povampirenim starijim damama, snalažljivoj splitskoj mladosti i jednoj, zapravo dvije, velike zabune. **Vreća je zabuna, Tarik je mačak, a kako mijauče; poslušajte sami.**

Anđeli i vragovi

Fadil Hadžić (Komedija bez karaktera)

Sonja Krstić

Fenomenalna predstava! Odličan tekst! Elizabeta Kukić i Željko Königsknecht briljiraju iz scene u scenu. Poput kameleona mijenjaju kako kostime tako i karakter, trudeći se što zornije prikazati nam one male mane ljudskog karaktera koje nas uostalom i čine ljudima. U svojim očima svi mi imamo idealan karakter. A kako i ne bi kad ga tako pažljivo njegujemo godinama. To su oni drugi, koji su licemjeri, gnjavatori,

škrtrice i šarlatani. E da, i lajavice. No ne leži li možda u svakom od nas neki mali ksenofob? Ili možda ekscentrik? A karijerista? Ma ne!!!! U svakom slučaju predstavu ne smijete propustiti. Garantirano će vas nasmijati do suza. Možda čak u kojoj sceni prepoznate vašeg susjeda ili susjedu, prodavača, prijateljicu. Možda rođaka??? A sebe? Nee., sebe nećete prepoznati...Ma kako bi samo i mogli?

INTERVIEW: ANJA ŠOVAGOVIĆ DESPOT TOP DAMA HRVATSKE SCENE

Ana Lončar/ Martina Ljubić/ Lea Rukavina

(Tri medvjedića i Zlatokosa: Lea je smišljala pitanja, Martina ih postavljala Anji, a Ana skidala s diktača. No tko je jeo iz Davorove zdjelice - ne znamo...)

Photo: Sonja Krstić

Evo prilike za Interview s poznatom osobom koja se u životu ne bavi trostrukim bypassima i jejuno-stomama. Anja Šovagović - Despot predstavnica je onog arhaičnog pojma - kazališta, koje u zadnje vrijeme sve više gubi studentsku publiku. Razlozi su mnogobrojni, ali možda vas ovim ipak zainteresiramo za sjajnih "Mjesec dana na selu".

Anja: Idemo malo ogovarati doktore!

Medicinar: Može, može!

Anja: Mi glumci sebi možemo organizirati vrijeme, no ako si mladi doktor, zaposliš se u bolnici, imaš radno vrijeme od ujutro do popodne, zatim dežurstva... Na poslu si praktično, 24 sata dnevno! Moja teorija je da liječnicima treba uvesti celibat, kao i svećenicima.

Medicinar: Što bi tek onda bilo po bolnicama...

Anja: Jer, fakat, to je takvo zanimanje u kojem se sav predaješ drugome. Ja sam, recimo, do tridesete godine radila k'o budala. Onda sam rodila, pa sam smanjila., jer dođeš u fazu kad ti je pun kufer i posla i svega. U našem poslu to se može izorganizirati. Dalje, jako respektiram liječničko zanimanje, jer sam po prirodi hipohondar.

Medicinar: I mi smo isto, kolikogod to glupo zvučalo! Nekoliko pitanja o predstavi "Mjesec dana na selu". Igrate ulogu Nataše koja je vrlo zahtjevna. Koliko dugo i kako ste se pripremali?

Anja: Svaka uloga kad je dobiješ na papiru izgleda zahtjevno. Pogotovo kada je to svjetska literatura, kao što slučaj sa Turgenjevim, velikim piscem i sa takvom jednom dramom. No, tu su ipak pripreme od dva - tri mjeseca pa sam stigla pročitati i druge Turgenjevljeve tekstove. A što je jako zanimljivo, prije toga sam radila tri Čehova za redom (Tri sestre, Ujaka Vanju i Višnjik). Tako da je Turgenjev došao kao četvrti ruski komad pa sam imala priliku komparirati ta dva pisca. Turgenjev mi je na prvi pogled djelovao jednostavniji od Čehova. Mislila sam da ću ja to bez frke.

No kad smo krenuli raditi, vidjela sam da nemam pojma o Turgenjevu. Dosta sam se mučila s tom ulogom jer je s jedne strane trebala biti lepršava, a s druge strane dosta mračna, čak na granici perverzije! Nataša se za-

ljubljuje u dosta mladog muškarca, a ima muža i malo dijete.

Nije bilo lako, ali ja sam s Maggielijem već dosta radila i nas dvoje se jako dobro razumijemo.

Medicinar: Što mislite o Nataši, kao liku? Da li vas je nečim privukla i nalazite li sličnosti između sebe i nje? Ako da, kakve?

Anja: Vidite, kad je uloga dobro napisana svatko, zapravo, sebe u njoj može prepoznati. To je jedna žena koja ima muža, kojeg ne voli previše i dijete. Bilo bi preokrutno reći da se ne brine za to dijete, ali duboko se posvećuje tom mladom dečku koji je došao u njihovu obitelj, podučavati njeno dijete ruskom jeziku. Mi smo nju, dakle, uhvatili u mjesec dana života kada joj se

desila jedna lijepa stvar, a to je zaljubljenost.

To me je zaintrigiralo, jer se čovjek nađe u jednoj situaciji koja mu se u životu ne događa i za koju ne želi da mu se dogodi pa je možeš sam sebi približiti preko uloge koju igraš. Inače mi je ona jako simpatična i draga kao lik.

Medicinar: Je li u glumi općenito potrebno naći sličnost s likom koji se igra?

Anja: Ja ne znam kako drugačije, jer svaku ulogu igram kroz sebe, imam osjećaj da sam to ja. U Višnjiku sam igrala Ljubov Andrejevu koja ima sedamnaestogodišnju kćer, a ja sam tada imala 32 godine. Neka njena iskustva nisam nikad imala i neću ih imati, odnosno učiniti ću sve da ih nemam. No, čovjek zamišlja kako bi bilo da sam to ja, a to su već glumačke tehnike. Svaku ulogu tako provlačim kroz sebe i na kraju to zaista postanem ja.

Ulogu najprije zavolim, a kad nekoga voliš, onda mu sve opravdavaš.

Medicinar: Je li vam se kada desilo da vam se uloga nije svidjela, da ste se morali siliti?

Anja: Ne. U kazalištu se čovjek uglavnom bavi dobrom literaturom. Takve se stvari znaju desiti na filmu i televiziji, kad ti se nešto ne da raditi, ali radiš radi ovoga ili onoga...Ali desilo mi se, recimo, kad sam igrala Gloriju Ranka Marinkovića, mislila sam da ću to genijalno odigrati i da je to uloga za mene, krenula sam potpuno sigurno i onda shvatila da ništa o tome ne znam. Bila mi je jako komplicirana, što čovjek ne bi očekivao jer je to naša literatura, na tome smo odgojeni, to smo čitali u gimnaziji.

Medicinar: Jeste li se fizički pripremali za ulogu Nataše? U predstavi se, recimo treba penjati po stepenicama gore-dole, pa hodati po češerima u visokim potpeticama...Čekali smo trenutak kada će netko pasti!

Anja: Kada se scena ponavlja puno puta, a za to i služe probe, čovjeku jednostavno uđe u organizam. Naravno da je potrebna dobra fizička kondicija, ali kada tijelo zapamti, to jednostavno krene. Mi smo prije četiri godine imali premijeru, nakon dvije godine sam rodila Josipa i otišla iz predstave. Kada sam se vratila nakon godinu dana mislila sam da ću riknuti nakon tri sata predstave, ali odigrala sam to bez problema. Sigurna sam da postoje i fizičke predispozicije.

Medicinar: A kako bi ocijenili uspješnost predstave?

Anja: Mislim da je predstava uspješna već samim tim što igra četvrtu sezonu za redom, a gledalište je stalno puno. Bili smo na gostovanju u Mexicu, a čula sam da bi trebali gostovati i u Parizu.

Medicinar: Je li to zbog toga što je komad dobar u originalu, zbog dobrog scenarija ili odlične glumačke ekipe?

Anja: Sve se poklopilo. Lijepo smo radili i svi volimo tu predstavu. Igrali smo je preko 70 puta...

Medicinar: Nakon toliko puta više se ne može desiti da netko zaboravi text?

Anja: Pa...može se desiti. A onda ništa, nešto smuljaš ili ti pomogne partner. Ili kažeš neko drugo ime i nadaš se da publika ne kuži. Ima raznih komičnih situacija.

Medicinar: Na čiji ste poziv gostovali u Mexicu?

Anja: U Mexico Cityju se održava festival Arte 01, a u Guana Huatou, koji je baš festivalski grad, održava se festival Cervantino. To su svjetski festivali na kojima je bilo preko 3000 ljudi, kazališne trupe iz cijelog svijeta. Od njih smo dobili poziv za gostovanje. Bilo je financijskih problema, ali to ne košta tako puno da se uz malo dobre volje ne bi moglo realizirati.

Medicinar: A jezik?

Anja: Imali smo titlove. Mi smo igrali, normalno, na

hrvatskom, a iznad nas je bilo platno na kojem su bili titlovi. Kao u kinu.

Medicinar: Kakvi su dojmovi iz Mexica?

Anja: Bili smo na piramidama, to je jedan cijeli asteški grad. Bili smo tamo cijeli dan, zbilja fascinantno. Popela sam se na Sunčevu i Mjesečevu piramidu.

Medicinar: Kako uspijevate uskladiti obaveze, poslovne i privatne?

Anja: Do maximuma sam iskoristila svoje porodijske dopuste. S obzirom na narav posla, muž i ja se već nekako uspijevamo uskladiti. S jednim djetetom sve stignete, no s dvoje je već cijela tarapana.

Medicinar: Vodite ih na probe?

Anja: Nismo ih vodili do sada. U posljednje vrijeme povedem kćer, ali na njezino inzistiranje.

Medicinar: Znači, i ona želi biti glumica?

Anja: Naravno da želi. Zato je i nisam vodila na probe. Kad jednom dođeš i počneš snimati čitavu situaciju, moraš se zaraziti. Tako sam i ja od malena bila u kazalištu.

Medicinar: Treća generacija Šovagovića?

Anja: Ha, ha! Ne, ona je Despot.

Medicinar: Najdraža predstava u kojoj ste igrali?

Anja: Ne mogu reći koja mi je najdraža, ali jedna od strašno dragih, koju zbilja uživam igrati je "Tri sestre". Premijera je bila prije 5 godina, a s njom smo gostovali u Bogoti, u Kolumbiji. Također na festivalu. Tamo smo, recimo, imali simultani prijevod.

Medicinar: Simultani prijevod? I kako to funkcionira?

Anja: Jako dobro, bolje od titla. Može se u potpunosti pratiti cijeli tekst i fineze u tekstu koje glumci izgovaraju.

Medicinar: Možemo, dakle, staviti Čehova kao najdražeg pisca?

Anja: Pa, da. Iako ga nisam voljela na Akademiji. Bio mi je dosadan, tu uvijek svi sjede, dosađuju se, plaču, umiru... Zapravo on je moj prvi pisac!

Medicinar: S obzirom na odličan nastup u predstavi, jeste li razmišljali o pjevačkoj karijeri?

Anja: Pa, ne mogu reći da nisam. Svojedobno sam snimila CD sa slavonskim pjesmama, koje su malo modernije obrađene. Aranžmane je napravio Alan Bjelinški. Međutim, nedugo nakon izdavanja ostala sam trudna pa mi se s tim više nije dalo baviti. Sad sam na nagovor Vladimira Mihaljeka odlučila to ponovno pogurati. Dakle, da, zanima me pjevanje i najrađe bih bila rokerica. Da mogu biti rokerica uopće ne bi glumila!

S.A. An-ski/Salomon Rappaport

DIBUK

Pišu: Ivana Kolčić & Ozren Polašek

Abstrakt: U ovom radu prikazujemo opis i kritiku djela izvedenog u Hrvatskom Narodnom kazalištu. Djelo je izvedeno pred oko 500 gledatelja različite dobi i spola.

Ključne riječi: gužva, ljudi u godinama, pretpremijera, predstava, dibuk

UVOD: Djelo Dibuk do sada je bilo izvođeno u stranim zemljama, a ovo je prva pojava u Hrvatskoj. Radnja je otprije poznata, a uloge su od ranije definirane.

MATERIJALI I METODE: Za dolazak do HNK koristili smo sredstvo javnog prijevoza, tramvaj broj 14 (po ZET-u). Za percepciju same predstave služili smo se fotoreceptorima i Cortijevim organom. Njihove signale pohranjivali smo u temporalnom režnju naših korteksa. U kasnijoj analizi koristili smo opet temporalni, te frontalni režanj.

REZULTATI: Proučavana predstava bila je po-

dijeljena na dva dijela, s početkom u 19:30 i pauzom nakon prvog dijela. Završetak je bio u 21:45. Uspjeli su nas uspješno zbuniti temama o smislu čovjekovog postojanja, ljubavi, sudbini, Bogu i dibucima (zlodusima). Glavni likovi su djevojka koja je pred udajom te mladić koji nakon dugog posta i obilnih molitvi Bogu - umire. Zatim on kao Dibuk ulazi u djevojičino tijelo, i tu počinju problemi, koji traju sve dok djevojku ne dovedu do velikog rabina. On će to specifičnim putem, istjerivanjem duha iz tijela djevice, riješiti.

ZAKLJUČAK: Pretpremijera Dibuka nije pokazala statistički značajnu razliku prema bilo kojoj drugoj osrednje dobroj kazališnoj predstavi. Predlažemo i drugim kritičarima da provjere naše rezultate, pa možemo napraviti analizu objavljenih radova (Ovaj rad financiran je od autora i to pomoću 4,00 Kn koje smo potrošili na kupovinu letka o predstavi Dibuk u HNK).

Marcel Marjanović-Kavanagh; PRIČA 2

WEEK REPORT

Ana Lončar; PRIČA 1

.... Vam donosi istinite i dirljive priče studenata medicine koji su preživjeli buru noćnog života velegrada. Tekstovi o tome gdje i kako tulumariti po Zagrebu pokušati će naći put do vašeg srca i pomoći vam u vječnoj dilemi "Di večeras van?!" Pri čitanju uzmite u obzir da su programi podložni promjenama pa je aktualnu informaciju najbolje potražiti u tiskanim programskim magazinima ili na web stranicama klubova. Podsjećamo samo na neke:

www.aquarius.hr/club, www.proleteriq
www.bpclub.hr, www.kset.org, www.urk.hr,
www.mungos-kashina.com, www.mama.mi2.hr,
www.haa.hr,

Također uzmite u obzir da nismo bili ni približno na svim mjestima u gradu. A znate i onu o ukusima... Jer možda vi baš želite plesati uz bok popularnom Joli, pa vam naše sugestije uopće ne koriste. Osim da saznate gdje nećete ići.

PRIČA 1

Ponedjeljak:

Poznat u narodu kao mrtav dan, kojim ništa ne radi. Po nedostatku akcije može se mjeriti isključivo s nedjeljom, apsolutnom kraljicom tjedna po tupilu i dosadi. Preduvjet da se čovjek zabavi - okupiti kvalitetne trupe za izlazak. Sugeriram kino za leggiero početak. U **kinematografima** je obiteljski dan, što nemojte shvatiti doslovno pa povesti baku, tetku i sestrine prijateljice iz vrtića. Karte su jeftinije, a nije ni gužva kao inače te se možete poštediti užitka gledanja trosatnog spektakla iz prvog reda. Nakon toga skupite društvo na pivo u npr. **Medvedgrad**, **Pintu** ili neku treću pivnicu. Možete birati po principu ponude egzotičnih piva, glazbe, sastava ljudi i sl. Na kraju se kriterij svede na to da nađete mjesto i prestanete zanovijetati.

Nakon četiri velike točene i trač partije čovjeku je odmah lakše. Možete se zaputiti prema **Prački** u Dalmatinskoj na karaoke. Program počinje u 20.00, a dok dolelujate već su gotove predbilježbe za nastupe. Nagrada najboljima je cuga na račun kuće. Šteta što je sve gotovo još prije ponoći.

Utorak:

Provjerite **Istarski** u Ilici. Ne bojte se, nitko vas neće pitati znate li talijanski i svirate li sopile. Bitno da je s vama netko učlanjen u klub, a možete se i sami učlaniti neovisno o ne-istarskom podrijetlu. Cuga super jeftina, atmosfera dobra, a deportacija je u 23.00. Susjedi su napravili svoje. Eto vidite, nemate samo vi problema s babom s petog kata. To je univerzalna pokora urbanog života.

Prirodni nastavak bio bi **Ruby Tuesday** u **Saloonu**, na Tuškancu. Tim više ako volite rock te ste skeptični prema novim silikonskim cyber zvijezdama i njihovim hitovima.

Često su u gostima bandovi u rasponu od demo-garažnih do zvjezdano-afirmiranih.

Ako ste ipak skloniji novim stvarima provjerite **Lake City** na Jarunu. Slušaona novih hitova trešti na dva kata. Samo se za povratak doma nemojte oslanjati na noćne tramvaje, to bi vam moglo pokvariti ocjenu općeg dojma.

Srijeda:

U Palmotićevoj (da, da, tamo gdje ste uplatili aerobic i nikad niste otišli) je **Sax**, a srijedom ide **All that jazz program**. Počinje u 20.00 h i uglavnom je edukativnog karaktera za šire mase koje prepoznaju samo Matiju Dedića i to zbog zvučnog prezimena.

Arion, blizu Zagrebovog stadiona ima **Sokol boys night**, muški strip-tease. Dečki skakuću, plešu, mazno se izvijaju dok žene vrište. Šok terapija nakon jaza.

U **American baru**, hotel Sheraton je **Wednesday night cruise over 1000 seas**. Ideja je da se svake srijede predstavi drugi grad, dok realizacija više teži tome da se svaki tjedan pokaže nova odjevna kombinacija. Iako se više ne zove Glamour party.

Četvrtak:

Kako živa svirka često znači dobru atmosferu, imate školski primjer u **Hard Rock cafeu**.

Tamo četvrtkom već sto godina svira **Živa legenda**. Iako ime banda baš ne ulijeva beskrajno povjerenje, ljudi zbilja znaju svirati. Pomirite se s činjenicom da će vam pod rebrima biti tri lakta, da ćete disati na škrge, a šank će vam djelovati dostupno koliko i osobni avion.

Plesni maraton se može nastaviti u **Aquariusu**, **La noche latina** - koncerti Cubisma, idealno za salsanje do jutra. Agrumi vise sa stropa, nešto palmica, jeftiniji Heineken i parovi iz plesnih škola koji su došli demonstrirati šta su naučili na satovima. Nemojte se sramiti, diskretno ih izgurajte s podija i pustite da vas ponese catchy latino ritam. Poslije možete otići na burek bez grižnje savjesti- kalorije ste potrošili plešući.

Petak:

Dan u koji obično ne treba previše intervenirati, već sam po sebi ima tendenciju da završi dobrom zabavom. Ako nema nikakvih prigodnih okupljanja u vidu tuluma slobodno se otisnite prema gradu. Izbjegavajte Tkalču, osim ako vam nije poseban gušt probijati se na vrhovima nožnih palčeva između 8.c i 7.b, koji sutra nemaju školu pa su izašli van. A tek maheri koji su se odlučili parkirati doslovno u kafiću i uopće ih ne smeta činjenica što vam prelaze guma po cipelama...Pa neće valjda prošetati do ka-

fića, pa da nitko ne vidi space-shuttle u kojem su se dovezli?! Svakako preživjeli ste Tkalčićevu i stigli do **Melina** gdje se petkom obično dešava nešto multimedijalno - svira, pjeva, projicira na zidove, izlaže, instalira i sl.

Duh sedamdesetih njeguje se u **Tvornici pod radnim nazivom Studio 54**. Pomalo istrošena formula koja se nije mjenjala već godinama. Čak više nema ni kičeraja i neukusa od odjeće koji garantira besplatan upad. A tu je i realna opasnost da se opet spotaknete na onaj 7.b.

The Best se zna upustiti u organizaciju rave party-a, pa ako ste ljubitelj čekićanja tamo se uvijek može provesti ugodnih 20-ak sati uz tutnjanje zvučnika. Samo usmjerite pogled prema vlastitim cipelama i ignorirajte ostatak svijeta ...

Sokol ima program 100% domaće u kojem će se dobro snaći svi koji si za dušu puštaju Narodni radio. Pa još **Saloon, Kulušić...**

Subota:

Karakterno dosta podsjeća na petak te rijetki imaju volje i kapaciteta tulumariti do jutra dva dana za redom. Ako ste negdje u studentskim domovima ili vas groznica subotnje večeri zatekne tamo možete provjeriti **Zanzibar** - Noćni klub blizu Cvjetnog naselja ili konglomeracije kafića na Savi koje rade do jutra. Kad ste se dobro izgužvali te čuli najnoviji hit (na)Dražena Zečića možete u miru zaključiti da ste trebali otići npr. u **KSET** na koncert ili bilo gdje drugdje jer gotovo sve diskoteke imaju posebne programe subotom. A i ne rade se tulumi uzalud vikendom.

Nedjelja:

Dan za rekreaciju i odmaranje, ako vam glavobolja i mamurluk popusti do popodneva. Kad se uspijete pribitati možete večer provesti penzionerski u **Lake City** gdje je program **Tea for two**, za zaljubljenice. Samo prije nabavite polovicu koja više cijeni čaj od kave i zaljubite se.

Tu je i **Močvara**, na Savskom nasipu. Tamo je gotovo uvijek nekakav moovin', nedjeljom najčešće koncert. Za avanturiste koji uživaju u nezivjesnosti hoće li se uspjeti probuditi ujutro za faks te hoće li doma doći pješke ili će ih skinši poslati autom hitne pomoći.

PRIČA 2

Ponedjeljak:

Nakon cijelog dana provedenog na faksu, sigurno ste raspoloženi za večernji izlazak. Po-

nedjeljkom baš i nema nečeg "opasnog" u gradu, ali svakako bih izdvojio **Močvaru**, u kojoj možete prisustvovati filmskim večerima i ne baš svakidašnjim projekcijama. Ako vam ne smeta malo otkačena atmosfera to je idealno mjesto za vas. Ako baš želite biti do kraja, samo izvolite, nitko vas ne tjera osim možda ponekad grupica skinsa. Ako ipak ne želite biti do kraja, a želite još nekuda otići, slobodno zavirite u **Londoner**. Tamo si možete priuštiti koje pivce za živce (istinabog, ne baš prejeftino), da se ne bi živcirali oko sutrašnjeg ranog ustajanja i seminara za kojeg niste niti pogledali, a kamoli naučili zadanu temu. Uz zvuke live svirke pivo može poteći niz vaše grlo, a vi se zaljuljati u ritmu muzike.

Utorak:

Vi ne da ste super raspoloženi za izlazak već razmišljate napraviti tulum kod sebe, ali u zadnji čas uviđate da ste stigli prekasno kući i da nemate vremena za pozvati ljude. Zato se ipak odlučujete na večernji provod u gradu. Nakon što ste odlučili s kim ćete ići van, ostaje još dilema -kuda? Pošto već dugo niste zapalili pravu cigaru, a namjeravate, zašto to ne biste učinili uz koktel i latino zvukove u skučenom, ali zanimljivo uređenom **Indy'** - su na Gornjem Gradu. Kad vam se od cigara zadimi iz glave najbolje je da se prolufate u **Hard Rock Cafeu** uz zvuke pedesetih i šezdesetih, a možda bi i mogli prodrmati gluteuse, da ne dobijete hemoroide od učenja. Neka vas ne smeta što baš nema gužve, ionako je utorak, a vama se pleše i briga vas za sve. Isto tako mogli ste navratiti do **Kluba Hrvatskih Glazbenika, SAX-a** u Palmotićevoj. Atmosfera ovisi o danu, a i o svirci, ali obično nema šminkera, nego vesela gomila željna zabave, a ne pokazivanja.

Srijeda:

Bogatiji noćni život također je karakteristika srijede. Prije svog izlaska mogli biste otići na cugu do **KIC-a** u Preradovićevoj. Tamo možete popričati s kolegom o bitku života ili o smislu studiranja, nakon što shvatite da na oba pitanja nemate još odgovora zaključit ćete jednoglasno da biste svakako morali izaći malo van. **Rebirth of Funk u Aquariusu** idealno je mjesto za malo razonode i zabave. Ako ste došli u muškoj pratnji; ne brinite se tamo ima za svakoga po nešto, a ako ste došli u ženskom društvu tada ćete jasno zaplesati u funky stilu. Ukoliko se želite pokazati pred tzv. hrvatskim jet-set-om

onda ćete otići u **Saloon**. Kad jednom uđete povratka više nema, naime, shvatili ste da nema ni "g" od glamoura ili "j" od jet-seta nego hrpa ljudi uredno izbrijane ne samo brade već i čitave glave. Mislim da je ovo prigodan trenutak da se ponovi anatomija lubanje, ili skupi podatke za znanstveni rad "Mogući i nemogući oblici lubanje". Crne majice i kožnjaci te izrazi lica bi vas mogli asociirati da se nalazite na sprovodu osobe za čiju ste smrt upravo vi odgovorni. Jedino po čemu ćete znati da niste na sprovodu je da nema tišine već trešti nabijanje iz zvučnika. Da zaključimo, otići ćete u **Aquarius**.

Četvrtak:

Kako se bliži kraj tjedna to je veći i izbor izlazaka u gradu. U **Gjuri 2** na Medveščaku iza 17:00h svakog četvrtka se zbiva "**Overtime - after job party**". Koliko je ideja uspješna zapažate već iz daleka po gomili nepropisno parkiranih auta. Što vas tek čeka unutra? Pogodili ste, gužva. Puno tajnica i direktora koji nakon naporna dana mrdaju svoje bokove uz zvuke 80-tih. Možda ćete se osjećati malo ispod prosjeka godina, ali u toj gužvi to zasigurno neće puno ljudi primjetiti. Ukoliko niste tip koji voli sako, košulju i kravatu, već dobri stari rock tada ćete prijeći čitavih 50m prema Langovom trgu i kad ugledate uredno složene motore crne boje prijeći ćete ulicu i ući u **Maximum**. Svakog četvrtka očekuju Vas **svirke uživo**. Dress-code crni kožnjak s lancima i čizme, po mogućnosti duga kosa i poderane traperice. Ti su momci uvijek raspoloženi za zabavu i cugu, ali slučajno nemojte doći, a da nemate pojma o motorima.

Petak:

Za početak večeri dobro će poslužiti **Tollkien's House**. Romantična večer za dvoje ili pak večer sa prijateljima uz irsku pivu, toplu čokoladu ili grog. Nakon toga, dotrčat ćete do **No.1** na Novoj Vesi jer ulaz bez kartice je samo do

23:00h i divljački se zadrmat uz house ritam. Inače vrlo dobro osmišljen prostor, a i ekipa je luda. Zatim do **5th Elementa**, gdje se vrti 91.6% domaće. Rulja slična Saloonu srijedom, ali za nijansu opuštenija. Pošto se mi svi osjećamo mladima, navratiti ćemo i do **GAP-kluba**, koji se nalazi niti 150m od 5th Elementa, a najlakše ga je prepoznati po zastavama OESS-a koji imaju svoj ured odmah do GAP-a. Kad već jednom uđete možda ćete ipak promijeniti svoje mišljenje o svojoj dobi i shvatiti da ste zapravo prestari i da najveći hitovi sa top ljestvica ipak nisu nešto što bi vas nužno interesiralo.

Subota:

Dan broj 1 za izlaske. Cijeli dan ste prespavali, bili u gradu ili čak učili. Svakako nemate brige, sutra opet možete mirno spavati. Za sve one koje vole tech-house soundove slobodno navratite do **Tvornice**, tamo ćete se isplesati do mile volje i vidjeti razliku između partya danas i sredine 90-tih. Ako to ipak nije vaš dir otići ćete do **Gjure 2**, ali opet ista priča kao i za četvrtak-gužva. Naime, razlika ipak postoji - snižen je prosjek godina i više ne vrte 80-te nego aktualne hitove, ali srećom neće čuti domaće dance hitove. Ako ne volite gužvu, mogli ste prije **Gjure** navratiti do **American Bara** i diviti se opet ćelavim glavama i automobilima parkiranim ispred hotela Sheraton. E tako, sad je prošlo vrijeme, ljudi otišli kućama pa možete navratiti do **Gjure** ili pak na spavanje.

Nedjelja:

Kak' se veli "Zucker kommt zu letzt." Tak' dođe i nedjelja pa se ne dela nego odmara i cijeli dan projde u ležernoj atmosferi. A kad padne mrak slobodno prošetajte gradom, navratite do **B.P.-a** u Teslinoj i poslušajte malo jazz-zvuke. Ako vam ne bude dosta zaležite se do **Aquariusa**, ali nikako prije ponoći. Tamo se nedjeljom sluša future jazz i bossa nova. Nemojte očekivati gužvu jer ne voli baš puno ljudi takvu glazbu, ali da je posebna i da ima nešto u sebi, svakako ima. Provjerite.

I onda je svizac zamotao cigaretu ...

Ozren Polšek

Sigurno ste već svi prepoznali poznati slogan Milka čokolade, doduše nešto promijenjen. Zašto sam ga promijenio? Zato što prodaja cigareta mnogostruko nadmašuje prodaju čokolade.

Paradoks br. 1. Cigarete su štetne za zdravlje. Nakon ove rečenice vjerojatno ste svi pomislili "A joj, zar opet?!". To je utjecaj višestrukih poruka istoga sadržaja kojima samo dolijevamo ulje na vatru. I to u velikim količinama.

Paradoks br. 2. Evo, pišem ovaj članak u vlaku u kojem idem kući i napustila me inspiracija. I tako gledam u bijeli papir, a gospođa koja sjedi pored mene vadi kutiju cigareta iz torbice i odlazi u hodnik vlaka. I što da ja sada pišem? Pušenje je prošireno? Svi to znamo. Svi znamo sve o proširenosti i štetnosti pušenja i ništa ne poduzimamo. Gotovo ništa. Maknemo se u stranu od pušača.

Paradoks br. 3. U Hrvatskoj puši 50 % stanovništva. Ili ako pogledate druge letke za promociju zdravijeg načina življenja vidjet ćete druge brojeve, od kiselo optimističnih 30 %, do vrlo crnih 70 %. Gdje je istina? Uistinu ne znamo. Tek nedavno smo prebrojili naše stanovništvo. Pa dobro, kako onda možemo znati koliko ljudi u Hrvatskoj puši?

Paradoks br. 4. Muškarci su s Marsa, žene su s Venere. Naime, na Marsu pušenje polagano gubi zamah, dok se na Veneri tek razmahuje. Ili postocima (talijanskog centra za statistiku, jer mi to nismo pratili): 1949 pušilo je 71 %

muškaraca i 10 % žena. Godine 1980. situacija je bila mnogo drugačija - 38 % muškaraca i 28 % žena. Pa dobro žene, što vi hoćete? Trend pušenja među ženama zasjenjen je još jednom populacijom. Djecom i adolescentima. Njihov je cilj odrasti. Odrasti pod svaku cijenu. Kako? Na dva načina: "što prije" i "sve je dozvoljeno". Usvojiti će uzorke ponašanja odraslih da bi što prije sami odrasli. Počet će pušiti.

Paradoks br. 5. "Pušenje me opušta". Relaksatorno djelovanje pušenja je nedvojbeno. Sjednete, smirite se, i onda zapalite cigaretu. To je sigurno divan trenutak bijega od problema, barem na 5 ili 10 minuta, ovisno o tome koliko brzo uvlačite dim u sebe i raspaljujete cigaretu. A uvijek možete upaliti još jednu i na brzini je popljugati. Jedna više nikome ne šteti. Osim vama samima.

Paradoks br. 6. Gospođa koja sjedi pored mene vratila se iz hodnika i sjela nazad na mjesto. Polako je, krajem oka, počela čitati što ja pišem. Nakon nekoliko minuta latentno je čitanje preraslo u manifestno. Uskoro me upitala: "Da li je pušenje toliko štetno za zdravlje?". Ne gospođo, nije toliko, nego više. Zanimljiva je činjenica da će većina pušača (barem onih koje ja poznajem) izjaviti da zapravo žele prestati pušiti, ali ...

Paradoks br. 7. Pušenje i djeca? Mnogi roditelji pušači su zapravo divna stvorenja. Za vrijeme trudnoće i majke i očevi (očevi u nešto većem postotku) prestaju pušiti. Ali zato ponovo propuše nedugo nakon rođenja djeteta. Roditelji, divno!

Paradoks br. 8. Novac može sve. Ili gotovo sve. Duhanska industrija jedna je od rijetkih koja unatoč osudama i dalje postoji. Pogledajmo samo primjer talidomida - lijeka koji je zbog opasnih nuspojava uklonjen iz upotrebe. Ili arsena? Nekoć mnogostruko upotrebljavanog lijeka koji je danas nestao? Za ove stvari postojali su jasni dokazi o njihovoj štetnosti. Danas imamo i jasne dokaze o vrlo velikoj štetnosti duhanskog dima. A cigarete se i dalje proizvode. A stav WHO je: Povjesničari će se 2200. godine pitati što je to bilo loše u našem društvu kada je dopustilo da se tako letalna epidemija i dalje širi. Činit će im se nevjerojatnim da je uzrok toj epidemiji bio novac i industrija kojoj je bilo dozvoljeno da stvara proizvode za koje je bilo jasno da uzrokuju bolesti u tako velikim razmjerima.

Dosta je bilo o ovim problemima. Postoje li rješenja? Razmotrimo nekoliko mogućih scenarija.

Rješenje br. 1. Live and let die, rekao bi James Bond. Efikasno. Jasno. Pustite pušače da

puše, a vi se maknite. Dobar način ako ste električar. Ili kuhar. Ili možda radite u cvjećarnici. Ako ste medicinar stvari su nešto drugačije. Ako ste medicinar morate nešto poduzeti.

Rješenje br. 2. Uvedimo Inkviziciju! Jednog od prvih pušača duhana u Europi (duhan je donio Kolumbo, prvo u Španjolsku) Inkvizicija je navodno osudila jer se smatralo da je bio opsjednut đavlom. Englezi bi rekli: "Good old times ..."

Rješenje br. 3. Pa pušim Light! He, he (smijeh autora članka).

Rješenje br. 4. Poduzmite nešto. Male stvari pokreću svijet (neka se fizičari ne uvrijede). Priključite se nekoj akciji protiv pušenja (samo mo-

lim vas, nemojte hodati i govoriti da je pušenje štetno za zdravlje - svi znamo da jest).

Pa gdje je onda izlaz? Ovo je jedna velika pat pozicija. Jedini je problem što sat otkucava sa naše strane, tj. pušači - vaše. **Slijedeći put kada se zaželite cigarete otidite u trgovinu i kupite Milku (nisu mi platili reklamu, ali ovo pišem iz ljubavi prema toj čokoladi).**

Recenzije knjiga

Oxford Handbook of Clinical
Medicine

Ivana Kolčić i Ozren Polašek

Što dočeka svakog studenta medicine kada se jednog dana dugo nakon Interne medicine probudi? Neznanje. Jedno pravo i istinsko neznanje. I što tada učiniti? Uzeti ponovo Internu medicinu i učiti iz ogromne knjige pune podataka? Ili nešto bolje, i lakše? Ima nešto bolje i lakše. Oxford Handbook of Clinical Medicine.

Kada pogledate tu malu knjižicu ne možete se oteti dojmu da u 18x11 cm i 800 stranica vrlo tankog papira ne stane puno medicine. Ali stane. Stane upravo toliko medicine koliko je potrebno jednom studentu za odvijanje kliničke nastave. Nemojte pomisliti da ćete u ovoj knjizi naći tri klinička oblika Peutz-Jeghers sindroma. Ovdje ćete naći osnovne informacije o kliničkim entitetima koji su važni. S lakoćom ćete pronaći rješenja čestih kliničkih dilema, npr. što učiniti ako nalaz krvne slike dođe sa upola manjim vrijednostima? Prvo provjerite da li je krv uzeta iz ruke u koju se daje infuzija! Ovakvi praktični savjeti vrlo su česti. Osim njih, za svaki entitet postoji i kratak opis diferencijalne dijagnoze, čestih pogrešaka pri prepoznavanju i opis liječenja. I to ovisno o tome koje je izdanje, naći ćete lijekove koji se zaista koriste u liječenju te bolesti. Nažalost, u Velikoj Britaniji.

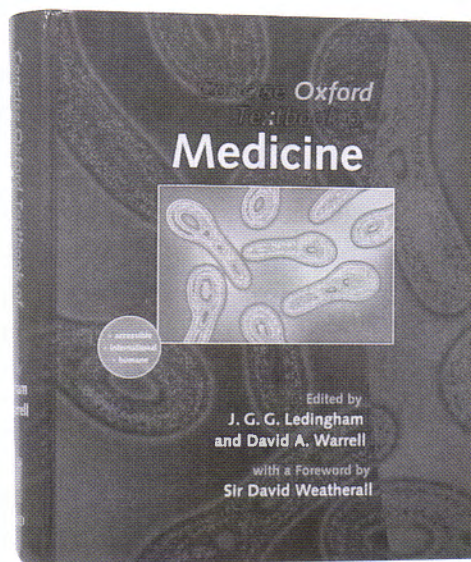
U knjizi oduševljava pristupačnost i jednostavnost opisa pojedinih tema, koji su nerijetko popraćeni crtežima, shemama i tablicama za lakše prepoznavanje. Na kraju knjige nalaze se i upute za hitne slučajeve, u kojima možete naći vrlo praktične informacije. Teme su općenite poput kardiogenog šoka, pa sve do otrovanja salicilatima, ili Addisonske krize.

Ako ste zaista zapeli, možete uvijek pogledati

update na Internetu, jer ova knjiga ima i vlastitu Internet stranicu na kojoj možete naći svježe informacije o sadržaju iz knjige koji se mijenjao. Adresa je <http://www.oup.co.uk/OHCM>.

Nemojte misliti da je ovo novo oružje za svladavanje neznanja. To ipak ostaje studentima samima da zagriju stolicu i sjede i uče. Ova knjiga će vam u tome značajno pomoći, ali i nju treba čitati. Ne možete ju staviti ispod jastuka i probuditi se pametan, tj. naučen. Ali knjiga je malih dimenzija, pa ju možete staviti u džep od kute i koristiti na odjelu. I ponekad ispasti vrlo pametni.

Ovo je samo jedna od knjiga iz serije Oxford University Press. Tako možete naći i knjigu Oxford Handbook of Clinical Specialites, OH of Paediatrics, OH of Surgery, itd. Svaka od njih je priča za sebe. O njima možda u nekom drugom broju.

UVOD

Sportska kolonija vrlog novog broja Medicinara donosi **5 godina veslanja** (kako vrijeme ide...a još jučer su bili tako mali), sve o **Tomi & Koraljku** (pa pogledajte tko su!), **abecedu Humanijade 2001** (da vam više netko i to pojasni), basnu **kako je nastao maraton** i ponešto o novoj gadosti - **kladenju**. Istovremeno možete pogledati što kaže kompetentna faca sportskog novinarstva **Neven Bertičević** u pogledu svega te koji **ekstremni sport** najviše odgovara vašem senzibilitetu i zglobovima. Zločeste šefice sporta pohvaljuju vlastite podređene u ovoj radnoj akciji (nažalost, to ne podrazumijeva da se isti mogu doma iskorištavati za lakiranje parketa i stavljanje krovnih obloga) uspješno skupljenih informacija - krvlju, znojem i

žuljevima, kurjim okom i psihofizičkim kolapsom. Domovinska zahvalnica **Morani Zibar** na lekturi (ono što je gramatički točno znači da je ona prožvakala, ono što nije, ha, pa ne mora sve biti gramatički ispravno!), **Krešimiru Furkoviću** na perverznom igricama u Flashu te ostatku klase optimist koji je naivno vjerovao da možemo izaći do Dana fakulteta.

Pozdrav,
Martina i Ana

PS. Detaljnija edukacija o fakultetskom sportu, naširoko i nadugačko na http://www.mef.hr/studenti/sportske_aktivnosti. Mislim da nemamo još samo badminton on - line.

ABC HUMANIJADE 2001.

Martina Ljubić

Anđela Peruzzi-neotkriveni talent na našim nogometnim prostorima, pardon - **golman-skim**, a odbojku je naučila u autu, na putu od Zagreba do Pule (vršno je vježbala kao blesava, a servis joj, Bogu hvala, nismo dale).

Bila je birana i **Miss Humanijade**, a titulu je odnijela jedna crna **Riječanka** kojoj smo zaboravili ime. Misterom je, u totalnoj suprotnosti s damom, postao vozač kombija veterinarskog fakulteta iz **Beča**, iako mu pojava više asocira na Antona aus Tirol. Iz Direkcije za Miss Hrvatske još uvijek se nisu očitovali o incidentu.

Cijela priča održala se zahvaljujući **Stomatologiji iz Zagreba** koja je ove godine bila pokusno majmunče za organizaciju. Mi nji-

ma molto hvala i neka srede neki Web site sa savjetima tipa **www.kakoorganiziratihumanijadu.hr**

Često smo se pitali kako bi to bilo - imati vlastitu Humanijadu, no iako je najuspješnija ekipa svih Humanijada u povijesti (još iz antičkih vremena, od davne 1992.), **Medicinski fakultet Zagreb** niti jednom nije bio organizator Humanijade. No, no...

Čiro je u sudbonosnom trenutku održavanja **Humanijade** egzistirao kao nogometni izbornik Irana, a Štimac već danima nije nikoga pretukao. Ah, kao u dobra stara pacifističko - olimpijska vremena!

Damir Stare&Co. - pomlađena nogometna ekipa jer je starudija morala na apsolutno. Uopće se nismo bunili jer su dečki sjajno odhakiili svoje, predvođeni nogometišem **Radnika** iz Velike Gorice - **Damirom Starčevićem**. I osvojili **3.** mjesto!!! Osim toga bili su glavni agitatori navijanja na tribinama, tko bi rekao da ih je bilo samo 5?! *Ajmo karamele, ooooo....*

Denet Đekson nije imala koncert u pulskoj Areni, a bome nismo primijetili niti **DŽ**enet Džekson.

E, da smo onda znali kako ćemo lijepe dresove imati za **Sveučilišno prvenstvo 2001./2002.!** Na **Krku** ćemo se napokon pojaviti kao ekipa Medicinskog fakulteta, a ne selekcija Popravnih domova Centar- sjeverozapad.

Fakultetski Studentski zbor uspio nam je na brzaka financirati odlazak u **Pulu** i zato se skrušeno zahvaljujemo na sportskom sluhu. Nadamo se da ćemo im se moći zahvaliti i u idućem broju *Medicinara*...

Gostovanje MEF-a u Puli završilo je **berbom 4 zlata, 2 srebra i 2 bronce**. Zlata su odnijele **cure u odbojci, rukometu i nogometu**, te **Sandra&Roca&Marijan** u Beach-Volleyu, gdje su još **Tajna&Hrvoje&Maroje** uzeli broncu. Odbojkaši su u Zagreb odnijeli srebrne pločice, a nogometaši zlatna okolovratna namatala.

HOO-ov brzoglav čestitiki još uvijek očekujemo, već doduše, pomalo revoltirani njihovim kašnjenjem.

Izgubljene ovčice- koje smo našli putem i naknadno regrutirali u žensku momčad, pardon, djevojčad (netko bi trebao zabraniti zbirne imenice) zovu se **Mirjana Zjača, Iva Kirac i Renata Kmet**. Koke su se, eto, našle u Puli, imaju indeks zagrebačkog MEF-a, a znaju i s loptom. Pa tko ih ne bi htio?!

Jeste li svjesni količine **sportaša/ica** koji svake godine upišu **MEF**? I onda ti isti odluče uspješnu sportsku karijeru preradikalno podrediti znanstvenoj, što u najboljem slučaju završi kukanjem o celulitu, debljenju i iskašljavanjem alveola prilikom uspinjanja uz Schlosserove.

Karamele - bonboni od smjese prženog šećera i mlijeka (*V. Anić*) u našem slučaju

ukomponirani u navijačku pjesmicu koja je postala hit. Polazemo autorska prava na nju u nadi da ćemo ih skupo prodati Coloniji za iduće ljeto. *Ajmo karamele, oooo...* No, da vas ne zbunimo, muška odbojkaška ekipa ima *herzlich bež* dresova u kojima izgleda naprosto neodoljivo.

Lopta - okruglo, tradicionalno sredstvo, objekt požude ili samo metoda deklasiranja suparnika, s psihoanalitičarske strane sredstvo pokazivanja želje za superiornošću.... *trkelj, trkelj*, svi sportovi na Humanijadi je koriste, nama je tako draga jer smo u svim tim sportovima jako, jako dobri...

Ljepota cjelokupnog happeninga je u tome što se održava u **5. mjesecu** kada su temperature već pristojne za lješkarenje na plaži, na nekoj od morsko - jadranskih lokacija: oduvijek i zauvijek, Humanijada ako nije na moru, nije Humanijada!

Mateja Janković - rođena je 9.5.1980. u Zagrebu i veći dio života provela je igrajući tenis. Onda je jedan period trenirala **odbojku** u Viaduktu, no tada joj nije niti na kraj pameti nije bilo da će u bližoj budućnosti pokazati zavidno umijeće donjim ekstremitetima i nogometnom loptom. I biti proglašena **najboljom sportašicom Humanijade 2001!** U potpunosti zaslužno, jer je osim nastupaju 3 domaća sporta (otkada su zlata naša, sve smo nostrificirali - kako tipično hrvatski. Najdraža mi je ona *Wimbledon je naš*) i najviše golova u protivničkoj mreži, obukla još i **tenisku suknjicu**, a dali smo joj i da malo rastura po **pikado** ploči. Inače je **teniska sutkinja** (jedan par sudačkih nogu u Umagu je njen), odlična studentica 4. godine (jedna od onih koji sve stignu), a i organizatorica kvalitetnih rođendanskih tuluma. Kao **najbolja sportašica Humanijade** dobila je mobilni i nesebično ga poklonila kolegici iz ekipe. Eto. Još samo da malo manje kvalitetno nervozno vrišti na suigračice na terenu...

Nogomet - **ŽENSKI**. Ono što su cure pokazale na terenu, a pogotovu u **finalu** protiv **Rijeke**, izazvalo je početni petminutni šok jer je publika došla na tekmu s mišlju *sada će se curice malo igrati loptom*. Međutim, u nastavku susreta eskalirala je neskrivena euforija pripadnika muške rase kraj terena (valjda su na igralištu očekivali žene u štiklama kako lagano kaskaju popravljajući maskaru) nakon što su vi-

djeli ono što su vidjeli (*stara narodna*). Naše cure su agresivnom i *yes little duck* organiziranom igrom uspjele izazvati komentare na svoj račun u kojima se sumnja u njihovu spolnu orijentaciju te ženstvenu reputaciju (?!), što je kulminiralo izjavom poraženih finalnih suparnica iz Rijeke kako su *one zato ljepše*. U svrhu sprečavanja chick fight na relaciji RI:ZGB, snage sigurnosti smirile su razjarene strasti, a naše **ma-ce Maradone** zatim su dotukle i deklasirale ekipu *ezgotičnih tropskih ljepotica* s 4:1.

Njoke niti jednom nismo imali za ručak.

Odbojkaši - pripadnici muške populacije koji igraju odbojku. Vrlo atraktivan sport čiji se puleni smatraju *good looking* u istom rangu kao i npr. plivači. Prošle godine bili su nešto jači, ali kvragu i faks koji ti se čini da traje cijelu vječnost dok studiraš, a onda odjednom diplomiraš i ne možeš više na Humanijadu. Ili ti izleti discuss hernije. Ili ideš na apsolutno. Time se ne opravdavamo, ali mi smo imali smjenu generacije i još ugravalali momčad: **Marijan** je skakao k'o lud, **Maroje** je, vidi se, vježbao penale, **Dinko** je bio dobar tehničar, **Hrvoje** školski kvalitetno smashirao, a **Rijeka** je bila jača. I što onda!

Pula-mjesto održavanja **Humanijade 2001.** kao i naziv hotela gdje su se fakultetske ekipe stacionirale. U prizemlju se nalazi savršeni mali prostor koji funkcionira kao **tulumara**. Tamo su se održavale književne večeri haiku poezije.

Rijeka - ispast će da ih previše hvalimo pa se interesiramo hoće li kolege iz **Speculuma** biti recipročno široke ruke. **Medicinski fakultet Rijeka** (pod taj naziv oni trpaju i stomatologiju i višu zdravstvenu i slično - sve im je zajedno) je odlična homogena grupacija ljudi spremna na različite vrste zafrkancije, a imaju i dobru mušku odbojkašku ekipu koja je ove godine našima ugrabila zlatne okolovratne pločice. Apeliramo da materijaliziraju i odbojkašice (do prije 2 godine imale su sjajnu ekipu) pa da imamo s kim igrati finala. Naravno, pod uvjetom da budu tako lijepe kao nogometašice...

Sandra Perenčević-ona je već klasik **Humanijade**. Da je ne dovedemo jedne godine poslali bi nas doma po nju! Jedina autohtona odbojkašica (OK Zagreb) na Humanijadi, radi rupe u parketu, raščišćava pijesak na *beachu*...Vo-

limo je pokazivati i izvan terena, kao *ona se s nama druži, mi smo face*. Ovo je mali znak pažnje sportske rubrike Medicinara **najboljoj odbojkašici Humanijade**.

Šbdjb ilivam što bi bilo da je bilo i da **zlatna generacija 1995./1996.** nije upisala MEF? Od onda, *for the record*, cvate sport na Medicini, pogotovo odbojka koja je postala najtrofejnijim fakultetskim sportom. Jednostavnom matematičkom računicom dolazimo do zaključka kako su Oni/One (1995/1996, op.a) većinom diplomirali (tako, bravo, sada zbrojite sa 6, lijepo, odlično...), i ostavili iza sebe **OK Medicinar** i tradiciju koju treba očuvati. Ovo vam dođe nešto kao *Tribute* generaciji 1995./1996.

Tota Dalibor - najbolji igrač Humanijade iz redova *Ajmo Rijeka*. Zaista svestran dečko pa je zato i zaslužio ovaj prostor u Medicinaru & **Tajna** - ne fali joj A u imenu i na prvi pogled je samo krhka plavuša koja se pretvara u zvijer na terenu i našu najbolju tehničarku.

Ubiti treba još jednom podcrtati da je **Medicina Zagreb bila UKUPNI pobjednik Humanijade 2001**, a pitanje za Upitnik glasi: kada joj je to još uspjelo? Odgovor za 20 000 kuna i vikend na Maldivima glasi: **2000. i 1997.** **Humanijada** se održava od **1992.**, iduća po redu je ujedno i 10. jubilara, a MEF je najtrofejniji fakultet na ovim prostorima, što se Humanijada i humanijadiranja tiče.

Volley-Beach- autohtona medicinsko-zagrebačka disciplina u kojoj **Sandra, Roca& Marijan** zauzmu prvo mjesto, **Hrvoje** sa svojom ekipom drugo, a ostali se rasporede od 3.-26. mjesta statističkom šansom preživljenja udaraca prve trojke i urlikanja **Pere** s veterine.

Zagreb-glavni grad RH, smješten na njenom sjeverozapadnom dijelu, a uz dodatak imenice Medicina ispred Zagreb dobivate naziv pod kojim grupa manijaka ide na Humanijadu. Ona tu istu grupu manijaka nazivaju gomilom purgera što nije točno, jer je od njih 30 - točno 5 purgera. Što zapravo uopće nije važno, nego eto, tek tako, statistički gledano.

Žhe end i vidimo se **2002. na Krku!** Humanijadu organizira Rijeka, a mi toplo pozdravljamo 2001. - organizatore sa zagrebačke **Stomatologije** i šeficu **Katarinu**. Pritom evo i jedne bube u uho: tko bi mogao organizirati **Humanijadu 2003?**

5 godina veslanja u medicini

Davor Franičević

POČET ĆEMO OD KRAJA

Na ovogodišnjoj međunarodnoj sveučilišnoj regati "**Semper primus Dubrovnik 2001**", održanoj 20. listopada (u organizaciji dubrovačkog VK "Neptun" i Veleučilišta u Dubrovniku) u luci Gruž - naša je muška posada osmerca osvojila srebro. Potukli su posade FER-a i Sveučilišta iz Maribora koji u svijetu studentskog veslanja slove kao klasa za sebe. Osmerac Medicine u sastavu **Toni Matić, Andrija Mijačika, Damir Halužan, Domagoj Vergles, Josip Vlaić, Vedran Radojčić, Tomislav Krčmar i Tomislav Dominis, kormilarica Maja Hrabak te trener Tomislav Petrić** u infarkt-utrci (3 ponovljena starta i 4 opomene) zaostala je samo 0,4 sekunde od prvoplasirane posade Građevinskog fakulteta. Kao još jedan detalj po čemu će nas se pamtit, ostaje jednoglasna ocjena sportskih novinara da smo najbučnije i najveselije proslavili plasman od svih **18** okupljenih posada (skok u more odjevenog trenera Petrića i plivanje do našeg osmerca, obredno bacanje u more kormilarice Hrabak, obredno skupno bacanje u more, te ne-toliko-obredni striptiz, što je sigurno pridonijelo najvišoj ocjeni - s obzirom da je novinarska ekipa bila sastavljena isključivo od žena).

KAKO SMO NAPRAVILI EKIPU?

Tijekom proteklih **pet godina** prošli smo sve faze dječjih bolesti i puberteta do izrastanja u priznatu ekipu: počevši od osnovnog problema - da nas nema niti osmero za sastavljanje posade za nastup, zatim preko ne baš velikog razumijevanja prethodne dvije garniture dekanskih kolegija za naše specifične potrebe koje, zamislite tog čuđa - koštaju! Stoga smo organiziranjem tulumu u Cab Club-u plaćali sve - trenera, konfekciju, obavezno osiguranje. Jedino je **Ivi Jurišiću**, sada već dr. med., u rangu odlučnosti kamikaze zagonetno uspijevalo iskamčiti novac za obaveznu star-

tninu s Dekanata. Pa smo se zatim obračunavali s onim sitnim, podmuklim aspektom zasićenja jednih drugima, malim i velikim svađama unutar posade, kao i enormnim gubljenjem vremena na uštrb ispita. Finale ovoj *per aspera ad astra* uvijek je sačinjavala podjela čamaca prije trke, gdje smo redovito dobivali već rashodovane čamce spram fakulteta čiji su Dekani imali sluha za ovaj najelitniji (i najskuplji) akademski sport.

IMAMO I ŽENSKI OSMERAC!

Prva veslačka posada studenata MEF - a oformila se i nastupila na **II. Sveučilišnoj regati osmeraca održanoj 1997.** godine. Studenti nisu bili usamljeni jer su na istoj regati po prvi put nastupile i studentice. Veslačka posada **studentica MEF - a** bila je uspješnija od svojih kolega, osvojile su **4.** mjesto, dok su **studenti** bili **10.** Posada studentica iduće godine osvaja **10.** mjesto, isto kao i njihovi kolege, a **IV. Sveučilišna regata Osmeraca** u svibnja **1999.** donosi i najbolji uspjeh studentica: u prednatjecanjima su bile najbolje i uspjele izboriti finale - na nesreću, raspodjela čamaca nije im išla u prilog, tako da su zbog tehničke neispravnosti plovila (vraćale su se na start po novi čamac!) osvojile **5. mjesto.**

Nova akademska godina donijela je i neke nove stvari: stari osmerac je diplomirao, novi se tek počeo formirati pa tako posljednja **Sveučilišna regata 2001.** donosi **17.** mjesto i to osmercu u sastavu: **Željka Nakić, Lana Videc, Franka Čolak, Ivana Sobota, Lejla Ibričević, Nataša Andrijašević, Katarina Celovec, Ana Jurin** i posuđena **kormilarica** iz muškog osmerca, **Maja Hrabak.**

LEGO-KOCKICE

Kao i za dobar film, ponekad je i u stvarnosti potrebno da se neke kockice poslože na svoje

mjesto. U našem je slučaju bilo potrebno da se na MEF-ZGB u akademskoj 1997./1998. iz Splita preseli Tomislav Smoljanović. Zatim da se veslački Savez RH odluči na mali eksperiment - formiranje osmerca iz posada 4 dvojca bez kormilara. Onda da se taj osmerac probije na Svjetsko prvenstvo i tamo se drugim mjestom kvalificira za Olimpijske igre u Sidneyu. Vratimo se još godinu dana ranije. Te akademske godine 1998./1999., kao novost uvedeno je natjecanje u veslanju na veslačkim simulatorima, popularnim ergometrima. Iskoristili smo priliku i na natjecanju se okitili s tri zlatne medalje: Mirta Krstić i Vedran Radojčić osvojili su prva mjesta u pojedinačnoj konkurenciji, dok je ekipa studenata osvojila prvo mjesto u momčadskoj konkurenciji. S

popularizacijom studentskog veslanja, pojavio se i interes za većim brojem natjecanja pa su tako 1998. godine, studentice i studenti nastupili još na Croatia openu i Prvosvibanjskoj regati. Na Croatia openu studentice osvajaju zlato, a studenti srebro, dok su na Prvosvibanjskoj regati, natječući se zajedno s najjačim klupskim osmercima Hrvatske, studenti osvojili odlično 4. mjesto. Na sveučilišnoj regati 1999. bili su 10., dok se na istoj 2000. naš četverac u sastavu Matić, Halužan, Dominis i Rebić, ogrebao za zlato.

Otprilike u isto vrijeme, kao liječnik-zaljubljenik u sport, prof. dr. Boris Labar postaje predsjednik liječničkog odbora HOO-a. On odlazi u Sidney kao šef liječničkog tima i negdje između 50,000 gledatelja na Penrith Lakesu pravi zaglušujuću buku navijajući za svoje posade. Povratkom u Zagreb dolazi na mjesto Dekana Me-

dicinskog fakulteta. Treća kockica u ovom nizu su Prodekani prof. dr. Marko Mesarić i prof. dr. Marko Pećina i sami zaljubljenici u sport. Zahvaljujući njihovom razumijevanju bio nam je odobren toliko potreban novac za treninge, nakon čega se regatni odbor "omekšao" na nas glede dodjele čamaca koji se ne raspadaju na sredini staze. I naravno - posada, bolja nego ikad. Najava našeg uspjeha dogodila se na Prvosvibanjskoj regati 2001., kada smo u međufakultetskoj konkurenciji osvojili broncu, a odmah zatim i medalju istog sjaja na Sveučilišnoj regati. Dominis, Matić, Vergles, Tomislav Smoljanović, Krčmar, Halužan, Radojčić, Jurišić, kormilarka Hrabak te trener Joško Matulić u konkurenciji nositelja akademskog ve-

"Prva ogromna medalja za medicinski osmerac - bronca sa Sveučilišne regate 2001."

slakog elitizma (KF, Promet, FER, Pravo te Arhitektura, u čijim su posadama većinom aktualni reprezentativci) osvojilo su senzacionalno 3. mjesto (iza Prava i Prometa) potukavši tako mnoge od, već godinama, uvriježenih favorita za visoki plasman.

ŠTO DALJE?

ŠTO DALJE?

U međuvremenu je upisom Vlaića, Mijačike i Pavlova, te translokacijom Halužana iz Rijeke (svi aktivni veslači), nastala gužva u osmercu. Produkt toga je priča s početka - srebro iz Dubrovnika. Holivudski finiš o ekipi koja je počela iz nule, ne može završiti, a da još jednom ne spomenemo osobu koja je toliko dala medicinskom veslanju. Iako to njegovom imenu nije nimalo trebalo: jako laska kada Tomislav Smoljanović kaže da je prve zaveslaje u osmercu napravio baš u osmercu Medicinskog fakulteta...

TOME & KORALJKO

Martina Ljubić

Veslanje je odnedavno jako IN u MEF razmjerima, postižu se visoko vrhunski rezultati u muškoj konkurenciji, a osmerac nam je postao interfakultetska marka. Red je da onda nešto kažemo o trenerima - dečki s bičevima, megafoonom i štopericama, glasni i hiperaktivni pored jadranske staze, na biciklu, u trenirci ili u vodi, oni su... Proudly presenting trenere medicinskog veslanja: Tomislav Petrić - trener XY posade i Dubravko Hlede - trener ženske garniture!

S njima smo razgovarali u Veslačkoj, popularnoj lokaciji veslačkih zvjerki, jedne vrlo hladne, ali sunčane nedjelje u studenom, dok su im se puleni znojili na ergometrima.

MEDICINAR: Od kada se baviš veslanjem i u kojem klubu si trenirao?

TOME: Od 1992. godine i to u VK "Jadran", u Zadru.

MEDICINAR: A ti Koraljko? Zašto te, dovraga, zovu Koraljko? :-)

KORALJKO: Od 1990. godine, trenirao sam u Croatiji, a TAKO su me nazvali po sestrični.

MEDICINAR: Jedno poetsko pitanje: zašto baš veslanje? Da li vam je veslanje bila prva ljubav ili niste uspjeli kao ritmički gimnastičari?

TOME: Ma nije mi propala karijera, u to vrijeme je veslanje bilo popularno doli kod nas i tako sam se odlučio. To je bilo negdje za vrijeme rata, 7. ili 8. razred osnovne škole. Tako negdje, 13-14 godina. Ne smiješ se premlad početi baviti tim sportom, nije preporučljivo.

KORALJKO: Ja sam s veslanjem počeo zbog dva starija brata, oni su veslali pa sam tako i ja krenuo. Do tada sam se bavio kanu-kajakom, odbojkom i onda sam tek prešao na veslanje.

MEDICINAR: Što vam je primarna funkcija u životu, osim, naravno, veslačkih trenera na MEF-u? Studirate? Što ćete biti kada narastete?

TOME: Studiram Kineziološki fakultet, bivši DIF. Sada sam na mirovanju, no inače sam negdje između 2. i 3. godine. Kad narastem? Možda profesor pa ću predavati. Ili u svom klubu kao trener. A ako ne to, onda ću na brod jer sam završio srednju pomorsku školu. Ništa od ritmičke gimnastike.

KORALJKO: Ja sam na grafičkom fakultetu, 4. godina, kada to završim vidjet ću što ću biti kada narastem.

MEDICINAR: Red, rad i disciplina - da li vas slušaju?

TOME: Odlično, preza-dovoljan sam, stvarno slušaju i rade što im se kaže. Malo se čini teško u početku, ali kada naprave, onda su zadovoljni.

KORALJKO: Ja sam malo blaži od njega, jer se prema curama ne može oštro odnositi. Ove godine je došlo puno mladih djevojaka od kojih me neke oslovljavaju s Vi i meni je to jako smiješno, no inače je sve OK.

MEDICINAR: Kako izgleda prosječni veslački trening za trenera? Oni veslaju, a što vi radite? Vjerojatno ne plivate za čamcem urlajući na posadu da se požure? Ma da smo u Dubrovniku vidjeli da se i to može...

TOME: Pa ovisi. Kada su u brodu, ja sam na biciklu, onda dođu na 2000 m i onda se ja malo izderem ili ih pohvalim. Više se izderem, nego što ih pohvalim i onda tako nazad. I tako opet u krug dok smo na Jarunu. Kada smo tu (u Veslačkoj, op. a.) onda vuku ergometar ili trče ili su u veslaoni. Ha, a Dubrovnik je bio Dubrovnik. Malo su me poslije napali, neki su mislili da to nije baš nor-

Jedan dan me nazvao Tomislav Smoljanović i pitao da li bih htio biti trener muške posade. Studiram Kineziološki fakultet, jednog dana će mi to biti zanimanje i prihvatio sam. Mislio sam da će mi biti teško, neki su tamo i stariji od mene, da će prigovarati, no momci su stvarno prva liga. Zahvalan sam Tomislavu što me zvao. On je zapravo zvao Marka Dragičevića, kolegu iz seniorskog četverca, no on nije mogao pa je preporučio mene. I to je to.

malno što sam se bacio u vodu i popeo na čamac. Joško Kostelić me svaki put na sastanku proglasi divljim, a ja sam bia sritan, nikada sritniji u svom životu (medicinski osmerac bio je 2. na regati u Dubrovniku, op.a.), ma kao da sam ja osvojio zlatnu medalju, a ne oni srebro. Morao sam skočiti, to je bilo spontano.

MEDICINAR: A kako izgleda ženski veslački trening? Prvo idete kolektivno kod kozmetičarke (ubit će me!), pa onda na Jarun?

KORALJKO: Ne. Prvo idu na trčanje, tamo je jedna dobra frizerka kod drugog mosta. Imaju 4 km, to im je početak svakog treninga, kiša, snijeg, blato - prvo ide trčanje. Prvenstveno zato da bi mogle završiti trku jer je opće poznata stvar da cure odveslaju prvih 1000 m i onda poslije ide spašavanja. Što ja pokušavam izbjeći. Onda imaju veslaonu, pogotovo sada kada nove cure tek uče veslati i ergometar. Većinom radim treninge individualno, ne skupno.

MEDICINAR: Veslački simulator ili ergometar - vjerna kopija čamca ili najbliža moguća varijanta?

TOME: Ma to nema veze s čamcom. Tu je samo da se ojača i uhvati ritam veslanja, u brodu je totalno drugačija priča. Tamo treba paziti na balans, da brod ne pada - 8 ljudi, a svi moraju biti kao jedan. Ne može se to uspoređivati s ergometrom. Ergometar služi da vidimo rezultate. Tko je dobar u ergometru, sigurno će biti najjači u brodu.

MEDICINAR: Koraljko, brzo nabroji članice svog osmerca od 1 - 8!

Od 1- 8? Ma nema šanse! Čekaj, na štroku je bila Željka, Nataša, Lejla, Lana, Katarina, Ana..., ne bi išlo, prošle godine sam ih prekratko trenirao, manje od mjesec dana, što je za napraviti osmerac jako malo. Moj cilj bio je da se ne potope ne sredini staze, što je uspješno obavljeno.

MEDICINAR: Tome, brzo nabroji muški osmerac natraške, od 8 - 1!

Dominis, Krčmar, Radojčić, Vlaić, Vergles, Halužan, Mijačika, Matić!

MEDICINAR: Aaaa vježbao si doma! 'Ajde

sada broj mobitela od voditelja veslačke ekipe na MEFU!

TOME: Čekaj (vadi mobitel)

MEDICINAR: Ne znaš na pamet?!?

TOME: NE, ali stisnem tu, onda Medicina, pa pro-nađem Vedrana, evo... 0-9-8-7-5-1-4-1-6!

MEDICINAR: Koraljko, broj telefona od voditeljice veslačke ekipe na MEF-u!

KORALJKO (vadeći mobitel): 0-9-1-5-0-1-7-5-2-9!

MEDICINAR: I ti si vježbao doma, sada ste 1:1. Zašto sve muške posade imaju ženske kormilarke?

TOME: Pa možda da im štroker bude življi kada vidi curu ispred sebe.

MEDICINAR: Zašto onda ženske posade nemaju muškog kormilara?

KORALJKO: Muški su previše debeli. Gdje ćemo naći atraktivnog muškarca od 50 kg?! Da prosječno muško sjedne na kormilarsko mjesto, čamac bi glisirao.

MEDICINAR: Treniraš samo cure?

KORALJKO: Samo cure.

MEDICINAR: Kako tvoja djevojka reagira na stalnu interakciju s osmercima i četvercima raznoraznih fakulteta? Malo teretana, pa trčanja, pa ergometar, pa čamac, pa večernji treninzi, pa regate...

KORALJKO: Relativno pozitivno. Ja to ipak državam na jednoj profesionalnoj razini, moja je politika da nema petljanja s veslačicama. To bi samo dovelo do komplikacija.

MEDICINAR: A na Sveučilišnoj regati, za koga ćeš onda navijati, Veterinu ili nas?

KORALJKO: Za oboje, neću biti pristran i to ću obaviti kako treba. Neće mi biti prvi put.

MEDICINAR: Što se očekuje od muškog medicinskog osmerca ove godine? Koga smo sve upisali na 1. godinu?

TOME: Očekujemo sličan rezultat kao i prošle godine, a to je da uđu u finale i da se bore za medalju. Bronca će mi biti kao da je zlatna! Na prvu godinu došli su jaki veslači - Mijačika, Buhaček i

Ovo mi je već četvrta godina da treniram ženske osmerce. Cijelu prošlu godinu trenirao sam osmerac Veterine i onda mi je jedna veslačica s Medicinе služila kao zamjena. Medicinarke tada nisu bile zadovoljne svojim trenerom pa su mene zamolile da dođem - curama se svidjelo i ja sam tako uletio. Ništa od audicije u bikiniju. Doduše, prošle godine sam od svojih veslačica s veterine dobio tange jer su one zahtijevale da ja njih motiviram za treninge, da šjećem u tangama i služim koktele za vrijeme treninga.

Vlaci, iz Trešnjevke i Mladosti. Stvarno su dobri i pokazali su odlične rezultate.

MEDICINAR: A ženskog?

KORALJKO: To je teško pitanje, zato što će ekipa u odnosu na lani skoro pa 80% biti promijenjena. Sve je otvoreno. Ali ako nove cure nastave dolaziti kao što dolaze, očekujemo finale i onda ćemo vidjeti. Cure pokazuju dobar potencijal.

MEDICINAR: Što s četvercima?

KORALJKO: Pitanje je hoće li ga uopće biti. Četverac je totalno sporedna stvar dok se ne napravi kvalitetan osmerac.

MEDICINAR: Kako se zna tko ide u četverac, a tko u osmerac?

TOME: To određujem po znanju veslanja i po rezultatima na ergometru. Ove godine bit će problem jer ih ima malo više, pogotovo na štroker desnoj strani - 6, a samo ih 4 ide u brod. Zato pišem rezultate pa ću im poslije izložiti tko je kakve imao, tako da imam osnovne za slaganje broda..

MEDICINAR: Imamo li u ženskom dijelu neke poznate veslačice, jedna Tomislava Smoljanovića barem?

KORALJKO: Ne, ništa, totalni minus što se toga tiče. To su sve cure koje uče od početka. Što mi daje i određene prednosti jer nemaju usađene greške i veslaju kako ih ja naučim. Kao tabula rasa, radim s njima što hoću.

MEDICINAR: ŠTO TOČNO?!?!

KORALJKO: Ma, mislim, učim ih veslati.

MEDICINAR: Tome, ti si imao više sreće, tebi su došli baš pravi veslači.

TOME: Točno, no kao što je kolega rekao, to baš i nije neka prednost. Jedan je veslao u Trešnjevci, jedan u Splitu, jedan u Zadru, jedan u Mladosti, svaki ima neki svoj stil i sada je moram naći sredinu. U početku je to raspad sistema, ali naći ćemo način da to funkcionira kako treba.

MEDICINAR: Koja je uloga Tomislava Smoljanovića u razvoju veslanja na MEF - u?

TOME: Uloga Tomislava Smoljanovića u vašem veslanju je ogromna, jer koliko taj čovjek ulaže u sve to, to je nešto nevjerojatno. Ne znam tko bi se toliko zalagao s tim obvezama, a on to radi. Napravio je ime od sebe, bio na Olimpijadi i nekom drugom ovo što on radi za Medicinu, uopće ne bi tre-

balo. Ja mu se divim i radi njega ovi momci moraju veslati i raditi. Čovjek je stvarno fenomenalan.

KORALJKO: Definitivno je imao utjecaja i na žensko veslanje. Ja sam se bojao kako će proći ova godina, pošto je dosta cura diplomiralo. No došlo je 13 novih i to dijelom zato što ih je dovela Ana Jurin, a dijelom zato što ih je potaklo izlaganje na vašem faksu (Sportski dan - imali smo cijeli Titanic u auli faksa i Tomislava Smoljanovića koji je pričao sa zainteresiranim brucosićama i brucosićama, op.a.) gdje je bio i Tomislav i tvrdim da je njegovo ime diglo veslanje na medicini za 2 klase. Inače bi medicina bila sporedni faks u veslanju.

MEDICINAR: Koji fakulteti na zagrebačkom Sveučilištu imaju jaku veslačku posadu i zašto?

TOME: Promet, KF, Pravo, Medicina, Ekonomija budu li radili, Građevina i FER. Neće biti lagano, ali mi ćemo se potruditi. Na Prometu su svi aktivni veslači i to veslači u vrhu kao što su Vujović, Marić, Miletić, braća Telišman, ne trebaju puno trenirati - tri put prije trke izađu na vodu i oni su kao jedan.

KORALJKO: Kod žena je to definitivno PMF, odlične su jer raspolažu s vrlo velikim veslačkim

fondom, ne mislim na novce, nego na cure koje veslaju. Imaju 30 cura i od tih 30 cura nije problem naći 8 kvalitetnih za osmerac. Njima 30 cura dolazi na svaki trening. Tu je i Ekonomija koja dolazi, koliko sam saznao, 4 puta tjedno na treninge, što smatram da je užasno puno za studentsko veslanje, a onda i KF, pa Veterina, no i njima se dogodila smjena generacija kao i Medicini. Bit će zanimljivo - ima puno manje favorita u ženskom veslanju, nego u muškom i lakše je napraviti proboj nego u muškom.

MEDICINAR: Veslanje u Hrvata?

TOME: Zahvaljujući osmercu i bronci na Olimpijadi i srebru u Luzernu na SP veslanje je postalo jako aktualno. Vidi se u novinama, non-stop neki članci. Recimo, u novine je bio članak o test na 6 km na ergometru, a prije niti o Prvenstvu države ne bi bio sitni, majušni članak.

MEDICINAR: Kakva je perspektiva ženskog veslanja u Hrvata, hoćemo li uskoro imati i ženski olimpijski osmerac?

KORALJKO: Teško, žensko veslanje u Hrvata svodi se na jedno ime i to je Mirna Rajle. Kod nas

Ovo se zove školski primjer rivalstva: Koraljku se ne sviđa što Tomislavov osmerac bolje kotira na rang - listi, a Tomislava iritira što Koraljko u svom čamcu ima bolje komade...

su treneri dosta staromodni, jako malo trenera posvećuje pažnju ženskom veslanju tako da bi se tu moglo nešto napraviti, ali je isto tako sve to pitanje love. Ako nemaš love za muško veslanje, nećeš imati niti za žensko. Situacija je takva da će žensko veslanje uvijek biti na drugom mjestu - dok se ne skupi novaca za ovo prvo, neće niti za drugo.

MEDICINAR: Jeste li svjesni činjenice da nam je veslanje postao najjači sport na faksu i po uspjesima je opasno blizu odbojci?

TOME: Nisam s medicine, ali sam primijetio da se svi živi zalažu, pogotovo Vedran Radojčić. Osjećam da je postalo popularno, često odem na vaš fakultet pa vidim. Recimo, baš sada kada smo prodavali karte za tulum. Ne znam kako ta odbojka funkcionira i koliko medalja imaju, ali mislim da ćemo ih potući.

MEDICINAR: Na kojim će sve regatama nastupiti muške posade MEF-a ove godine?

TOME: Nastupit ćemo na testovima na ergometru, oni koji budu dobri bit će izabrani za čamac. 4.5.2002. je regata u Splitu - ako fakultet bude dao novce ići ćemo. 25.5.2002. je Sveučilišna regata u Zagrebu, to nam je najbitnije, za to se spremamo cijelu godinu pa onda 31.5.2002. - Maribor gdje ćemo ići ako bude novaca. Čuo sam da se organizira i veslanje na Humanijadi na Krku (5. mjesec, op. a.) pa se nadam da ćemo se tamo naći u četvrcima, ako već nećemo moći u osmercima.

MEDICINAR: A ženske posade?

KORALJKO: Isto - natjecanje u ergometrima, čisto da se vidi gdje se cure nalaze u tom trenutku. To i označava kraj zimskih treninga. 5. mjesec je Split, što sumnjam da će djevojke ići jer neće biti spremne, treba im dobra 2 - 3 mjeseca da se pripreme na vodi. Ostale regate ovise o rezultatima Sveučilišne - ako uđu u finale, ja ću ih pokušati progurati u Maribor jer je to opuštena regata i naravno, Dubrovnik. Mišljenja sam da u Dubrovnik trebaju ići samo posade koje su izborile finale na Sveučilišnoj.

MEDICINAR: Što je to štroker?

TOME: Štroker je veslač koji sjedi na broju 8 u osmercu i daje ritam. On ne treba biti jak, mora imati osjećaj za ritam, točno znati kada treba dignuti, a kada spustiti, potruditi se da ne ubije ove

iza sebe. Ako je štroker neka životinja i digne visoki ritam, ovi iza pomru. A iza njega je bau, ja to zovem bau strana iako ih u Zagrebu zovu lijevi i desni štroker. Malo se bune na naziv bau štroker, ali već su naučili.

MEDICINAR: Što znači uhvatiti raka?

KORALJKO: To je nešto što se događa često u ženskom veslanju, čisto zbog manjka iskustva. To je kada veslač, odnosno veslačica, ne uspije izvaditi veslo na vrijeme pa veslo potegne, ostane blizu čamca. Tako može i udariti čamac i strgati samo veslo. Čak se dogodilo u nekim osmercima, dobro, ne kod nas, da kada muški uhvati raka, da to bude sila dovoljna da izbací veslača iz čamca u vodu.

Znači, uhvatiti raka je kada veslo ode pod čamac.

MEDICINAR: Postoje li još kakvi interni izrazi u veslanju? Naučila sam da izraz idemo na patke, ne znači ubrzati tempo već da čamac bukvalno pokušava izbjeći jato pataka na Jarunu...

TOME: Nema, nema više internih životinjskih naziva. Jedino što uhvatiti raka mi u Dalmaciji kažemo fangati.

MEDICINAR: Kako vas plaćamo i od čega se financiramo?

TOME: Ne znam, meni još ništa nije sjelo na račun. Čuo sam za tulum, ne čuo sam, bio sam na tulumu...(veslači organiziraju tulum u Cab Clubu 2X godišnje i onda od prodanih ulaznica plate trenere za sezonu, op. a.)

MEDICINAR: Misliš skinuo si se na tulumu?

TOME: Ma dobro, nećemo u detalje...Ma za novce ćemo lako, meni je prvi put da nekoga treniram i više mi vrijedi uspjeh nego ne znam kakvi šoldi.

MEDICINAR: Koraljko, sada ti reci nešto entuzijastički!

KORALJKO: E, da, ja isto ovo radim prvenstveno iz gušta, ali novci kakvi god da jesu mali, a jesu mali, služe svrsi, pokrivaju mi džeparac pa bez njih ne bih mogao ovo raditi. Ali prvenstveno je gušt, jer kad ti tvoji veslači postignu uspjeh, veslačice u mom slučaju, to je i moj uspjeh. Recimo prošle godine su moje bile treće i to mi je bilo jedno od većih zadovoljstava u životu

MEDICINAR: I ja mislim. Hvala obojici na razgovoru, a za nagradu dobivate cjelogodišnju pretplatu na Medicinar (2 broja, op. a.)

Podmuklo efikasan način kako se riješiti dosadnih novinara - hopa pa u baru! Scenu gdje dotičnu pokušavaju zamlatiti veslom, izostavili smo zbog mogućih prosvjeda Društva za suzbijanje nasilja nad ženama.

Maratonci trče počasne krugove

Pavao Vlahek

Pošto je normalno pričati i pisati o biološkom ratu i mikrobima koji će nas dokrajčiti, odlučio sam vam približiti jedan relativno nepoznat virus. Manifestira se na različite načine, a najteži je opisan već oko **490. g. pr. Kr.** Bilo je to u doba Stare Grčke i još starije Perzije. Perzijanci su odlučili stati na kraj Atenjanima koji su se bahatili po Peloponezu sa svojom demokracijom i filozofijom. 25000 ljudi, konjica i 600 brodova došlo je morem u Grčku. Cilj: na **Marathonskom** polju (cca 42 km od Atene) pobijediti atensku vojsku, zatim otploviti obalom i napasti nezaštićenu Atenu s juga. Atenjani su imali oko 10000 pješaka. Zato su prije bitke postali profesionalnog vojnog glasnika **Fidipida** na put od 230 km do Sparte da moli za pomoć. U **Spartu** je bio praznik i nije im bilo ni na kraj pameti da ga prekinu. Na Marathonskom polju, u međuvremenu, počela je bitka. Grci su brojčano slabiji, ali ipak je to nacija velikih umova pa smišljaju opaku taktiku: dopuštaju **Perzijancima** da im prodru u centar vojne formacije, a s bokova ih opkoljavaju i, doslovno, tamane u sredini. Perzijanci su se ubrzo odlučili za opciju bijega prema brodovima jer im je

negativna bilanca iznosila 6500 ljudi dok su se Grci zaustavili na broju od 800 istih. Što bi značilo da su Grci pobijedili i odmah šalju onog sirotog Fidipida u Atenu da poruči o pobjedi, ali i da upozori da perzijski brodovi kreću prema Ateni. On je već totalno iscrpljen trčanjem do Sparte i nazad (cca 460 km) pa umire pred vratima Atene nakon što je dostavio poruku. Kako će se stoljećima kasnije pokazati, bio je prva žrtva bolesti zvane **maraton**. To je tek početak priče. Atenjani, uvidjevši da perzijski brodovi kreću prema njihovom nezaštićenom gradu, odlučuju se na trk do Atene (**42 km**). Nakon 5 - 6 h, usporedo s perzijskim brodovima, prvi Grci stižu na obale Atene. Kada su ih Perzijanci ugledali, onako krvave i blatne od bitke na Marathonu, pomislili su da imaju posla s nadljudima i oklijevajući s napadom, čekali ostatak flote. Pa su tako stigli i ostali Grci. Perzijanci su do onda već izgubili hrabrost, par dana plutali pred Atenom i onda zbrisali kući. Vratimo se virusu - Fidipid je umro i to ne zato jer je pretrčao maraton, nego zato jer je u **3 dana** pretrčao oko **500 km** (Marathon-Sparta-Marathon-Atena), a danas. . .

Danas trčanje kod ljudi izaziva različite reakcije. Za neke je *glupo, monotono i nezanimljivo*, a za druge je kao teška virusna bolest koje se teško riješiti. Namjerno je dobio naziv virus jer ako se jednom zarazite, teško da ćete moći stati.

GOVORIM OZBILJNO I DOSLOVNO. KOLIKO GOD BEDASTO ZVUČALO!

Ni kiša, ni snijeg, ni sjekire više neće biti dovoljni da obučete tenisice i odradite svoju dnevnu porciju. S vremenom vas ostali ljudi svrstavaju uz rame ovisnicima o teškim drogama jer ili stalno trčite, ili pričate o trčanju, tako da vas počnu izbjegavati. Zato utočište tražite u komunama trkača koji se okupljaju u klubovima i na utrka diljem Hrvatske i inozemstva. Oni vas razumiju i kao dileri još vam više povećavaju ovisnost pa na kraju i sam postanete diler. Infiltrirate se u razne strukture (vlast, tajne službe, mediji, Medicinar. . .) i širite virus i ovisnost. I nema kraja!

Na (ne)sreću, Hrvati su se pokazali vrlo otporni na ovaj fenomen. Kako drugačije objasniti da u **"gradu kulture i sporta"** na službenom grad-

skom maratonu starta samo **400** ljudi, od toga **150** trči maratonsku stazu (**42195 m**), a ostalo su školarci pod prijetnjom negativne ocjene iz tjelesnog natjerani na stazu od **1800 m** i građani zabrinuti svojom lošom kondicijom. Primjerice, Ljubljana ima 700 trkača na 42 km, Beč 5000, Rimu 15000, a o Berlinu

(30000!!!), Chicagu i New Yorku (25000) da i ne govorim! A mi smo srednjoeuropska metropola!? Zato, kolegice i kolege dragi, koji o psihofizičkoj dobrobiti ove teme znate sve, ako smatrate da u vama čuči ovaj 'virus' ili već vidite prve simptome - pustite da vas preuzme. Vi ćete biti ona ili onaj koji će doći na 50. godišnjicu mature, vi ćete sa 89 godina *bariti* mlađahne 60-godišnjakinje/ke. . . a o prepotentno čvrstoj stražnjici da ne pričam!

Ekstremni sportovi

Livia Puljak

Znate li što je *freestyle walking* ili *bob skeleton*? *Mikroletenje, canjoning*? Hoćete li izubijanom pacijentu koji vam kaže da se bavi *paraglidingom* reći da se ne razumijete u sportove i da je sportski ribolov jedino što poznajete i priznajete? Zato, kratka abeceda ekstremnih sportova - samo za vas:

Ballooning - letenje balonom na topli zrak, najstariji je oblik letenja i također jedan od najsigurnijih

Biciklizam - mountain biking: ultimativni izazov je testirati svoju vještinu na terenu koji je najgori i najmanje oprašta

Biciklizam - touring: vožnja biciklom pri čemu možeš izabrati između relativno jednostavnih tura, sve do vrlo izazovnih

Bob skeleton - klizanje na metalnim sanjkama-toboganu (*skeleton*) niz stazu za bob, s glavom naprijed (*Cresta stil*). Prva staza za natjecateljski "toboganing" bila je slavna Cresta Run u St. Moritzu. *Skeleton* nema kočnice niti mehaničku promjenu smjera. Smjer se mijenja prebacivanjem težine i promjenom aerodinamičkog profila povlačenjem ručki *skeletona*. Kada stigne do kraja rute, vozač koči zabadanjem nogu u snijeg.

Bungee jumping - rođen je kada su 4 člana udruge *Oxford University Dangerous Sports Club* skočila s mosta Clifton Suspension Bridge u Bristolu 1979.

Gliding: letenje u *glider-u* (*sailplane*), koristeći se samo energijom zraka. Piloti koji se nađu izvan svog zračnog polja i mogućnosti podizanja, zbog nesposobnosti ili loše sreće, moraju sletjeti na zemlju. To uglavnom završi zvanjem prijatelja da dođu s prikolicom. Svjetski visinski rekord u *gliding-u* je 14 938 m, a najveća postignuta brzina 217.41 km/h.

Hang-gliding: letenje u letjelici čvrsta okvira koja oblikom podsjeća na krilo (*hanglider*) Čitava je mudrost uočiti gdje se zrak uzdiže i doći do tog mjesta.

Heliskijanje: Smislio ga je švicarski planinarski vodič koji je tražio način kako doseći udaljena područja gdje je snijeg najbolji za skijanje, a bez trošenja puno vremena do tamo. Helikopterom vas ostave na vrhu brda i vi se spuštate na skijama ili *snowboardu* po netaknutom snijegu.

Hodanje slobodnim stilom, tzv. freestyle walking: mješavina je trčanja i agresivnog *inline* klizanja. Podrazumijeva preskakanje različitih objekata, izvođenje akro-

bacija i klizanje u posebno dizajniranoj obući s plastičnom podlogom. Sport je vrlo popularan u SAD-u, zanimljiv jer nema nikakvo vozilo koje ti policija može oduzeti kad pretjeraš s vratolomijama na javnom mjestu.

Inline skating je službeni naziv za rolanje. Učestali i potpuno krivi naziv *rollerblading* dolazi od imena tvrtke *Rollerblade*. *Rollerblade* nije prva tvrtka koja je proizvodila obuću za ovaj sport, ali je bila najuspješnija u njegovoj popularizaciji. Četiri su kategorije: rekreacijska/fitness, agresivna, utrke (*speed ili slalom*) i hokej.

Invalidnost: postoje organizacije koje pomažu invalidima da sudjeluju u ekstremnim sportovima. Invalidnost ne smanjuje želju pojedinca da sudjeluje u ovim aktivnostima.

Kajaking: veslanje u moru u rekreacijske svrhe počelo je u drugoj polovini 19. stoljeća. 1977. obišao je Cape Horn, 1978. okružena je Irska u kajaku, a obala Australije okružena 1982. i to za 360 dana. U ovom sportu nije važna samo hrabrost za nadmetanje s prirodnim silama, nego i fizička i psihička spremnost, poznavanje navigacije, vjetrova, plime i oseke. Malo je natjecanja u ovom sportu.

Kanjoning (canyonning) - sport koji kombinira različite discipline: penjanje u stijeni, speleologiju i plivanje

Kite surfing je novi vodeno ekstremni sport koji je kombinacija letenja sa zmajem (*kite flying*) i surfanja (*wind surfing*).

Mikroletenje: Sport je začeo 70-ih godina razvojem opreme za *hang-gliding*. Tadašnjom mikroletjelicom moglo se prijeći nekoliko kilometara, a danas se njima može letjeti od Londona do Pariza za tri sata bez slijetanja. Mikroletjelice su jednostavni, lagani zrakoplovi koji mogu nositi najviše dvoje ljudi, uzletjeti i sletjeti na malom prostoru (obično manje od 100 m).

Osiguranje: avanturistički sportovi svih vrsta predstavljaju očiti rizik za sudionike. Bez obzira kojim sportom se bavite, odgovarajuće osiguranje je poželjno

Padobranstvo - slobodan pad: 1960. je padobranstvo postalo rekreacijski sport, ne više samo sredstvo prizemljenja vojnika. Discipline su brojne: *birdman flying, skysurf, paraski, formation skydiving, canopy formation, freestyle, accuracy, BASE jumping...*

Paragliding: Što teži manje od 20 kg, može se pospremiti ispod kreveta i za minutu pripremiti za let, pod odre-

đenim okolnostima te dići 4,470 m uvis i 280 km daleko? *Paraglider*.

Paramotors: najnoviji letački sport za koji se koriste tzv. *Foot Lunched Microlights (FLM)*, koji mora biti sposoban uzletjeti bez pomoći kotača i treba mu vrlo malo mjesta za uzlijetanje i slijetanje. Za razliku od bliskih sportova - *paraglidinga* i *hang-glidinga*, ovaj sport pruža prednost uzlijetanja s ravne površine. Uglavnom imaju jedno sjedalo.

Penjanje u ledu (climbing ice) - penjanje po zaleđenim stijenama i slapovima, moguće u većini planinskih područja. Nužni su alpinistička oprema i tehnička pomagala..

Penjanje u stijeni - sportski penjač svladava stijenu bez korištenja umjetnih hvatišta (klinova, skakalica, užeta), pomoću svojih prstiju, ruku i nogu. Glavno pravilo penjanja je pravilo o tri uporišne točke, što znači da u pokretu smije biti samo jedan od ekstremiteta, a ostala tri su fiksirana za stijenu. Trening mora biti kontinuiran i doziran, ako se ne vodi računa o tome, mogu stradati mali zglobovi šake i prstiju. Takve su ozljede trajne i obično znače kraj bavljenja ekstremnim penjanjem. Na natjecanju sportski penjač uspon nikad prije nije vidio, niti se penjao. Penjački smjerovi označavaju se težinom brojevima od 1 - 11, 11 je najteži.

Terenski (overland) 4x4: vožnja terenskim vozilom po nepristupačnim terenima.

Terenski motociklizam: najbolji način za pravi doživljaj zemlje kroz koju se putuje - za osjetiti njene mirise, hladnoću i vlagu. Pruža veći stupanj individualnosti i samostalnosti nego ostala prijevozna sredstva.

Ronjenje: jednom kad te zarazi ronjenje s bocama kisika, ronilac si za cijeli život.

Ski extreme: spust skijama s površine koja ima nagib veći od 40 stupnjeva.

Ski touring: metoda uspona i silaska je ista (na skijama), bez obzira na izazov. Uspon na skijama omogućavaju navlake napravljene od umjetne kože tuljana. Fiksiraju se ljepljivom na bazu skija i omogućuju skijama da klize prema gore, a ne dolje. Hm. *Snowboarderi* također uživaju u njemu, iako im je uspon veći problem.

Skijanje na vodi: osobu na skijama vuče čamac pomoću užeta. U zadnjih 10-15 godina popularno je postalo i *able skiing*, koji je jeftinija verzija ovog sporta i u kojem je uže montirano na nosače i čini kružnu zatvorenu petlju oko jezera (slično kao *ski-lift*), a skijaša uokolo povlači uže. U petlji može biti najviše 8 skijaša odjednom.

Speed-skiing: najbrži nemotorizirani sport. Skijaši se spuštaju s vrha brda ravno dolje. Cijela utrka traje 20 sekundi i skijaši su cijelo vrijeme u povijenom položaju. Potrebno je posebno poliuretano-polipropilensko odijelo, aerodinamična kaciga i skije dugačke 240 cm. Pobjed-

nik je onaj tko postigne najveću brzinu. Svjetski rekord: 229.29 km/h

Snowboarding: kombinacija surfanja i *skateboardinga* na - snijegu. Sport je izmišljen 70-ih kad su kalifornijski surferi prenijeli svoj stil i osjećaj za surfanje u planine. Dva su stila: *slobodni*, za koji su potrebne mekane čizme i kratka fleksibilna daska, te *alpinistički*, za koji su potrebne čvrste čizme i duža, čvršća daska.

Snowscooter: kombinacija *snowboarda* i BMX bicikla. Možete li to zamisliti?

Speleologija (caving) - istraživanje jama i špilja; još ih je mnogo koje treba otkriti

Street luge: ekstremni sport u kojem se vozač spušta niz brdo (ili ulicu, u najnovijoj verziji) na posebno dizajniranoj dasci i pri tom postiže brzinu oko 150 km/h. Bob Pereyra udario je temelje ovom sportu kad je u planini ostao bez goriva i spuštajući se niz cestu na *skateboardu* shvatio da je mnogo lakše voziti se kad legne na njega, nego konvencionalnim načinom.

Surfanje: jahanje prema obali na valu stojeći ili ležeći na dasci za *surfanje*

Treking: putovanje u svojoj elementarnoj formi, pješice, od jednog mjesta na drugo, u znoju lica svoga.

Utrke pasjom zapregom: jedan od najvećih trenutaka u povijesti pasje zaprege bio je 1925. U gradu Nome, Aljaska, usred zime izbila je epidemija difterije, a zalihe seruma u gradu su bile nedovoljne za njeno suzbijanje. Štافeta od 22 tima s pasjim zapregama prešla je put kroz divljine Aljaske i preko zaleđenog Beringova mora da bi stigli u Anchorage i vratili se u Nome s lijekom. Svake se godine u ožujku održava utrka pasjih zaprega "Iditarod Trail Race" u spomen na taj događaj koji nazivaju "Nome Serum Run".

White water - kajak: spuštanje niz divlje vode u kajaku

White water - rafting: dva su stila: u prvome vodič upravlja timom od najviše 9 osoba, koje sjede na stranama splavi s veslom. Vodič sjedi straga i savjetuje veslače koji upravljaju splavi, valjda u pravom smjeru. Bitan je timski rad i zajedničko veslanje. Drugi je način kad vodič sjedi u sredini i vesla, a ostali su samo putnici.

Windsurfing: sport u kojem se na valovima jaše na dasci za surfanje opremljenom jedrom

Wingsurfing: Jedro za *wingsurfing* je vrlo lagano, dizajnirano za jedrenje po ledu ili snijegu uz pomoć klijaljk, skija ili *snowboarda*.

Wing skate sail: koristi se za brzo klizanje. Sportaš jedro za klizanje stavlja na ramena te se tijekom klizanja naginje ovisno o smjeru vjetra. Na ovaj način je klizanje oko 6 puta brže od brzine vjetra.

Vjerovali ili ne, ovo je samo dio ponude za ovisnike o adrenalinu! Pa probajte...

SAMO ZA STARIJE OD 18

Kristijan Makaruha

Uboljaven lijek događaja nakon što vam je propala prilika za otvaranje računa na Kanarima. Ah, nije li život okrutan...

Jednog sam lijepog dana, baš ni po čemu posebnog (a namamljen od strane Jedne Naše Kolegice) uletio u sportsku kladionicu. Ja na novom terenu, dotični *junky* obećava mi vatromet, limenu glazbu, crvene tepih... Ma gdje će mi samo biti kraj?!

Od blještavila Las Vegasa nije bilo niti "b", a kako je naknadno skupljeno iskustvo i potvrdilo, u pravilu se uvijek radi o omanjoj prostoriji, ne baš bogatoj kisikom, krcatoj testosteronom, uz sporadičnu pojavu pokojeg estrogena (dakle bez polugolih hostesa koje okreću rulet). Udio ženske populacije eksponencijalno povećavaju tete za šalterom, a ako radi neki tip, moje dame, stvarno vam nema pomoći. Dok dotično osoblje žurno kucka po kompačima, dila uplatama, isplata ma i masom papira koje printaju, vješaju i skidaju sa zidova, uzbuđena gomila pozorno proučava tapete. Što i jest cilj prve etape Tour d'Kladionica.

Oštro oko ipak zamijećuje gomilu brojki i slova, koje dobivaju sasvim drugo značenje kad čovjek bolje prouči tapete s pristojne blizine. Kada se napokon proguraš kroz mase zombija s manijakalnim bljeskom u pogledu (jer baš mu današnja kombinacija dobiva!) slijedi proučavanje ponude (što je u slučaju Jednog Našeg Kolege, promatračima sigurnije pričekati na pristojnoj udaljenosti). Ne nude se "tri za deset" i "nožovi", ali ima tu baš svačega: preko raznoraznih sportova pa do liga za koje ni sami igrači ne znaju da postoje.

Što dalje? Sa svetinjom od ovaj-put-sigurnog-dobitka staneš onda u red i moliš boga da ne crkne sistem, ne nestane struje, teta ne slomi nokat na tastaturi i ne desi se vremenske nepogoda, jer slijedeće predavanje počinje za ravno 15 minuta. Kada konačno *iskeširaš* minimalac (što je 5-10 kuna, ali naravno da te ništa ne spriječava da uplatiš svotu od 240 istih), koeficijenti se množe (to bi bile one brojke sa strane), a milijuni se smiješe:)☺! S druge strane, uvijek

možeš igrati i *ziheraški* na dobitak od 8.59 kuna. Na uloženi 10.

Formalnom dijelu tu je konačno otkucalo. Sada se napokon može otići na paljenje svijeća i uplaćivanje mise, ili jednostavno - otići doma i polako smišljati kako potrošiti sve te silne pare. Ali da ne bude ona "zec u šumi...ražanj..." dobro je naučiti da, unatoč uvriježenom mišljenju, čovjekov najbolji prijatelj nije pas, već telex. Stvarčica uvelike olakšava život (a ne moraš ga niti šetati)! Budući da televizija ove sezone nije uvidjela komercijalni potencijal 3. mongolske lige u hokeju na travi, rezultate "live" možeš pratiti upravo na txt-u. Činjenica je da istovremeno troši i puno živaca jer zadnja tekma koja ti je potrebna da postaneš bolesno bogat ima običaj zeznuti stvar u posljednjoj minuti. Naravno, nakon što si otvorio šampanjac i uplatio vikend na Kanarima. A brižnoj obitelji može poslužiti i kao prikladan indikator situacije: kad se neke tipke na daljinskom već žestoko izližu vrijeme je za "Ja sam Kristijan Makaruha i ja sam ovisnik o kladionicama."

Osnovno pravilo je da ne postoji siguran dobitak. Prvak svijeta će (u slučaju da baš to uplatiš, dakako) jednostavno imati loš dan dok doma igra kup-tekmu protiv zadnjeg u petoj ligi, a uglavnom generalni problem ne ispadne tekma s koeficijentom 4.50, nego ona s 1.15?! Ma kako god da bilo, ipak se na sve strane puno piše: te ovaj dobio 12.000 kuna pa onaj 20.000 kuna, hm...? Jedna je Naša Kolegica, zlo s početka ove priče, već utrzila sasvim pristojan dobitak, nekim drugim akterima ove ovisnosti pak povremeno kapne po koja kuna, a treći... Pa treći dobro upoznaju frazu "Nikad više! Ovo je bilo posljednji put." Ali sutra je uvijek novi dan... I nove oklade.

Ali tko kaže da je kladenje ovisnost? To što u kafiću prvo ugrabiš novine i gledaš što se nudi, a ekipa iz kladionice zna kad ti mama ima rođendan, ne znači da si zaglibio. Pa mora i kladionica od nečega živjeti?!

Neven Bertičević, novinar Sportskih novosti

Goran i Jack Daniels

Dana Vanjak

Danas, kada su novinari tipovi u uštrkanim odijelima, s kravatom, aktovkom i tankim naočalama kao obaveznom *akcesorijem* i dokazom visokog intelekta. . . Neven Bertičević izgledom, pisanjem i nastupom pripada nekoj drugoj vrsti, gotovo zaboravljenom dobu. Onom kad se vijest čekala noćima uz dim cigarete i tanku žesticu, pa brzo pisanje na mašini, pa trčanje lektoru (ako ga je bilo u dva ujutro), priprema, tisak. . . Onom dobu kada je vijest bila važnija od onog koji je piše.

"Nikad ne radi intervju s novinarom u istom mediju" - rekao mi je jednom Mario Zorko, današnji zamjenik glavnog urednika SN-a. Ipak, neki novinari su previše zanimljivi tipovi. I pričaju velike, velike priče. . .

O NOVINARSTVU I POČECIMA

Za sportske novinare kažu da su propali studenti, to je i moj slučaj. Mota sam se po pravnom fakultetu, nisam stigao dalje od druge godine. Danas novinari u redakcije dolaze u ranim dvadesetim, ja sam došao relativno kasno, sa dvadeset i sedam godina. Dobar izbor, ne znam što bih radio da sam završio pravo, nikad nisam bio tip od fiksnog radnog vremena, ono od osam do tri nikada nije bio moj ideal. Daleko veći ideal bilo mi je ostajanje u redakciji do dva-tri ujutro. Tako nikad nisam morao dolaziti rano ujutro na posao jer volim spavati. U Sportske novosti došao sam '73., one su bile i ostale moje jedine novine. Oduvijek sam volio sport, kao klinac sam hodao na sve i svašta i znao sam, ako se to za jednog gimnazi-

jalca može reći, da ne pišem loše. Ako sam za išta bio siguran da mogu dobro raditi i da ću s tim biti zadovoljan, onda je to bilo sportsko novinarstvo. Trebalo mi je puno vremena da se na to odlučim, bilo mi je nekako neugodno.

Relativno sam rano počeo pisati o košarci i tenisu, u ta dva sporta sam najviše i danas. Puno su mi pomogli tadašnji urednici, Ivan Kosjer i Reno Vinek. Kosjer je vrlo pažljivo čitao sve tekstove, prepravljao ih, ali i jednostavno bacao u smeće i tražio da napišem ponovo.

Znam, ne zvuči pedagoški, ali i danas mislim da ta metoda nije loša. Reno Vinek me poslao na moje prvo putovanje, na Davis Kup meč Jugoslavija - Francuska u Pariz. Još sam uvijek bio honorarac. Nije loše za prvi put.

Prva vijest koju sam objavio? Takve stvari se ne zaboravljaju. Pokojni Drago Marović bio je urednik Sporta 2, rubrike neloptačkih sportova i poslao me na skupštinu gimnastičkog kluba Zagreb. To je bila vijest od nekakvih dvadesetak redaka, tu negdje, ali sjećam se da sam tu večer čekao na Jelačić placu da dođe večernje izdanje Sportskih i kupio novine.

Znao sam da mogu biti sportski novinar, da to mogu korektno raditi, ali

nisam znao koliko daleko mogu u tome otići.

O VELIKIM DOGAĐAJIMA

Bio sam na šest Olimpijada, prve su mi bile ZOI '84 u Sarajevu, ujedno i jedina Zimska Olimpijada na kojoj sam bio.

Kad sam došao na prvi razgovor u Sportske, redakcija se nalazila u neboru Vjesnika na četvrtom katu, penjao sam se oko pola sata. Stalno sam mislio hoću - neću, zastajkivao sam svako malo, pred vratima redakcije sam stajao jedno deset - petnaest minuta. Na kraju sam ipak ušao u tu nekakvu ogromnu sobu, a tamo hrpa ljudi zadubljenih u svoje pisaaće mašine, svi rade neki svoj posao. . .

Otac ga je odveo na tenis kad je imao, mislim, osam godina. Srđan mu je kupio novi, skupi reket u Americi i stavio ga pred zid. Otišao je igrati nekakav klupski meč, vratio se dva sata kasnije, gotovo zaboravivši na Gorana. Našao ga je kraj zida, puknutog reketa. Zid ga je živcirao pa je tako Goran razbio svoj prvi reket u životu.

Nakon toga su došle OI u Los Angelesu, zatim Seoul, Barcelona, Atlanta i Sydney. U novinarskom svijetu to je nekakva srednja vrijednost, znam neke sa dvanaest, petnaest ili više Olimpijada.

Olimpijske Igre su, u svakom pogledu, najveći sportski događaj. Apsolutno nedodirljive po svemu, broju sportaša, novinara, po interesu i atmosferi koja tamo vlada, nigdje nema toliko zvijezda na jednom mjestu. Svjetsko nogometno prvenstvo dolazi stepenicu ispod. Imao sam sreću da sam proveo dva tjedna na Svjetskom nogometnom prvenstvu u Francuskoj '98., gledao sam uživo utakmicu naših protiv Jamajke. Od individualnih sportova mislim da je Wimbledon apsolutni broj jedan po tom pitanju, tu negdje dođe i Tour de France. Tamo još jedino nisam bio, mislim da nažalost, nikad i neću.

Najveći trenuci? Sve se svodi na dvije slike. Prva, pognuta Draženova glava dok je primao srebrnu medalju na OI u Barceloni. Ne znam zašto, ali to pamtim bolje od bilo čega s te Olimpijade; bolje od one utakmice sa ZND-om kad smo gubili šest razlike, fantastičnog obrata i finalne utakmice. Druga je onaj forhand return Patricka Raftera koji je ostao na mreži. Četvrta meč - lopta u četvrtom finalu, 9:7 u zadnjem setu, 9. 7. 2001.

O GORANU

Otac je kasnije usmjeravao njegovu karijeru, ali se nikad nije petljao trenerima u posao i nikad nije pokušavao biti trener. Inače je inženjer elektrotehnike, predavao je i na fakultetu u Splitu. Odustao je kad više nije mogao uskladiti obaveze.

Pratim Gorana od njegove jedanaeste godine, cijeli taj put do velikog tenisača. Znao sam, oduvijek sam znao koliko je nosio taj Wimbledon u sebi i koliko je teško proživljavao ta izgubljena finala. Kad je izgubio treće, '98. od Samprasa, svi su mislili da se više neće vratiti. Stanovali smo zajedno, u jednoj velikoj kući, sjedio sam usred noći i pokušavao pisati, uz nekakav Jack Daniels, malo mi je išlo, malo nije, sudarili smo se u praskozorje, u pet ujutro. Cijeli turnir igrao je s bradicom, tu večer ju je obrijao. U takvo jutro, iscrpljen i beskrajno tužan, na tren mi je izgledao kao Isus na križu. Nisam mu mogao ništa reći, progovorili smo tri riječi. Da ove godine nije osvojio, ja bih cijelu njegovu karijeru smatrao najvećm nepravdom. Toliko je velik, apsolutno. Prst sudbine? Dar s neba? Možda, ali ipak je to bio on; on i njegova briljantna igra. *Usra san se!*, rekao je; na kraju sam zaključio da smo se svi mi usrali, on jedini nije.

Jesam li znao da će biti tako veliki tenisač? To je teško reći. Bilo je jasno da on u sebi nosi nešto, lijeva ruka, odličan servis. Gledao sam neki dan, Srđan ima neke njegove snimke, njegovi pokreti na servisu su ostali potpuno isti. No, do-

bar klinac ne znači velikog tenisača, vidio sam puno odličnih mladih igrača koji su jednostavno nestali. Nikad nisu napravili seniorsku karijeru. S druge strane, Sampras i Courier nisu imali neke rezultate kao mladi. Goran je imao odlične rezultate u mlađim kategorijama i bilo je za očekivati da će, ukoliko se nešto nepredviđeno ne dogodi, postati veliki tenisač. Koliko velik, to nitko nije znao. To nikad ne znaš.

Goran je nosio i pozitivnu energiju, iako kažu da su živci koštali. To nikad nećemo znati. Da nije bio takav, možda nikad ne bi stigao do vrha, možda nikad ništa ne bi napravio u tenisu. Možda ga je ta crta ludosti držala toliko dugo, šest godina u prvih deset.

Van terena on je potpuno drugačiji, puno mirniji. Slava, novac i uspjeh ga apsolutno nisu promijenili. Istina, sazio je, ali se u suštini gotovo nije promijenio. Bio je u Zagrebu neki dan, stajali smo vani navečer na minus temperaturi. Imao je

laganu vesticu, ali mu nije bilo teško pričekati desetak minuta gospođu koja je otišla naći olovku za autogram. Ljudi na Touru ga vole, Agassi mu je poslao fax samo deset minuta nakon završetka meča. Prišli su i Rafterovi roditelji. *Srce nam je puklo, ali ako je Pat već morao od nekog izgubiti, onda nam je drago da si to ti.*

Abnormalno je praznovjeran. U Wimbledonu je 1994. večerao, dva tjedna, u istom restoranu istu večer. Juha, nekakva janjetina, krumpir i uvijek isti kolač. Ali ove godine... To je bilo strašno, što je izvodio. Od Teletubbies nadalje! Mario Tudor trener i Goran su parkirali auto svaki dan na istom mjestu, ispod nekog drveta. Na dan finala ispod tog drveta bio je parkiran drugi auto, ali je ostalo malo, malo mjesta za njihov. Izašli su iz auta, zasukali rukave i digli taj au-

to, pomaknuli ga da bi se mogli ugurati.

Kad je osvojio Wimbledon, prva misao mi je bila kako bih mogao plakati. Ali nisam. Zasuzio sam na početku meča, zaustavio sam se, nisam lud plakati u prvom gemu. Nisam čak ni bio na stadionu, zbog rokova smo ostajali u press centru, nakon što smo ostali u četvrtfinalu i polufinalu, ni u ludilu nismo htjeli na finale; i mi smo čarali. Kad je servirao za meč, Mario Kus iz Večernjeg lista je okrenuo stolicu od televizora, vikao *molim te, Bože!* i plakao. U pressu je ostalo petnaestak ljudi od kojih nitko, ali nitko nije navijao za Raftera. Uspio sam se sabrati i nisam zaplakao. Plakao sam kao gladna godina jedino kad je poginuo Dražen i kada je umro Krešo Ćosić.

Hrvatska će, nadam se, imati još velikih tenisača. Ali nitko nikad, neće biti novi Goran Ivanišević. Goran je ipak jedini i neponovljiv iz puno razloga.

O DRAŽENU

Dražen je bio, recimo, moja druga ljubav. Neću uspoređivati Gorana i Dražena, Gorana ipak znam odmalena i doživ-

Poznata je ona priča iz Šibenika. Kao klinac je u šest ujutro, dolazio u dvoranu prije škole i šutirao svojih sto komada, sat vremena. U šest ujutro, on i čistačice. Uvijek je bio strijelac u duši, da je htio, mogao je biti najbolji play u Europi. Kad je igrao playa to je bilo neviđeno.

Ijavam ga kao vlastitog sina, ali Dražen je bio nešto što danas u košarci ne postoji. Osim što je bio apsolutni, konačni talent, on je bio najveći profesionalac kojeg sam vidio u košarci, ne računam NBA. Goran mu je vrlo sličan, iako mnogi misle da to nije tako. Svijet amaterske košarke nikad nije vidio takvog profesionalca, mislim da mu je jedino Galis bio blizu. Sjećam se jednog detalja, dan nakon što je Cibona izgubila finale Prvenstva Jugoslavije od *Crvene zvezde*, bila je to jedna od onih nepravdi, tragičan poraz, *Cibona* je bila po svemu bolja. Išao sam na interview s njim. Stanovao je u onoj višekatnici preko puta Doma sportova, izašao je iz svog *Golfa* (onda su veliki košarkaši vozili *Golfove*, danas se nakon prva četiri poena razmišlja o *Mercedesu*), rekao *samo sekundu* i iza sjedala u autu izvukao loptu. *Gdje ćeš s tim?*, pitao sam. *Ništa, napraviti ćemo razgovor i onda idem šutnuti svojih petsto*. Dan nakon što je izgubio utakmicu. Svatko drugi bi tri dana lupao glavom o zid. Rekao je *Ja sam napravio sve što sam mogao. Dao sam sve od sebe, izgubili smo i tu se više ništa ne može. Život ide dalje*.

Njegove statistike sa Prvenstva Europe '89. u Zagrebu su nevjerovatne, svaku utakmicu je bio na rubu triple-doublea, 36 poena, 64% šuta, 12 - 13 asista, 8 skokova. . . Svaka tekma je bila tu negdje. Imao je fantastičan osjećaj za košarku, živio je košarku potpuno, uvijek je točno znao koliko je šutirao taj dan.

Portland mu je najteže pao. Znao je da može igrati i da mu je mjesto u prvih pet, ali mu trener jednostavno nije vjerovao. Rick Adelman je na Draženu naučio lekciju, danas u Sacramento igraju tri Europljana - Divac, Stojaković i Turkuoglu. Redovito smo se čuli dok je bio u NBA, govorio je da je najskuplji gledatelj, *garbage time* ga je dovodio do ludila.

U New Jerseyu se košarkaški ponovo rodio, igrao je sjajno, bio 11. strijelac lige, ušao u treću petorku lige. Bilo je nekih kombinacija da se sa Stojkom vrati u Europu, u *Panathanaikos*, ali mislim da se to ne bi dogodilo. U Europi je osvojio sve što je mogao, jedino je mogao ponoviti, a to ga nije zanimalo. Aco je kasnije našao listu klubova koji su bili ozbiljno zainteresirani. New York ili Houston, mislim da bi odabrao New York. Isti je grad, momčad je bila bolja, kandidati za naslov, a tamo je bio i Riley. U NBA ni danas nema bijelih bekova, Stojaković je tu negdje, ali ni izbliza kao Dražen.

Bio sam doma kad je stigla vijest. Sjedio sam u kuhinji, ni sam ne znam koliko dugo, i plakao.

O KREŠI

Krešo Ćosić igrao je košarku dvadeset godina ispred svog vremena. Prvi Europljanin koji se pojavio na draftu, za *LA Lakerse*. Nikad nije otišao u NBA, vratio se u Europu. Centar sa imaginacijom *playa*. Sabonis, koji je za mene najveći europski centar nakon Kreše, igrao je tako, ali se pojavio dvadeset godina kasnije. Krešina košarkaška vizija bila je briljantna, on to kao trener možda nije znao najbolje pokazati. Ali Krešo kao igrač je mogao igrati apsolutno sve, u vrijeme prije trica on ih je zabijao k'o lud! Prvi veliki bloker

Europe, mogao je razigrati momčad kako god hoćeš. Kad sam ga prvi put vidio, Zadar je igrao u Beogradu s Partizanom. Pet minuta prije kraja Partizan je vodio 22 razlike. Tada je još postojalo pravilo da si mogao *faulirati* igrača kako god hoćeš, nije bilo namjernih *faulova* tako da su Zadrani stalno *faulirali* dvojicu koji su katastrofalno gađali slobodna bacanja. I tak' je išlo, ovi su promašivali, Zadrani pogadali. . . Na kraju je Bruno Marčelić sa sirenom pogodio produžetak. U produžetku je, zbog pet *faulova* Zadrovog centra, pokojni Enzo Sovitti uveo Krešu. Visok, kosat, ali kako je on bio mršav. . . To je slika koju ću najviše pamtit. Te njegove nogice izgledale su kao dva konca, ja sam samo čekao kad će se raspasti. Zabio je jedno osam-deset, Zadar je dobio i onda sam shvatio da je sve što se o njemu priča istina i da će jednog dana biti apsolutni genijalac. Krešo je bio ona odlučna prevaga u utakmicama sa Sovjetskim Savezom, s kojim smo se stalno tukli u raznim finalima. Kulminiralo je svjetskim i olimpijskim zlatom.

Sjećam se kad je rekao *Imam jednog malog iz Zrenjanina, bit će odličan!* Mali iz Zrenjanina zvao se Dejan Bodiroga. U Beogradu tada nisu imali pojma tko je Dejan Bodiroga. Krešo je u reprezentaciju bivše države uveo Kukoča, Rađu,

Divca i Đorđevića, uvijek je vjerovao mladim igračima, znao je prepoznati veličinu. Krešo je, rekao bih, u svakom pogledu bio košarkaški ideal. Na kraju krajeva, to ga je i dovelo u *Hall of Fame*. Još uvijek jedini Hrvat u *Hall of Fame*.

Bio je i strašno zabavan, ni u kom slučaju besprizoran tip. Odlazak na *Birgiam Young* sveučilišta u Utahu ga je dramatično promijenio, prihvatio je mormonsku vjeru, ali je uvijek bio specifičan. *Crazy smile*, tako su ga u

Americi zvali. Bio je i vrhunski intelektualac, čovjek s kojim se moglo pričati o svacemu. Ne želim pretjerivati, ali tako dragi lik rijetko se može sresti. Ipak, sva moja iskustva sa vrhunskim sportašima su slična, vrlo pozitivna. Sva negativna iskustva, nije ih bilo mnogo, bila su sa umišljenim veličinama, ljudima koji su mislili da su veliki. Nisu, niti će to ikada biti.

Razgovor je tekao dalje, nešto preko sat vremena, ali šta se može. . . Premalo mjesta za tako dug život u sportu. O Jordanu (*Kad bih mogao birati intervju jedan - na - jedan, bio bi to Michael*) hrvatskoj košarci, jugoslavenskoj košarci, Steffi Graf (. . . *dama u svakom pogledu*. . .), Navratilovoj, Ivi Majoli (*osvojila, ali i propustila priliku za barem još jedan*.), Jennifer Capriati (*najveća priča tenisa*), Kukoču (. . . u *Bullsi* *ma je bio sve samo ne prolaznik*.), filozofiji novinarstva, koji sport najviše gleda (*apsolutno sve, osim benzinskih sportova. Kriket je čista uživancija, etape Toura de France gledam od početka do kraja, sedam sati, nije važno*.)

Kakve novinare cijenim? Kao i sportaše, samo konačne profesionalce. Ne moraš biti dobar pisac da bi bio dobar novinar. Ne moraš čak ni znati prepoznati dobru priču. Moraš znati prepoznati pravu informaciju. I zato sam ja uvijek volio noćariti u redakciji kako bih uhvatio onu malu, vijest. Ali da je značajna.

Kakve novinare cijenim? Kao i sportaše, samo konačne profesionalce. Ne moraš biti dobar pisac da bi bio dobar novinar. Ne moraš čak ni znati prepoznati dobru priču. Moraš znati prepoznati pravu informaciju. I zato sam ja uvijek volio noćariti u redakciji kako bih uhvatio onu malu, vijest. Ali da je značajna.

GPRS - Mobilni Internet

Hrvoje Vražić

Zadnjih mjeseci kao da se eksponencijalno povećava količina kratica kojom nas mediji i mobilni operateri bombardiraju - taman savladate što znači SMS, prepaid, postpaid, CLIP, CLIR i slično, kada se počnu pojavljivati novetipa UTMS, WAP, GPRS. Svrha ovog članka bi trebala biti da vam pomogne u snalaženju (danas) toliko često upotrebljavanih kratica. Kako je zbog ograničenog prostora nemoguće napisati enciklopediju, objasnio bih pobliže što je to GPRS i čemu to uopće služi.

GPRS je skraćenica od General Packet Radio Service. S tim što to znate niste nažalost ništa pametniji. Stoga idemo dalje.

Naime, mobilne mreže se dijele po tzv. generacijama - 1. generacija je NMT (npr. Mobitel); 2. generacija je GSM (npr. VIP ili Cronet); a 3. generacija je UMTS (postoji trenutno jedino u Japanu, samo na području Tokya - i to u testnoj fazi sa svega 4000 korisnika). U jednom trenutku krajem 2000. godine i početkom 2001. godine svijet je podlegao masovnoj histeriji i euforiji glede mobilnih mreža 3. generacije.

Pričalo se samo o ogromnim brzinama prijenosa podataka (što mobilne mreže 2. generacije (GSM) ne omogućuju) - i promjeni koju će to donijeti u naš svakodnevni život - da ćete sa malom spravicom na dlanu moći ne samo pričati, nego i gledati najnovije filmove ili recimo spotove s bilo koje točke u prostoru koja je pokrivena signalom mobilnog operatera. No, nakon te početne euforije je uslijedilo gorko razočaranje - iako se tvrdilo da će do 2003. godine UMTS (3. generacija) biti alfa i omega mobilnog interneta, uvidjelo se da od toga ništa neće biti. Bar još neko vrijeme. Još ni dan danas nije dogovoren niz standarda i protokola nužnih da bi se uopće pristupilo proizvodnji opreme kao što su npr. centrale, antene i mobilni telefoni, a treba napomenuti i da si malo koji mobilni operater u svijetu

može priuštiti gradnju potpuno nove mreže (što je nužan preduvjet za uvođenje UMTS-a). Stoga se pristupilo traženju najboljeg/najisplativijeg privremenog rješenja. I stvoren je GPRS.

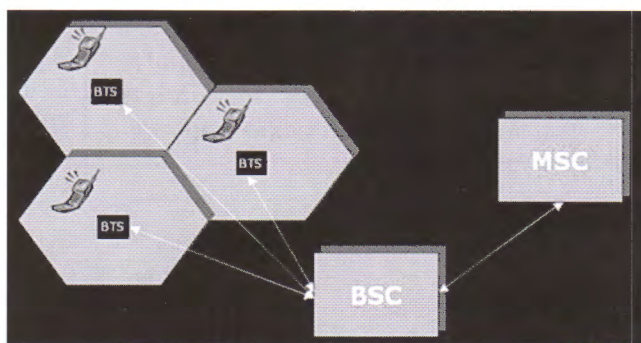
Kako svijet nezaustavljivo ide prema potpunoj umreženosti, to je i trend i mobilnoj telefoniji. Internet - u bilo kojem trenutku i od bilo kuda, preko mobilnog telefona. GSM (2. generacija) nudi brzine pristupa Internetu koje su dosta male, i iznose okvirno 20 % od one koju postizete doma kada se spajate preko modema. Još kad tome pribrojite troškove takve veze, bit će vam jasno zašto taj koncept nije nikada zaživio. Onda se netko sjetio stvoriti nešto što se zove WAP, a znači Wireless Application Protocol. Realno gledano, to uljepšana verzija Interneta (isto bazirana na 2. generaciji mobilne telefonije).

Zbog sporosti i troškova takve veze (gdje se isto naplaćuje trajanje veze), WAP nikada nije i vjerovatno nikada neće zaživjeti. Još uvijek je jeftinije i puno brže spajati se običnim modemom.

No, složila se pametna ekipa i pogledala postojeću strukturu GSM mreža i analizirala kako bi se to moglo bolje iskoristiti. I došli su do - GPRS-a.

I GPRS se uistinu može nazvati 2.5 generacijom mobilnih telefona - svojevrsni prijelaz sa GSM-a na UMTS. Mobilnim operaterima izuzetno praktičan i isplativ jer da bi omogućili svojim korisnicima korištenje GPRS-a ne trebaju graditi potpuno nove mreže, nego samo nadograditi postojeće sa nekoliko komponenti. Korisnicima je to bitno poboljšanje jer:

- su ukupne brzine pristupa Internetu preko GPRS-a otprilike (prema teoretskom modelu) oko 3 puta veće nego što je moguće postići običnim modemom i telefonskom linijom - zasada se u praksi postiže oko 30-60% brzine preko obične telefonske linije što je već ogroman napredak u odnosu na prije

- se naplaćuje samo količina prenesenih podataka (poslatih i primljenih), a ne vrijeme trajanja veze
- je korisniku omogućen pristup Internetu 24 sata na dan, preko istog mobilnog telefona s kojeg inače obavlja razgovore
- bitno je skraćeno vrijeme uspostavljanja veze (oni koji se spajaju modemima sjetiti će se onog čudnog šumljenja i pištanja iz modema prilikom uspostavljanja veze u trajanju cca 30 sec - toga kod GPRS-a (kao i ISDN-a) nema - veza se uspostavlja gotovo trenutno)

Naravno, postoji i nekoliko negativnih strana:

- ukoliko se želite koristiti GPRS-om, morat ćete kupiti novi mobilni telefon (kako je sve to relativno novo, još ni ne postoje mobilni telefoni koji bi mogli iskoristiti maksimalne brzine koje su teoretski dostupne)
- svi GPRS telefoni ne podržavaju nužno i razgovore, neki samo razgovore, neki samo spajanje na Internet, a neki oboje

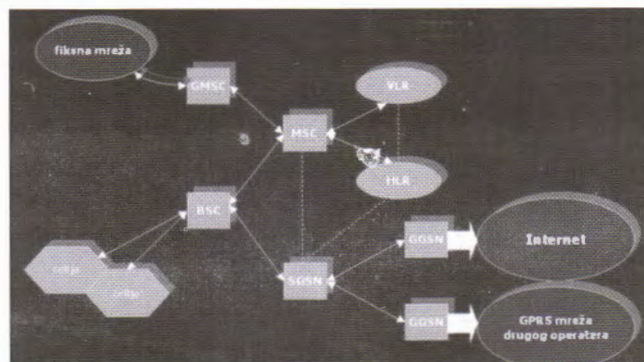
U svakom slučaju, GPRS označava istinski napredak prema UMTS-u - i stvarnosti kada ćete moći vozeći se doma iz tramvaja gledati kaj vam mama kuha za ručak i s njom se prepirati dal da kuha juhu sa rajčicom ili ne.

GPRS će, kada se proizvedu telefoni koji će maksimalno koristiti teoretske standarde (ukoliko naravno cijena korištenja usluge ne bude prevelika), vrlo vjerovatno početi istiskivati korištenje klasičnih telefonskih linija za pristup Internetu - jer će nuditi trostruko veću brzinu, mogućnost spajanja na Internet iz bilo koje točke u prostoru

do koje dopire signal mobilnog operatera, te 24-satni pristup Internetu uz naplatu samo prenesenih podataka a ne vremena trajanja veze.

Nadam se da sam vam malo pojasnio što je to GPRS. Kad pročitate sve gore napisano, probajte zamisliti koliko će to olakšati recimo rad

liječnika i mogućnost stalnog usavršavanja te uvijek dostupnog i brzog pristupa globalnim informacijskim resursima.

Web stranici našeg fakulteta samo pohvale

Dobro obavljen posao

Krešimir Radić

Studente je u novoj akademskoj godini dočekao novi *web* fakulteta: Internet stranice ugodnije oku i s neusporedivo više sadržaja, jamac da će se posjetitelji na njih iznova vraćati. Na njemu kontinuirano i predano radi brojna tim nastavnika i studenata. To su primijetili, osim medicinara, i specijalizirani informatički časopisi te pozitivno ocijenili trud urednika stranica.

No, do sad najveća pohvala stigla je od organizacije "Health on the Net Foundation (HON)". Radi se o vrlo uglednom međunarodnom *web*-priznanju: znak HON-a (kao medalja) na Internet *siteu* govori da se tu nalaze vjerodostojne i pouzdane medicinske informacije, u skladu s temeljnim etičkim standardima.

Kako je krenulo, *webu* fakulteta se, čini se, smiješi svijetla budućnost kao mjestu gdje se mogu pronaći osnovne biomedicinske informacije zanimljive širem krugu korisnika Interneta, a ne samo raspored nastave i obavijesti za studente. Ako se nastavi graditi na udarene temelje, možda od kućice na *netu* jednog dana nastane dvorac!

Živjeti nakon 50 000 godina - stvarnost ili utopija?

KEO

Hrvoje Vračić

Kada bi vam netko rekao da možete ostaviti trag svog postojanja, potpuno besplatno, koji će nakon 50 000 godina čitati ljudske (ili neke druge) oči, vjerovatno biste pomislili da s tom osobom nešto nije u redu. No, napretkom civilizacije i upornošću ljudi sa vizijom je i to moguće. O čemu je riječ?

Prije nekoliko godina, francuski umjetnik Jean-Marc Phillippe je stvorio projekt KEO. Naime, uvidio je da sve što je dosada ljudska rasa stvorila (znanost, umjetnost i sve ostalo) može nestati u svega nekoliko sekundi, bilo zbog neke kozmičke kataklizme, bilo zbog ljudske gluposti. Ono što je on htio jest pospremiti svojevrsni zapis čovječanstva kako bi naša djela, misli i znanje ostali kao svjedok našeg postojanja, čak i onda kada nas ne bude.

Ime projekta, KEO, odabrano je stoga što je autor htio da projekt u svim segmentima - od imena do realizacije - bude na neki način povezan sa nekom kulturom, narodom ili jezikom - kako bi se što bolje za budućnost pohranila sveukupnost ljudske rase. K-E-O je moguće izgovoriti u svim kulturama budući da su fonemi k, e i o prisutni u svim jezicima kojima se danas govori.

Sve to ne bi imalo nikakvog smisla da nije smišljen uistinu originalan način kako pohraniti takav ogroman skup informacija na način da mu nakon 50 000 godina može netko pristupiti.

Naime, svaka osoba na ovom planetu ima jedinstvenu priliku napisati tekst (na kojem god jeziku i bilo kojeg sadržaja - ne postoji apsolutno NIKAKVA cenzura) veličine do 6000 znakova koji će se pohraniti na posebno dizajniranim diskovima, koji će biti spremljeni u kapsulu koja će kružiti u orbiti 50 000 godina prije nego što se spusti na Zemlju. Odlučeno je da se svi ti materijali (plus tzv. moderna Aleksandrijska knjižnica - cjelokupni intelektualni materijal čovječanstva - koji obuhvaća znanost, umjetnost, itd.) pospreme u kapsulu koja će biti lansirana u orbitu kako bi se izbjegli eventualni problemi oko toga na teritoriju koje zem-

lje bi ta kapsula bila pohranjena. Orbita, koja nema granica ni nacionalnosti, te je oduvijek predstavljala nešto nedostižno ljudskom umu, predstavlja idealno mjesto za pohranu. Tim više, što je jedino mjesto na kojem bi ta kapsula mogla opstati ukoliko se desi neka opsežna kataklizma na Zemlji - a u tom slučaju bi uistinu predstavljala ono što je ostalo od čovječanstva. Diskovi i sama kapsula će biti od materijala koji će izdržati 50 000 godina kozmičke radijacije, potencijalne udare manjih meteora i ostalog smeća koje se nalazi u orbiti, te na kraju put kroz atmosferu do tla. Postavljen je rok od 50 000 godina iz jednog razloga - ljudska vrsta se na Zemlji pojavila prije 5 milijuna godina - a 50 000 godina predstavlja 1% tog vremenskog perioda. Orbita kapsule je tako postavljena da će kapsula spontano nakon

50 000 godina izići iz orbite i pasti na tlo.

Sve u svemu, jako puno truda je uloženo da se poduzmu sve mjere i pokušaju predvidjeti svi problemi kako bi uistinu ono što se pošalje potpuno čitavo i stiglo nakon 50 000 godina na Zemlju, te bilo svjedokom svih nas.

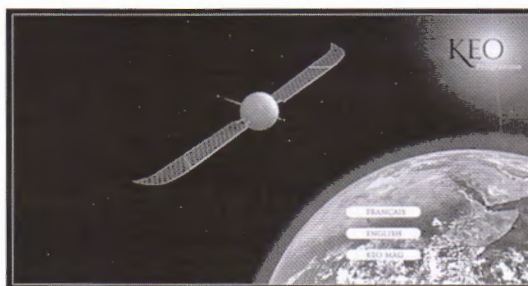
Zbog te činjenice, pozivam vas da iskoristite priliku i date svoj doprinos ovom spomeniku za vječnost svojim razmišljanjem, ili drugim tekstom potpuno proizvoljnog sadržaja. Rok za lansiranje je produžen sa kraja 2001. godine na kraj 2003. godine da bi se omogućilo što više ljudi svih rasa, vjera i kontinenata da ostave svoj trag za vječnost.

Za više informacija pogledajte <http://www.keo.org>

Svjestan sam činjenice da ovaj tekst zvuči utopistički, ali od svih

prilika ponuđenih do sada, sa najvećom vjerojatnošću garantira da će naš trag, daleko nakon što nas ne bude, svjedočiti o nama i našoj egzistenciji. I kao što je rekao jedan rimski pjesnik :”Sagradio sam si spomenik trajniji od mjedi...”

Danas ga imate priliku sagraditi i vi!

On-line liječnik je *in*

Aleksandar Košutić

Kada sam došao na studij medicine u Zagrebu jedan je profesor rekao da "onaj tko ne govori engleski nema što tražiti u medicini". Danas, informacijska pismenost je građansko pravo i pacijenti ju već koriste kako bi neposrednije sudjelovali u svojem liječenju. Oni žele mogućnost da s liječnicima svakodnevno komuniciraju i savjetuju se, da šalju i primaju podatke - gdje god da su i koliko god često trebaju, i to podatke kojima će se pratiti njihovo zdravstveno stanje i napredovanje liječenja. Svaka rasprava o tome je li to potrebno, željeno ili medicinski opravdano je bespredmetna, to JEST stvarnost. Pacijenti su je stvorili i prihvatili, liječnicima ne preostaje ništa drugo.

Jeff Arnold, prodavač medicinske opreme iz Atlante, je 1996. godine osnovao WebMD htijući stvoriti on-line zdravstveni sustav. Upotrebom Interneta za procesuiranje recepata, s povijesti bolesti i podacima o pacijentu dostupnim liječnicima preko Interneta, razmjenom informacija, WebMD je unaprijedio djelotvornost zdravstvene industrije. Pacijentima je donio više kontrole nad njihovim zdravstvenim potrebama, liječnicima, osiguravajućim društvima i bolnicama je drastično smanjio troškove, jednostavno smještajući cijelo poslovanje on-line.

Ni u Hrvatskoj to već dugo nije novost, dr Ana Marija Margan na Cresu već godinu dana privatno liječi pacijente preko Interneta. Nedavno je otvorila virtualnu polikliniku, liječnicima na kopnu se mogu poslati rendgenske snimke pacijenata, povijest bolesti, rezultati pojedinih uzoraka, a šest otoka je povezano kompjuterskim terminalima. On-line liječnici svojim pacijentima daju medicinske savjete na osnovu standardiziranih simptoma, iako je "dijagnoza sa distance" (ili tele-dijagnoza) bazirana na stvarnim fiziloškim i patološkim podacima pacijenta. E - mail komunikacija može biti djelotvornija i manje vremenski zahtjevna nego što je recimo telefonska komunikacija, pacijenti pri komunikaciji mailom prelaze direktno na stvar, a liječnik može u kraćem vremenu odgovoriti na pitanja većeg broja pacijenata.

Što konkretno, rekli bi skeptici. Liječnici u primarnoj zdravstvenoj zaštiti mogu svakodnevno komunicirati s pacijentima e-mailom, zašto se ne bi s dijelom pacijenata čiji problemi nisu akutni savjetovali e-mailom, umjesto da svakog dana spadaju s nogu dok im kroz ordinaciju prolaze 60-70 pacije-

nata, od kojih se dobar dio mogao posavjetovati s liječnikom ne dolazeći u ordinaciju. Time se smanjuju troškovi poslovanja, pacijenti ne gube vrijeme čekajući po čekaonicama, smislenije ulažu svoje vrijeme od čekanja u čekanicama, liječnik ima više vremena koje može posvetiti pacijentima. S pozicije privatne poliklinike, čiji pacijenti većinom usluge plaćaju "iz džepa" (out-of-the-pocket payment), komunikacija e-mailom može biti mehanizam kompetitivne prednosti pred drugim poliklinikama koja na tržištu nude istu vrstu usluge. Informacije o zdravlju su neprestano u vrhu liste glavnih razloga zbog kojih ljudi surfaju, pa potencijalni pacijenti mogu doći na web site poliklinike, iako nisu njeni pacijenti. U slučaju da je web site "patient oriented", na kojem posjetioci mogu dobiti važne informacije, gdje se mogu posavjetovati, onni mogu biti zadovoljni kvalitetom usluge koja u visokom postotku predskazuje i kvalitetu "realne" zdravstvene usluge, kvalitetu tretmana, ljudskog i pažljivog odnosa, poštene naplate, postoperativne i naknadne brige kad pacijent prijeđe u nadležnost drugih zdravstvenih institucija u sustavu. Tada će odlučiti doći na pregled, terapiju ili u posjet poliklinici za koju njen web site svjedoči da cijeni pacijenta.

Čime god se bavili, što god pacijentima ponudili na webu; usluge savjetovanja pacijenata, prodaju medicinskih proizvoda za zdravi način življenja, OTC lijekova; postoji pet faza razvitka e-health poslovanja;

I Publikacija

Biti prisutan na webu objavom statične informacije o profilu poduzeća ili ustanove, osnovne informacije i novosti (12% web sajtova o zdravlju spada u tu kategoriju).

II Interakcija

Privučii zaokupiti klijente ponudom relevantnih informacija i omogućiti im komunikaciju sa web sajtom i ustanovom. Primjeri; ponuda direktorija, mogućnost pretrage formulara i obrazaca i komunikacija sa zaposlenicima (68% sajtova spada u tu kategoriju).

III Transakcija

Razviti mogućnosti on-line transakcija i "samo-posluživanja" pacijenata tijekom komunikacije sa sajtom. Online upisivanje, učlanjenje, pristupanje, procesuiranje zahtjeva i narudžbi.

IV Integracija

Integracija brojnih transakcija u cilju automatizacije svih funkcija web sajta.

V Transformacija

Transformacija cijelog poduzeća integracijom svih procesa s pacijentima i poslovnim partnerima.

Pacijentima je moguće pomagati u odvikavanju od alkohola i ovisnosti svakodnevnim savjetovanjem i psihijatrijskim liječenjem preko Interneta. Pokazatelji poslovanja i ankete pacijenata na zapadu pokazuju da su pacijenti skloniji nepoznatim psihijatrima otkriti svoje probleme, sjedeći pred ekranom kompjutera u miru svoje sobe. Iako postoje razložni prigovori vjerodostojnosti tog načina liječenja, jer nema neposredne komunikacije s pacijentom, pokazatelji svjedoče njegov rast. Internet nije moguće zabraniti, stoga će se morati pronaći administrativne prilagodbe za taj oblik liječenja. Krilatica "pacijent je kralj ili klijent je kralj" je odavno poznata, ali na hrvatskom tržištu još ne postoji svijest da klijenti kontroliraju cijelu gospodarsku aktivnost. Prije nego se proizvod ili usluga ponude tržištu, anketama se ispituju želje kupaca, prema njima se kreiraju proizvodi, prije ulaska na neko novo tržište, ono se ispituje, kako bi se ustanovilo što kupci, klijenti i pacijenti žele kupiti, imati i kakvu uslugu žele primiti. Postoji li potražnja za zdravstvenim uslugama na webu, naći će se onaj tko će te potrebe zadovoljiti.

Zdravstvo postaje vruće tržište za bežične aplikacije koje su stvaran napredak u spašavanju života i

unapređenju zdravlja. Danas je već moguće, pacijentove vitalne znake kao puls, prenijeti mobilnim telefonom. S takvom opremom u kutiji za prvu pomoć, kućni posjeti liječnika bi mogli postati prošlost, iako naravno neće, jer ljudi žele i neposrednu, ljudsku komunikaciju s liječnikom, riječi i znakovne utjehe i ohrabrenja. Nedavni događaji su usmjerili pozornost liječnika na potencijale mobilnih komunikacijskih uređaja kao pomoćnog oruđa u slučajevima prirodnih katastrofa i terorističkih napada. Trend je prepoznatljiv, omogućiti globalni pristup medicinskim podacima i liječenju.

Zakon o elektronskom potpisu je u saborskoj proceduri, većina banaka je klijentima ponudila mogućnosti poslovanja Internetom, ove je godine vezanom trgovinom s pristupom Internetu, posredstvom Internet providera prodano nešto više od 100.000 kućnih računala. Internet postaje načinom života za današnje pacijente, oni danas aktivno traže odgovore na svoja pitanja i goruće medicinske probleme, vrlo su informirani, raspituju se, iznenađuju liječnike pitanjima, jer ne očekuju tu razinu informiranosti od pacijenata. Nije pitanje, kada će se pacijenti u Hrvatskoj htjeti savjetovati s liječnikom preko Interneta, kada će zaželjeti psihijatrijske usluge preko Interneta, kada će svog liječnika htjeti svakodnevno, u realnom vremenu konzultirati o važnim pitanjima svoga zdravlja. To nije pitanje, jer se tržište za takve usluge upravo stvara ili već postoji, pitanje je; želimo li mi u tome sudjelovati, želimo li stvoriti uspješne zdravstvene institucije koje će pacijentima, klijentima ponuditi kvalitetnu zdravstvenu uslugu preko Interneta. Ne možemo se boriti protiv plimnog vala!

Internet i medicina

Liječenje preko interneta

Aleksandar Košutić

U zapadnom se svijetu liječenje preko interneta uvodi u svakodnevnu praksu. Na primjer, tako je skupina poduzetnih danskih liječnika prije nekoliko mjeseci otvorila prvu "online ambulantu", koju su prikladno nazvali "Internet - Practice". Trenutno se bavi većinom s teoretskim pitanjima i stručnim savjetovanjem svojih pacijenata. U prvih mjesec dana je njihov web site posjetilo više od deset tisuća Danaca. Prva danska ambulanta na Internetu svojim korisnicima nudi informacije, podatke in pojašnjenja - odgovore na pitanja u vezi s više od 400 najčešćih bolesti, smetnji, anomalija i ozljeda. Na pitanja zainteresiranih besplatno odgovarja 75 visoko specializiranih stručnjaka s područja medicine i psihologije. Prva danska "online" ambulanta je uzor stručnosti, pouzdanosti i poslovnosti - sve su usluge dostupne besplatno, a ipak liječnici i drugi stručnjaci, za svoj zahtjevni posao primaju primjeren honorar. Djelatnost se, naime, financira reklamama povezanim sa zdravljem i zdravim načinom življenja.

Izvor: Euronews

Nobelova nagrada za fiziologiju

Petar Boljević

Ovogodišnja Nobelova nagrada za fiziologiju ili medicinu ima upadljive sličnosti s prošlogodišnjom: ponovno je dijele trojica zaslužnih znanstvenika, daje se za otkrića u temeljnim znanostima (lani su to bile osnove sinaptičke komunikacije), i to za ne tako svježa otkrića (stara dvadesetak godina) koja danas spadaju u osnove biologije stanice te su nezaobilazna u svakom udžbeniku iz tog područja. Radi se o otkriću osnovnih regulatora staničnog ciklusa, a novopečeni laureati su Leland H. Hartwell, Timothy Hunt i Paul M. Nurse.

Leland Hartwell (rođen 1939.) djeluje u Centru za istraživanje raka Fred Hutchinson u Seattleu, a zaslužan je za otkriće niza gena koji kontroliraju stanični ciklus. Već krajem šezdesetih godina prošlog stoljeća uvidio je mogućnost korištenja genetičkih metoda u svojim istraživanjima. Kao model koristio je kvasčeve gljivice *Saccharomyces cerevisiae*, iz kojih je u nizu elegantnih eksperimenata početkom sedamdesetih godina izdvojio stanice s mutiranim genima za kontrolu staničnog ciklusa. Na ovaj je način Hartwell identificirao više od stotinu specifičnih gena nazvanih CDC (cell division cycle) geni. Jedan od njih (CDC28) kontrolira prijelaz iz G1 u S fazu te je i nazvan "start" genom. Uz to, uveo je koncept "kontrolne točke" koji se pokazao ključnim za razumijevanje cijelog ciklusa. Osnovna je ideja da se u slučaju oštećenja DNA ciklus zaustavlja da bi se dobilo vrijeme nužno za enzimski popravak uzvojnice.

Paul Nurse (rođen 1949.) slijedio je Hartwellov genetički pristup u proučavanju staničnog ciklusa. Koristio je drugu vrstu gljivice (*Schizosaccharomyces pombe*) koja je evolucijski jako udaljena od *S. cerevisiae* (vrste su se razdvojile prije barem milijardu godina). Sredinom sedamdesetih godina Nurse je otkrio gen *cdc2* za koji je dokazao ključnu ulogu u prijelazu iz G2 faze u mitozu. Kasnije je otkrio da taj gen ima puno širu ulogu u staničnom ciklusu te da je identičan Hartwellovom "start" genu. Međutim, Nurseu je Nobelova nagrada dodijeljena za kasnije otkriće: 1987. godine izolirao je odgovarajući gen iz ljudskih stanica. Kasnije je taj gen nazvan CDK1 (cyclin dependent kinase) jer kodira jedan od proteina iz skupine kinaza ovisnih

o ciklinima. Utvrdio je da aktivacija CDK ovisi o reverzibilnoj fosforilaciji. Na osnovi njegovih istraživanja do danas je u ljudskim stanicama otkriveno još nekoliko različitih CDK molekula.

Timothy Hunt (rođen 1943.) kao i Paul Nurse djeluje u Londonu pri ustanovi Imperial Cancer Research Fund. Početkom osamdesetih godina otkrio je prvu u nizu molekula nazvanih ciklinima. To su proteini koji se u svakom staničnom ciklusu iznova sintetiziraju i razgrađuju (otuda su dobili i ime), tako da u različitim fazama ciklusa njihova koncentracija značajno varira. Ciklini se vežu na CDK molekule i time reguliraju njihovu aktivnost i određuju koji će proteini biti fosforilirani. Kao model za ovo otkriće poslužio je morski ježinac (*Arbacia*). Hunt je kasnije pronašao cikline u brojnim drugim vrstama te zaključio da su izrazito evolucijski konzervirani. Danas je poznato desetak ljudskih ciklina, a periodična degradacija proteina smatra se osnovnim kontrolnim mehanizmom staničnog ciklusa.

Dakle, ovogodišnji su Nobelovci otkrili osnovne molekularne mehanizme regulacije staničnog ciklusa. Količina CDK u stanici konstantna je tijekom cijelog ciklusa, ali njena se aktivnost mijenja ovisno o regulacijskoj funkciji ciklina. To se može usporediti s vožnjom automobila: CDK molekule odgovaraju broju okretaja motora, a količina ciklina u stanici stupnju prijenosa mjenjača. Oni zajedno određuju koliko "brzo" će stanica prolaziti kroz stanični ciklus.

Ova otkrića utjecala su na većinu područja biomedicinskog istraživanja, što može rezultirati širokom primjenom u različitim poljima. Dala su temeljno shvaćanje načina nastanka kromosomskih promjena u tumorskim stanicama kao posljedice nedovoljne kontrole staničnog ciklusa. Pokazalo se da geni za CDK i cikline mogu djelovati kao onkogeni te da sami proteini međudjeluju s produktima tumor-supresorskih gena (na primjer p53 i Rb). Uskoro će ova otkrića rezultirati primjenom u dijagnostici tumora - u nekim su tumorima (rak dojke, moždani tumori) pronađene povišene koncentracije CDK i ciklina. Dugoročno moguće su i brojne primjene u terapiji raka. Trenutno su u tijeku klinički pokusi s inhibitorima CDK-molekula.

Anti-Nobel

Petar Boljević

U Medicinaru je već bilo pisano o Ig Nobel Prize - alternativnoj Nobelovoj nagradi za najšašavije znanstvenike. Za one koji su propustili, evo ukratko o čemu se radi.

Već jedanaestu godinu dodjeljuje se deset nagrada (područje rada nije bitno) za najneobičnije i najmaštovitije znanstvene radove. Jedan od ciljeva je i poticanje općeg interesa ljudi za znanost, medicinu i tehnologiju. Nagrade se dodjeljuju na gala priredbi u Sandersovom kazalištu na sveučilištu Harvard. Dvorana je redovito popunjena do zadnjeg od 1200 mjesta, a ceremonija se uživo prenosi na radiju i internetu. Zanimljivo je i da nagrade uručuju pravi Nobelovi laureati. Ove godine dodjela je održana 4. listopada, bilo je prisutno sedam od deset dobitnika, a dvoje su poslali snimljene govore zahvale. Organizirana je i nagradna igra za publiku u kojoj je glavna nagrada bila izlazak s Dudleyem Herschbachom, dobitnikom Nobelove nagrade za kemiju 1986. godine. Da ne duljimo, evo sretnih dobitnika pa prosudite sami!

Medicina: Peter Barss, Sveučilište McGill, za utjecajan znanstveni rad "Ozljede uzrokovane padom kokosovog oraha";

Fizika: David Schmidt, Sveučilište Massachusetts, za djelomično objašnjenje zašto se zavjesa na tuš-kadi uvijek uvlači prema unutra;

Biologija: Buck Weimer iz Puebla, Colorado, za izum "Under-Ease" - hermetičko donje rublje sa

zamjenjivim filterom s aktivnim ugljenom za apsorpciju neugodnih mirisa prije nego pobjegnu;

Ekonomija: Joel Slemrod i Wojciech Kopczuk, Sveučilište British Columbia, za zaključak da ljudi imaju tendenciju pronaći način da odgode vlastitu smrt ako im to omogućuje nižu stopu poreza na nasljedstvo;

Književnost: John Richards iz Bostona, osnivač Društva za zaštitu apostrofa, za uloženi trud na zaštiti, afirmaciji i obrani razlike između plurala i posesiva u engleskom jeziku;

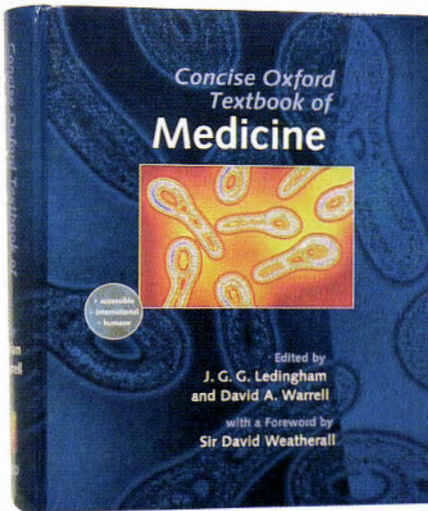
Psihologija: Lawrence Sherman sa Sveučilišta Ohio, za znanstveni rad "Ekološki utjecaj veselja u malim grupama predškolske djece";

Astrofizika: dr. Jack Van Impe iz Michigana, za otkriće da crne rupe ispunjavaju sve tehničke preduvjete da budu lokacija pakla;

Mir: Viliūmas Malinauskus iz Grutasa, Litva, za osnivanje zabavnog parka "Stalin World",

Tehnologija: nagradu dijele John Keogh iz Hawthorna, Australija, za patentiranje kotača, i Australijski ured za patente jer mu je dodijelio patenti broj 2001100012;

Javno zdravstvo: Chittaranjan Andrade i B. S. Srihari iz Nacionalnog instituta za mentalno zdravlje i neuroznanost, Bangalore, Indija, za ključno medicinsko otkriće da je kopanje nosa (rhinotillexomania) normalna i poželjna radnja u adolescenata.

Concise Oxford Textbook of Medicine

Uredili J. G. G. Ledingham
and David A. Warrell

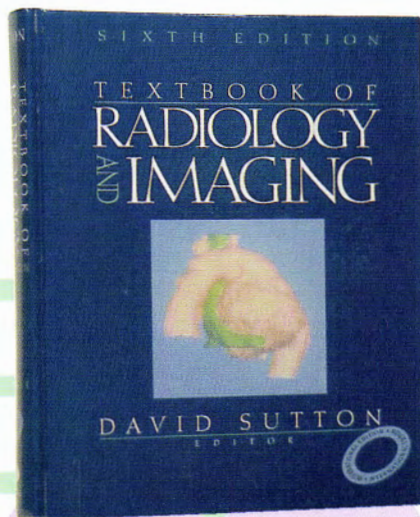
Predgovor napisao Sir David Weatherall

Oxford University Press, kolovoz 2000.,
oko 2000 stranica, 500 fotografija, 500
crteža, 100 tabela u boji

ISBN 0-19-262870-4, tvrde korice, cijena
samo 595,00 KN

Izašlo je novo jednosveščano izdanje udžbenika iz medicine, koje se temelji na ranije izdanom Oxford Textbook of Medicine. Concise Oxford Textbook of Medicine sadrži sve osnovne informacije i vjerodostojnost prethodnog izdanja, a istovremeno pruža sažetije i dostupnije savjete o svakom problemu na koji liječnik nailazi u dijagnozi i liječenju. U izradi ovog udžbenika sudjelovalo je više od 350 svjetskih stručnjaka u pojedinim područjima medicine.

Concise Oxford Textbook of Medicine idealan je priručnik za svaki dan, ali isto tako koristan i studentima za pripremu ispita na poslijediplomskom studiju. Informacije o pojedinim bolestima lako su dostupne, a detaljno je obrađena i diferencijalna dijagnoza.

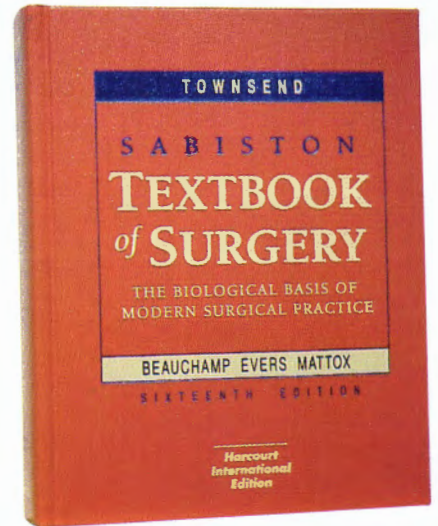
Textbook of Radiology and Imaging, 6/e

Uredio David Sutton

Churchill Livingstone, International
Edition, 1998., 1600 stranica, 4600 ilus-
tracija

ISBN 0-443-05562-9, 2 sveska, tvrde
korice, cijena 1180,00 KN

Ovaj udžbenik pruža stažistima radiologije enciklopedijske informacije o znanstvenoj osnovi, načinima i metodama, kao i kliničkoj praksi iz radiologije. Nezamjenjiv je priručnik i liječniku radiologu. Novo izdanje sadrži sve spoznaje i otkrića na području radioloških tehnika (colour doppler, power doppler, spiral CT i MRI).

Sabiston Textbook of Surgery, 16/e The Biological Basis of Modern Surgical Practice

Glavni urednik: Courtney M. Townsend
Suradnici: R. Daniel Beauchamp, B.
Mark Evers i Kenneth L. Mattox

Harcourt International Edition, W. B.
Saunders Company, listopad 2000.,
2300 stranica, 1600 ilustracija

ISBN 0-8089-2208-4, tvrde korice,
cijena 798,00 KN

Novo 16. izdanje ovog klasičnog udžbenika pruža liječnicima kirurzima kao i stažistima kirurgije sve najvažnije informacije iz kirurgije. Ovaj vrlo iscrpan udžbenik sadrži više od 1500 ilustracija, 1800 najnovijih spoznaja iz kirurgije, kao i najnovije teme iz područja kirurgije, te najnovija otkrića u kardiotorakalnoj kirurgiji, neurokirurgiji, estetskoj i maksilofacijalnoj kirurgiji, pedijatrijskoj kirurgiji, kirurgiji šake, ortopediji, ginekologiji i urologiji.

U Sabiston Textbook of Surgery opisani su također i povijesni i razvojni aspekti kirurške prakse, kao i anatomske, patološke, fiziološke, biokemijske i molekularne osnove pojedinih poremećaja.

Ime i prezime:

Godina:

Kupon izrežite i ubacite u kuvertu s naznakom "Nagrada igra Medicinara" u smeđi metalni sandučić u auli fakulteta. Izvlačenje će se obaviti u prostorijama "Medicinara" u petak, 1. veljače 2002. Imena dobitnika bit će izvješena tjedan iza izvlačenja.

CILAZIL[®]
plus

cilazapril 5 mg + hidroklorotiazid 12,5 mg

**DODATNA SNAGA U
TERAPIJI HIPERTENZIJE**

- visoka učinkovitost i odlična podnošljivost
- pouzdana 24-satna kontrola krvnog tlaka
- doziranje jedanput dnevno
- djelotvornost u oko 90% bolesnika
- vazoprotektivni učinak

 PLIVA